

Fremtidens kjente og ukjente trusler

En analyse av PSTs åpne trusselvurderinger fra 2010 til 2022

Ida Sofie Gädä Stenseth

Masteroppgave

Institutt for Kriminologi og rettssosiologi

Juridisk fakultet

Universitetet i Oslo

Våren 2022

© Ida Sofie Gädde Stenseth
2022

Fremtidens kjente og ukjente trusler

En analyse av PSTs åpne trusselvurderinger fra 2010 til 2022

<https://www.duo.uio.no/>

Trykk: Representeralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Tittel: Fremtidens kjente og ukjente trusler

Undertittel: En analyse av PSTs åpne trusselvurderinger fra 2010 til 2022

Forfatter: Ida Sofie Gädde Stenseth

Veileder: Heidi Mork Lomell

Levert ved: Universitetet i Oslo, Institutt for kriminologi og retts sosiologi

Årgang: 2022

Sikkerhetstankegangen og ønske om å håndtere risiko blir stadig mer fremtredende i dagens samfunn, dette bygger blant annet på den økende usikkerhet. Dette har resultert i at politivirkosomheten i større grad arbeider med å forebygge og forhindre at straffbare forhold inntreffer. Som en del av dette arbeidet utarbeider sikkerhets- og politimyndigheter i Norge ulike risiko- og trusselvurderinger for å beskrive trusselbilde. Dette som en del av samfunnskommunikasjonen fra de ulike myndighetene, som et forebyggende aspekt. Risiko- og trusselvurderinger er aldri helt nøytrale, og er derfor noe styrt av avsenders verdier, og kan delvis anses å være sosialt konstruerte.

Formålet med denne oppgaven er å gi en detaljert beskrivelse av PSTs trusselvurderinger fra 2010 til og med 2022, samt å undersøke hvordan trusselvurderingene kan forstås gjennom risikokommunikasjonsteorien. I diskusjonen har det blitt redegjort for hvordan PST beskriver trusselen fra de ulike ekstremistiske gruppene i Norge, med hoved vekt på ekstrem islamisme versus høyreekstremisme. For å besvare oppgavens forskningsspørsmål har fremgangsmåten vært kvalitativ dokumentanalyse. Oppgavens funn har blitt presentert gjennom en deskriptiv analyse, samt en diskusjon i tråd med det teoretiske rammeverket.

Funnene viser at det foreligger en rekke endringer både strukturelle og innholdsmessige i trusselvurderingene til PST, samt er det visse deler av trusselbilde som ikke forandrer seg gjennom de tretten trusselvurderingene. Eksempelvis foreligger det ingen endringer i trusselen mot myndighetspersoner. Den største strukturelle endringen bygger på at delen spredning av masseødeleggelsesvåpen ikke lenger er en del av PSTs åpne nasjonale trusselvurdering. PST beskriver trusselen fra ekstrem islamisme og høyreekstremer noe

forskjellig, spesielt i de første årene av perioden denne oppgaven retter seg mot. En sentral del ved risikokommunikasjon er at det foreligger tillit mellom avsender og mottaker. PST som sikkerhetsmyndighet har en høy tillit hos den norske befolkningen, men som det blir diskutert foreligger det visse situasjoner som kan utfordre denne tilliten.

Førord

Gjennom dette prosjektet har jeg møtt en rekke utfordringer, og uten det motiverende og støttende miljøet på IKRS vet jeg ikke om jeg hadde kommet i mål. En spesiell takk til Anna, Monja og Anniken, for motiverende lesedager og hyggelige avbrekk en gang imellom.

En stor takk til Heidi Mork Lomell for motiverende og hjelpende veiledningssamtaler, og tusen takk for at du har vært så tilgjengelig til alle døgnets tider, og tilpasset veiledningene etter min hektiske jobbhverdag.

Jeg ønsker å rette en takk til min arbeidsplass og kollegaer, som har støttet meg med oppgaven, og avlastet meg noe med ulike arbeidsoppgaver. En spesiell takk til Synnøve og Karoline for en gode og effektiv lesekveld etter 8 timer på jobb.

Videre ønsker jeg å rette en takk til min familie, og spesielt min samboer Sindre for å ha vært der for meg, med støttende og motiverende ord, når ikke alt har vært så lett.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
1.1. Problemstilling.....	2
1.2. Oppgavens oppbygning.....	3
2. Bakgrunn og tidligere forskning.....	5
2.1. PST og deres trusselvurderinger.....	5
2.2. Avklaring av forskningsfeltet	6
2.2. Tidligere forskning	8
2.2.1. Risikokommunikasjon	8
2.2.2. Risikovurdering	12
2.3. Kunnskapshull.....	14
3. Teori	15
3.1. Sikkerhetisering teori	15
3.1.1. Kritikk.....	17
3.2. Prediksjon og Risikokommunikasjon	18
3.2.1. Rammeverket.....	18
3.2.2. Risikokommunikasjon.....	19
3.2.3. Teorien om den Sorte Svane.....	21
4. Forskningsdesign	23
4.1. Den metodiske tilnærmingen	23
4.1.1. Dokumentanalyse	23
4.2. Fremgangsmåte.....	24
4.2.1. Utvalg.....	24
4.2.2. Gjennomgang.....	26
4.2.3. Gjennomføring av analyse.....	28
4.3. Etske refleksjoner.....	28
4.3.1. Hva slags dokument.....	29
4.3.2. Hvor er det hentet.....	29
4.3.3. Hvilke betingelser	30
4.3.4. Anonymisering	31
4.3.5. Forskerrollen og førforståelse	31

5. Analyse.....	32
5.1.Tittel på trusselvurderingene	32
5.2. Hva er PSTs trusselvurdering.....	33
5.2.1. Tidshorisont	36
5.2.2. Formål	37
5.2.3. Målgruppe.....	38
5.3. Begrepsavklaring	39
5.3.1. Beskrivelse av sannsynlighetsordet	41
5.4. Innhold	46
5.4.1. Spredning av masseødeleggelsesvåpen.....	48
5.4.2. Trusler mot myndighetspersoner	54
5.4.3. Statlig etterretning	61
5.4.4. Politisk motivert vold	69
5.5. Felles oppsummering	81
6. Diskusjon.....	83
6.1 Risikokommunikasjon	83
6.1.1. Effektiv risikokommunikasjon.....	83
6.1.2. En- eller toveiskommunikasjon.....	86
6.2. Beskrivelse av Politisk motivert vold	87
6.2.1. Begrepsbruk	89
6.2.2. Terrorhandlingen 22.juli og dens skriftlige følger	93
6.2.3. Diktets oppsummering.....	95
6.3. Oppsummering.....	96
7. Avslutning.....	98
7.1. Videre forskning.....	100
8. Litteraturliste.....	101

Tabell- og Figuroversikt

Tabell 1: Koder	27
Tabell 2: Tittel.....	32
Tabell 3: Hva er en trusselvurdering	34
Tabell 4: PSTs ansvarsområde	35
Tabell 5: Sannsynlighetsord	42
Tabell 6: Eksempler på bruk av sannsynlighetsordene	45
Tabell 7: Rekkefølge i hoveddelen.....	47
Tabell 8: Definisjon av myndighetsperson.....	55
Tabell 9: Underoverskrifter - Politisk motivert vold	70
Tabell 10: Mulige metoder knyttet til Ekstrem Islamisme	74
Tabell 11: Mulige metoder knyttet til høyreekstremer.....	75
Figur 1: Begreper	40
Figur 2: Terrorbegrep.....	92

1. Innledning

11.februar 2022 publiserte PST sin årlige nasjonale trusselvurdering i Norge, de har siden 2004 publisert en årlig trusselvurdering. PST er en av fire norske sikkerhetsmyndigheter som publiserer en offentlig risiko- og trusselvurdering. De tre andre utgis av etterretningstjenesten (e-tjenesten), Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSM).

Risiko- og trusselvurderinger fungerer som en del av myndighetenes forebyggende arbeid, som en samfunnskommunikasjon om å bevisstgjøre befolkningen om de ulike risikoene og truslene vi står overfor. PSTs trusselvurdering gir en ugradert redegjørelse av trusselbilde i Norge (PST, 2022, s.1). Fokuset i trusselvurderingene til PST retter seg mot forhold som kan skade den norske sikkerheten og nasjonale interesser. Gjennom trusselvurderingene redegjør PST eksempelvis for trusler knyttet til terror og spionasje.

Risikovurderinger er aldri helt nøytrale, dette bygger på de til en viss grad er verdistyrt av avsender (Aven mfl, 2004, s.42; Asdal og Reinertsen, 2020, s.15). PST skriver i sine trusselvurderinger at vurderingen presenterer deres syn på trusselbilde i Norge (PST, 2021, s.36; PST, 2022, s.3). Det kan derfor forstås dithen at PST som sikkerhetsmyndighet sitter på en definisjonsmakt til å definere ulike problemer gjennom sikkerhetslinsen.

Det å definere et problem som et sikkerhetsproblem forklarer Wæver (1995) gjennom sikkerhetisering. Med fokus på hvordan ulike aktører med en definisjonsmakt definerer ulike fenomener som sikkerhetsproblemer. Når et fenomen blir definert som et sikkerhetsproblem resulterer det i at problemet kan bli møtt med ekstraordinære midler. Et eksempel på dette kan være den preventive vendingen i strafferetten, der man eksempelvis ser at forberedelser til en mulig terrorhandling har blitt kriminalisert i Norge (Lomell, 2012, s.86).

Den preventive vendingen i strafferetten kan ses i lys av den økende usikkerheten i samfunnet, og ønske om å oppnå sikkerhet. Dette kommer spesielt frem etter at en ekstraordinær hendelse har inntruffet, og myndighetene må respondere. Eksempelvis etter terrorangrepet 11.september økte overvåkingen generelt i samfunnet. Etter terrorangrepet 22.juli gjennomførte justis- og politidepartementet en navneendring til justis- og

beredskapsdepartementet. Dette for å vise det økende fokuset de nå skulle ha på beredskap i samfunnet. Som Kaufmann (2018, s.26) forklarer illustrerer dette den økende overlappingen av sikkerhetspolitikk og kriminalitetskontroll. Trusselvurderingene til PST kan plasseres i denne konteksten.

1.1. Problemstilling

I lys av det som er nevnt over, ønsker jeg å gjennomføre en analyse av PSTs trusselvurderinger. Dette for å belyse hvordan PST som sikkerhetsmyndighet definerer og beskriver trusselbilde i Norge, samt hvordan dette har utviklet seg de siste årene. En av forskningsspørsmålene denne oppgaver reiser retter seg mot;

Hvilke trusler beskriver PST i sine åpne trusselvurderinger?

For å få en bedre forståelse av PSTs beskrivelser har jeg valgt å belyse trusselvurderingene fra 2010 til og med 2022. Dette bygger blant annet på interessen av å se hvordan de to høyreekstreme terrorangrepene i Norge har påvirket trusselbilde. Dette reiser da oppgavens andre problemstilling:

Hvordan endrer trusselvurderingene seg over tid?

Som det ble nevnt over skal trusselvurderingene fungere som en samfunnskommunikasjon mellom PST og det norske samfunnet. Det blir derfor interessant å studere trusselvurderingene gjennom risikokommunikasjonsteorien. Oppgavens tredje problemstilling er da:

Hvordan kan PSTs åpne trusselvurderinger forstås i lys av risikokommunikasjonsteorien?

PSTs trusselvurderinger presenterer ulike trusler Norge står overfor, og da spesielt terrortruselen. En av delene i trusselvurderingen til PST er Politisk motivert vold, og som nevnt har det siden 2010 blitt gjennomført to høyreekstreme terrorangrep i Norge. Hvordan kan dette påvirket trusselbilde ifølge PST. Den siste og fjerde problemstillingen denne oppgaven reiser retter seg mot:

Hvordan beskriver PST trusselbilde i lys av politisk motivert vold?

Det blir da spennende å undersøke om det foreligger noen tydelige forskjeller eller likheter i PSTs beskrivelser.

1.2. Oppgavens oppbygning

Denne oppgaven er delt inn i totalt syv kapitler inkludert dette innledende kapittelet. Kapittel to gir en kort beskrivelse av PST og deres trusselvurderinger. Det vil også bli redegjort for det relevante forskningsfeltet oppgavens tema kan plasseres i, samt presenterer noe tidligere forskning på feltet.

Kapittel tre tar for seg oppgavens teoretiske rammeverk. I dette kapittelet vil sikkerhetiseringsteorien til Wæver bli presentert, samt en beskrivelse av teorien om risikokommunikasjon. Det vil også bli belyst ulike fordeler og kritiske aspekter ved disse teoriene.

Kapittel fire er oppgavens metodekapittel. I denne delen vil de ulike metodiske vurderingene og valgene bli presentert. Da eksempelvis knyttet til utvalg, fremgangsmåte og gjennomføring av selve prosjektet.

Kapittel fem er oppgavens analyse. Analysen er deskriptivt, og vil gi en beskrivelse av hvordan PST presenterer trusselbilde i de ulike trusselvurderingene. Gjennom analysen vil oppgavens to første forskningsspørsmål prøve å bli besvart. Analysekapittelet er todelt. Der den første delen redegjør for det strukturelle ved trusselvurderingene, mens del to gir en detaljert beskrivelse av innholdet i trusselvurderingene og hvordan dette eventuelt har endret seg over tid.

Kapittel seks tar for seg oppgavens diskusjon. Her vil oppgavens forskningsspørsmål tre og fire bli diskutert. I denne delen av oppgaven blir funnene i analysen diskutert i lys av oppgavens teoretiske rammeverk, og da med fokus på hvordan trusselvurderingene kan forstås gjennom risikokommunikasjonsteorien.

Kapittel syv er oppgavens siste kapittel. I denne avsluttende delen vil oppgaven bli sammenfattet, det vil bli presentert en kort oppsummering av analysekapittelet og diskusjonen, og hva eventuelle funn viser. Det vil også bli kommentert ulike forslag til videre forskning på dette feltet.

2. Bakgrunn og tidligere forskning

I dette kapittelet skal det redegjøres for hvem PST er, og deres hovedarbeidsoppgaver, samt en beskrivelse av PSTs trusselvurderinger. For å kartlegge det teoretiske rammeverket i denne oppgaven skal trusselvurderingene til PST plassere i et relevant forskningsfelt. Mot slutten av kapittelet vil det redegjøres for eksisterende forskning på risikokommunikasjon og trussel- og risikovurderinger.

2.1. PST og deres trusselvurderinger

For å plassere oppgavens tema i det relevante forskningsfeltet skal det først kort redegjøres for hvem PST er og hva de arbeider med. Trusselvurderingene til PST vil også bli kort presentert, da det utgjør empirien i denne oppgave.

Politiets sikkerhetstjeneste (PST), ble først etablert i 1937, og da under navnet Overvåkningssentralen, og var da en del av Oslo politikammer. Overvåkningssentralen ble etablert for å hovedsakelig arbeidet med kontraetterretning, og da med søkelys på trusselen fra sovjetisk etterretning mot Norske interesser. I 1980 ble overvåkningssentralen en egen politiorganisasjon, og fikk da navnet politiets overvåkningstjeneste (POT). I tråd med politireformen i 2000 som først trådte i kraft i 2002, endret POT navnet til PST, som det fortsatt heter.

Overvåkingssentralen og dernest POT hadde som hovedoppgave å arbeide mot etterretningsvirksomhet fra andre stater. Ansvarsområdet endret seg noe etter den kalde krigen til å også innebære andre former for trusler. PSTs hovedoppgaver retter seg nå mot å etterforske, forebygge og motvirke lovbrudd samt straffbare forhold mot Norges sikkerhet og interesser. Dette innebærer eksempelvis arbeid mot ulovlig etterretning, spredning av masseødeleggelsesvåpen, sabotasje og politisk motivert vold, herunder terrorisme (PST, u.d.d.; Husby, 2019). Som en del av dette arbeidet utarbeider PST en offentlig trusselvurdering, som informerer den norske befolkningen om hvilke trusler Norge står overfor. Den første åpne trusselvurderingen kom i 2004. Trusselvurderingen til PST skal fungerer som en åpen samfunnskommunikasjon mellom PST og den norske befolkningen. PST kommuniserer om trusler knyttet til statlig etterretning, trussel mot myndighetspersoner,

politisk motivert vold og spredning av masseødeleggelsesvåpen, dette vil bli redegjort for i kapittel 5.

Trusselvurderingen til PST er en av fire årlige trussel- og risikovurderinger som utgis av norske myndigheter. De tre andre vurderingene utgis av Etterretningstjenesten, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (Trusselvurdering, 2019). Andre enheter i politiet utarbeider og utgir også offentlige trusselvurderinger eksempelvis ØKOKRIM og KRIPOS. I denne oppgaven er det kun trusselvurderingene fra PST som blir belyst, og da kun de åpne trusselvurderingene. PST utarbeider også graderte vurderinger.

Danmark og Sverige utarbeider også lignende trusselvurderinger. I Danmark utarbeider Politiets etterretningstjeneste (PET) en vurdering de omtaler som “Årlig redegjørelse”. I vurderingen kommuniseres det om trusler knyttet til terror og spionasje som utgjør en trussel mot Danmarks sikkerhet. Den første Årlige redegjørelsen kom i 2014. På lik linje har Säkerhetspolisen i Sverige utarbeidet det de omtaler som “Årsbok” der de kommuniserer om trusler mot Sverige knyttet til terror og spionasje. Første Årsbok kom i 2008. Den første offentlige trusselvurderingen utarbeidet av PST i Norge kom i 2004.

2.2. Avklaring av forskningsfeltet

Forskning på trusselvurderingene til PST kan plasseres i forskningsfeltet sikkerhetsstudier. Sikkerhetsstudier er et stort forskningsfelt, som i grove trekk kan forklares som studie av sikkerhet. Sikkerhetsstudier presenteres i academia som en subdisiplin av internasjonale relasjoner og har tradisjonelt sett redegjort for sikkerhet gjennom det militære linsen, med fokus på territoriell og nasjonal sikkerhet (Zedner, 2009, s.36). Etter den kalde krigen skjedde det endringer innen forskningsfeltet sikkerhetsstudier. Denne endringen gikk blant annet ut på at sikkerhetsspørsmålet ble flyttet vekk fra den militære linsen, og ut i samfunnet generelt. Altså man beveget seg bort fra den territoriale sikkerheten, og mer mot den subjektive sikkerheten (Buzan, 1997; Shearing, 2001). Dette kan ses i tråd med det Wæver (1995) og Rothschild (1995) kommenterer om et behov for en endring i hvordan sikkerhet blir definert. Wæver (1995, s.47) fremmer at sikkerhets konseptet må redefineres, da sikkerhet er så mye mer enn nasjonal og territoriell sikkerhet. Rothschild (1995, s.55) på sin side kommenterer at

sikkerhets forståelsen må utvides. Med utvides refereres det her til at innholdet og aktører knyttet til konseptet sikkerhet har forandret seg mye gjennom historien.

Rothschild (1995, s.55) fremmer fire former for utvidelse av konseptet sikkerhet. (1) sikkerhet har utvidet seg fra kun være noe nasjonalt, til å også rette seg mot grupper og individer. (2) Sikkerhet er ikke kun for nasjonen, men må også forstås som noe internasjonalt. (3) Sikkerhet utvides fra militær forståelse, til å nå omhandle også politiske, økonomiske, sosiale, miljø og menneskelig forståelse. (4) Utvikling innen det politiske rammeverket av sikkerhet, har også utvikling ansvaret for politikken til å nå også dreie seg om å sikre/skape sikkerhet (Rothschild, 1995, s.55).

Det både Wæver (1995) og Rothschild (1995) fremmer angående den utvidede og redefineringen av konseptet sikkerhet må forstås i tråd med den historiske utviklingen. Som eksempelvis etter den kalde krigen. Det er viktig å merke seg at sikkerhet kan anses som et produkt av historiske strukturer og prosesser, noe som resulterer i at det betyr forskjellig for ulike samfunn (Lipschutz, 1995, s.8; Vuori, 2017, s.66; Zedner, 2009, s.36). Sikkerhet kan derfor forstås som et normativt konsept (Zedner, 2007, s.266)

Wæver (1995) utviklet konseptet sikkerhetisering, dette vil bli tydeligere forklart i kapittel 3. Sikkerhetisering presenterer sikkerhet som et sosialt konstruert begrep, der noen sitter med en definisjonsmakt til å definere noe som et sikkerhetsproblem (Wæver, 1995; The Open University, 2014). Kaufmann (2018) diskuterer dette i sin artikkel "Kriminalitetskontroll eller sikkerhetspolitikk?", der hun redegjør for den overlappende trenden mellom kriminalitetskontroll og sikkerhetspolitikk. Kaufmann (2018) beskriver hvordan man ser en trend der sikkerhetspolitiske problemer blir implementert i kriminalitetskontrollen, og det som først anses å være kun et sikkerhetsproblem, anses nå å også utgjøre et kriminalitetsproblem. Et eksempel som trukket frem er hvordan POD og PST arbeider sammen mot radikaliserings (Kaufmann, 2018, s.27)

Det Kaufmann (2018) beskriver, kan ses igjen med det Zedner (2007) forklarer som et skifte i det moderne samfunnet. Der samfunnet har gått fra å være et post-kriminalitetssamfunn til et mer pre-kriminalitetssamfunn. I det nye pre-kriminalitetssamfunnet ser man et skifte i det tidsmessige perspektivet i tråd med en mulig kriminell handling. I det tradisjonelle post-kriminalitets samfunnet er fokuset rettet mot etter at en kriminell handling har inntruffet,

gjennom å etterforske og straffe, og det er gjerningsperson og offer som er i fokus (Zedner, 2007, s. 262; Lomell, 2012) I Pre-kriminalitetssamfunnet er fokuset rettet mot kriminelle handlinger som ikke har inntruffet og som kanskje aldri kommer til å inntreffe (Zedner, 2007, s.262). Zedner (2007, s.262) beskriver at i pre-kriminalitetssamfunnet er det eksempelvis kriminalitetskontroll gjennom kalkulering, risiko, usikkerhet, forebygging og føre-var prinsippet som anvendes, da ønsket alltid er å oppnå sikkerhet, ved å forhindre straffbare handlinger.

Det som er relevant å trekke frem i dette forskningsfeltet er debatten knyttet hva sikkerhet er, og hvordan sikkerhetsspørsmål blir diskutert. Da dette må forstås i lys av utviklingen innen det moderne samfunnet slik Zedner (2007) beskriver. Gjennom trusselvurderingene til PST presenterer PST ulike trusler Norge står overfor. Det kan forstås dithen at de sitter med en makt til å definere noen problemer som sikkerhetsspørsmål, og andre ikke.

2.2. Tidligere forskning

Når det kommer til tidligere forskning, er denne delen todelt. Dette bygger på at det ikke eksisterer noen direkte overførbare forskning av trusselvurderingene til PST, som jeg kan finne. Jeg har også undersøkt om det foreligger noen lignende forskning på globalt nivå, men det har jeg heller ikke funnet. Denne delen er derfor delt inn etter forskning på kommunikasjonen av risiko, og forskning på risikovurderinger, selv om dette overlapper noe. Aven (2013) kommenterer hvordan risikovurderinger er en form for risikokommunikasjon. Så selv om de overlapper hverandre er vinklingen i forskningen som blir presentert ganske forskjellig.

2.2.1. Risikokommunikasjon

Risikokommunikasjon innebærer kort sagt kommunikasjon av risiko relatert informasjon (Aven, 2014, s.234). I den kommende presentasjonen av noe tidligere forskning på risikokommunikasjon vil det både bli presentert kommunikasjon av risiko og usikkerhet.

Definisjonen av konseptet risiko og usikkerhet overlapper i en viss grad, men det er nødvendig å prøve å skille de fra hverandre for å forstå hvilken rolle de alene spiller. Både risiko og usikkerhet rette seg i viss grad mot noe ukjent, noe man ønsker å vite, og når det

gjelder sikkerhet er det her snakk om en ukjent trussel eller fare som kan inntreffe i fremtiden. Risiko på sin side presenteres ofte som et konsept som er knyttet til sannsynlighet og statistikk, der ønsket er å gjøre seg kjent med, og handle, mot det som er ukjent. (Petersen, 2017, s.122; O'Malley, 2004, s.18; Eriksen, 2006, s.14). Petersen (2017, s.119) forklarer risiko som en kjent sjanse. Halvorsen (2014, s.233) konstaterer at risiko er kvantifiserbar, mens usikkerhet på sin side ikke er det. Aven (2021) kommenterer at “usikkerhet forstås i risikofagelig kontekst som det å ikke vite sann verdi av en størrelse eller fremtidige konsekvenser av en aktivitet”.

Konseptene risiko og usikkerhet kan derfor forstås å overlape i en viss grad, men i akademia skiller man de fra hverandre ved at risiko knyttes til sannsynlighet og det kvantifiserbare, mens usikkerhet på sin side forstås som en totalt ukjent verdi. Likheten er altså at de begge viser til noe utrygt i fremtiden.

2.2.1.1. Forskning på risikokommunikasjon

Det foreligger en del forskning på risikokommunikasjon. I denne delen vil det dog bli trukket frem tre ulike forskningsetikker, for å belyse kommunikasjon av usikkerhet og den preventive plikten, da dette er relevant i tråd med oppgavens tema.

Freedman (2006) konstaterer viktigheten av å kommunisere i sin artikkel. Freedman (2006, s.379) understreker at hvis en trussel inntreffer og myndighetene hadde kjennskap om denne trusselen før den inntraff, men har valgt å unnlate å si noe om den til befolkningen, så kan myndighetene bli oppfattet som svikere. På den andre siden kommenterer Freedman (2006, s.379) at myndigheter som regelmessig advarer om mulige trusler, uten at det inntreffer en fare, kan bli anklaget for alarmisme. Det Freedman (2006) prøver å tydeliggjøre er utfordringen med å gi tilstrekkelig informasjon om mulige trusler, og får gjennom dette frem viktigheten med å kommunisere noe til befolkningen.

2.2.1.1.1. Kommunikasjon av den preventive plikten

I forskningsartikkelen til Zedner (2018, s.547) redegjør hun for noen utfordringer som reises i tråd med “Seksjon 26 of the UK counterterrorism and security Act 2015” (Zedner, 2018, s.547). Slik Zedner (2018) forklarer det omhandler denne paragrafen en preventiv plikt rettet

mot ulike offentlige institusjoner, og da spesielt universiteter. Der universitetet skal arbeide for å forhindre at studenter bli radikalisert og ender opp med å bidra til terroristiske handlinger i Storbritannia. Det blir gjennom artikkelen forklart hvordan denne preventive plikten har visse negative konsekvenser. Eksempelvis har det økende fokuset på målrettet forebygging påvirket de britiske verdiene om gjensidig respekt og toleranse for ulik tro og meninger. Zedner (2018) forklarer at dette skyldes at radikaliserings ofte assosieres med ekstrem islamisme, som igjen bygger på fordommer knyttet til den islamistiske trosretningen. Det som er sentralt ved denne paragrafen er ønske om å skape sikkerhet, gjennom en preventiv plikt, men som Zedner (2018) illustrerer har dette visse negative konsekvenser en også må ta høyde for.

2.2.1.1.2 Kommunikasjon av usikkerhet

Woo (2009) gir i sin forskningsartikkel en gjennomgang av ulike risikomodeller, og skiller her mellom kvantitative og kvalitative modeller. Woo (2009, s.102) beskriver at kvalitative modeller ofte gir en analyse av trussel, modus, valg av våpen, mål osv. (eks. terrormål, metode osv.). Den kvantitative modellen på sin side gir en redegjørelse av eksplisitt usikkerhet, og gir mer en tallbasert vurdering, gjennom eksempelvis sannsynlighet (Woo, 2009, s.102).

Det som er relevant å trekke ut fra artikkelen til Woo (2009) er det han beskriver om det å kalkulere usikkerhet, sannsynlighet og risiko. Det blir kommentert at den kvantitative tilnærmingen åpner for en lettere sammenligning mellom ulike terrortrusler, når man kommuniserer gjennom sannsynlighet (Woo, 2009, s.108). Det og kommuniserer med sannsynlighet skaper en direkte sammenlignbar "sum". Videre i artikkelen blir det reist utfordringer knyttet til det usikre. Woo (2009, s.110) reiser da spesielt en utfordring knyttet til den sorte svane, og kommenterer at overraskende hendelser nesten er umulig å oppdage når det anvendes konvensjonelle metoder for å predikere, noe som det hovedsakelig blir anvendt i dagens samfunn. Ifølge Woo (2009) er det hovedsakelig to måter å håndtere usikkerhet på gjennom risikovurderinger. Den første måten bygger på å heve sikkerhetstiltak og beredskap generelt i samfunnet, ved å vurdere å betale en sum nå for å unngå å muligens måtte betale en større sum senere, dette blir nøytralisert ved at man kommuniserer om dette via risikovurderingene. Den andre måten går eksplisitt ut på at folk fysisk skal unngå områder

som muligens kan bli sett på som terrormål i tråd med kommunikasjonen i risikovurderingene.

Woo (2009, s.115) konkluderer med at man må akseptere en viss grad av risiko og usikkerhet når det kommer til trusler. Videre kommenteres det at aktører som arbeider med risikohåndtering skal arbeide for å oppnå totalt sikkerhet i samfunnet, men må akseptere å kun være motstandsdyktige (Woo, 2009, s.115). Det vil altså si i møte mot terrortrussel, kan ikke et samfunn ha total sikkerhet, ved å alltid være rustet opp for krisehåndtering, det er blant annet altfor dyrt. Det må heller arbeides for å ha nok verktøy og ressurser til å møte mulige terrortrusler, samt ha en rask respons etter at en mulig hendelse inntreffer (Woo, 2009, s.115).

Daase og Kessler (2007) presenterer i sin forskningsartikkel hvordan risiko og det ukjente har blitt mer fremtredende i sikkerhetspolitikken. Gjennom artikkelen presenterer Daase og Kessler (2007) fire former for kunnskap, og det er; hva vi vet, hva vi ikke vet, hva vi ikke kan vite og hva vi ikke vil vite. Kunnskapen som ble presentert forklarer Daase og Kessler (2007) gjennom fire ulike former for fare. Der det vi vet omtales som trusler, det vi ikke vet omtales som risiko, det vi ikke kan vite noe om refereres til katastrofer og blir eksemplifisert med den sorte svanen, mens det vi ikke vil vite noe omtales som ignoranse.

I artikkelen blir det redegjort for hvordan disse fire formene for kunnskap kommer frem i sikkerhetspolitikken redegjørelse av ulike trusler. Daase og Kessler (2007, s.423) presenterer hvordan identifikasjoner og vurdering av risiko må ses i lys av politisk interesser eller kulturell kontekst, noe som kan forstås dithen at risiko er sosialt konstruert i den politiske konteksten det utspillet i, slik også Wæver (1995) og Zedner (2007) har kommentert tidligere.

En tydelig endring Daase og Kessler (2007, s.415) kommenterer er den økende bruken av sannsynlighetsvokabularet innen sikkerhetspolitikken. De kommenterer hvordan det under den kalde krigen var lettere å identifisere sine fiender og deres militære kapasitet. I dagens warfare er både fiender og deres kapasitet i større grad ukjent. Dette ukjente har resultert i en økende bruk av sannsynlighet, da kommunikasjon av sannsynlighet indikerer en viss fare, og som Daase og Kessler (2007) understreker består sannsynlighet av kunnskapen man har og det ukjente.

Hovedbudskapet til Daase og Kessler (2007) er at i den nye moderne verden foreligger mer usikkerhet, noe som har resultert i et økende bruk av sannsynlighetsvokabularet, og da spesialet når man kommuniserer om trusler og fare. Dette er utfordrende da kunnskapen og ikke-kunnskapen som blir kommunisert er sosialt konstruert at politikere og de i makten. Utfordringen dukker opp i hva de velger å kommunisere om, og hva de velger å prioritere forebyggende- og beredskapsarbeidet mot.

2.2.2. Risikovurdering

Lidén belyser gjennom to artikler ulike etiske utfordringer ved risikovurderinger både i Norge og i Norden. Hammerstad og Boas (2015) på sin side presenterer hvordan kommunikasjon av sikkerhet kommer frem i det Britiske nasjonale sikkerhetsstrategi (NSS) dokumentet og hvordan dette har forandret seg over tid. Selv om denne forskningen ikke er direkte sammenlignbar, er det visse aspekter ved det som er noe overførbar.

I artikkelen til Lidén fra 2017 gjør han rede for ulike etiske dimensjoner og utfordringer ved offentlig risikokommunikasjon. I artikkelen blir det lagt frem etiske dilemmaer knyttet til risikovurderinger i verden, og da eksemplifiser han med de fire offentlige vurderingene i Norge. Der PSTs trusselvurdering er en av dem. Lidén (2017, s.2) kommenterer hvordan risikokommunikasjon er et risikabelt virkemiddel, da de er farget av avsenders verdier, og er derfor ikke objektive. Videre kommenterer han at selv om offentlige nasjonale risikovurderinger er offentlig tilgjengelig, henvender de seg i første rekke mot tjenestemenn, private selskaper og media. Lidén (2017) kommenterer her behovet for et sosialt medium der vurderingene bør bli diskutert av offentlige myndigheter og befolkningen generelt, noe det per nå (2017) ikke gjøres.

I artikkelen til Lidén fra 2022 gjøres det rede for ulike etiske rettferdiggjørelse ved ulike risikovurderinger i Norden, som et fundament i deres nasjonale sikkerhetspolitikk. Han redegjør for ulike nasjonale risikovurderinger i Sverige, Danmark, Finland, Norge og Island, gjennom en komparativ analyse. Dog skiller ikke disse vurderingene seg fra risikovurderinger ellers i verden, og kritikken han trekker frem gjelder risikovurderinger generelt og ikke bare de nordiske.

Lidén (2022) forklarer at risikostyring har blitt mer fremtredende i sikkerhetspolitikken, noe som har resultert i en utarbeidelse av ulike nasjonale risikovurderinger. Ved å identifisere ulike sikkerhetsproblemer i offentlige dokumenter (Lidén, 2022, s.5). Gjennom artikkelen belyser Lidén (2022) kritikken som kan rettes mot ulike nasjonale risikovurderinger i tråd med etiske rettferdiggjørelser. Det legges vekt på tre ulike kritiske poenger. Der den første bygger på at risikovurderinger ikke kan være forsknings objektive eller politisk nøytrale (Lidén, 2022, s.14). Den andre kritikken retter seg mot risikovurderings pålitelighet, der Lidén (2022, s.9) diskuterer fem aspekter ved pålitelighet som er kritikkverdige. De fem punktene er; normativ, tematisk, geografisk, midlertidig og økologisk (Lidén, 2022, s.9-11). Det siste argumentet til Lidén (2022, s.12) retter seg mot hvor representativ risikovurderingene er. Der blir det blant annet redegjort for at risikovurderingene er politisk presentert, samt at de bygger på eksisterende kunnskap, noe han forklarer medfører at de ikke er helt representative for det sanne trusselbilde.

Artiklene til Lidén skiller seg noe fra vinklingen i denne oppgaven, da Lidén på sin side belyser ulike etiske utfordringer ved ulike risikovurderinger, mens det i denne oppgaven heller legges vekt på hva trusselvurderingene er, og hvordan risikokommunikasjon kan forstås gjennom trusselvurderingene. Hammerstad og Boas (2018) på sin side belyser hvordan kommunikasjonen av sikkerhet kommer til uttrykk i det Britiske nasjonale sikkerhetsstrategi (NSS) dokumentet.

Hammerstad og Boas (2015) forklarer at konseptet sikkerhet har gjennomgått et fundamentalt skifte. Den nye formen for sikkerhet retter seg nå mot beredskap, forholdsregler og forebygging av fremtidige risikoer. Gjennom artikkelen forklarer Hammerstad og Boas (2015, s.476) hvordan man ser et økende fokus på fremtidig risiko, der noe kan kalkuleres og annet ikke.

I artikkelen redegjør de for hvordan det Britiske nasjonale sikkerhetsstrategi (NSS) dokumentet har endret det kommunikative sikkerhetsspråket fra 1998 til 2010. NSS retter seg mot fem ulike temaer som blir presentert som ulike trusler og risikoer Storbritannia står overfor, og det er spredning av masseødeleggelsesvåpen (s. 482), væpnet konflikter (s.482), klimaforandring og pandemi (s. 483), globale finanskrise (s. 484) og terror (s.485).

Det er sentralt å trekke frem to poenger i analysen til Hammerstad og Boas (2015). Det første bygger på skifte i kommunikasjonen av terrorisme etter terrorangrepet 11.september 2001 i USA. Hammerstad og Boas (2015, s.485) beskriver at før terrorangrepet ble terrorisme kommunisert som en mulig trussel, mens etter angrepet omtales det som en faktisk truende trussel, som Storbritannia må forsvare seg mot. Som de kommenterer har dette resultert i det de omtaler som en økende bruk av drakoniske midler innen kontraterrorisme (Hammerstad og Boas, 2015, s.486.). Det andre poenget som kommer frem i analysen presenteres som et skifte i sikkerhetsterminologien. Hammerstad og Boas (2015, s.481) forklarer at i NSS fra 1998 anvendes det tradisjonelle sikkerhets språket, der ord som fare (danger) og angrep (attack) anvendes hyppig når det kommuniseres om risiko og trusler. Den største endringen de observerer kommer frem i NSS fra 2010 der kommunikasjonen av risiko og trusler kommuniseres gjennom ord som usikkerhet, sårbarhet og beredskap, noe de omtaler som den nye risiko-sikkerhets terminologien (Hammerstad og Boas, 2015, s.482).

2.3. Kunnskapshull

Den tidligere forskningen som har blitt presentert her, belyser i første rekke utfordringene og kritikken som kan rettes mot risikokommunikasjon og risikovurderinger generelt. Det blir da lagt vekt på utfordringene ved det å kommunisere om det usikre og bruken av sannsynlighetsvokabularet, samt kritikken rundt den sosiale konstruksjonen og prioriteringen av ulike trusler. Videre blir det også belyst ulike etiske dilemmaer knyttet til pålitelighet, objektivitet og representativitet av risikovurderinger generelt.

Det jeg ønsker å bygge videre på her, for å dekke mer av den eksisterende forskning, er beskrivelsen av ulike trusler opp mot hverandre, og da med fokus på ulike ekstremistiske grupper. Videre blir det relevant å belyse hvorvidt det forskningen trekker frem som utfordringer og kritikk fortsatt kan ses igjen i trusselvurderingene helt frem til 2022, eller om det foreligger tydelige endringer som svarer på kritikken.

3. Teori

I dette kapitlet skal det gjøres rede for det teoretiske rammeverket som vil bli anvendt for å belyse, diskutere og prøve å besvare problemstillingene oppgaven reiser. Først vil det bli gjort rede for sikkerhetiseringsteori, dens framvekst og innhold. Dernest vil det bli presentert fremveksten av pre-crime-tankegangen og noen av dens konsekvenser ved å implementere dette i strafferetten. Avslutningsvis vil risikokommunikasjonsteorien bli presentert.

3.1.Sikkerhetisering teori

En av PSTs primære oppgaver er å forebygge og etterforske straffbare handlinger som retter seg mot og utfordrer rikets sikkerhet (PST u.d.a), det kan derfor forstås dithen at sikkerhet som konsept står sentralt hos PST. For å forstå hvordan sikkerhet som konsept har vokst frem i academia, må de ses i lys av internasjonale relasjoner og sikkerhetsstudier, og videre sikkerhetiseringsteorien.

Sikkerhetsstudier er en akademisk subdisiplin av internasjonale relasjoner (IR), og har vokst frem i tråd med andre verdenskrig og den kalde krigen (Buzan, Wæver og de Wilde, 1998, s.21; Zedner, 2009, s.36; Williams, 2013, s.3; Balzacq og Cavelti, 2017, s.2; Vuori, 2017, s.64). Innen retningen internasjonale relasjoner har sikkerhet tradisjonelt sett blitt belyst gjennom en militær linse, der den territorielle og nasjonale sikkerhet står sterkt (Wæver, 1995, s.54; Zedner, 2009, s.36; Rothschild, 1995, s.61). Sikkerhetsstudier på sin side utvider sikkerhets linsen og dens fokus, fra hvordan IR tidligere hadde belyst sikkerhet. Walt (1991, s.212) kommenterer at sikkerhetsstudier kan defineres som studier av ulike trusler, og det som følger av kontroll og generelt bruk av makt fra statens side. Det vil altså si at det territorielle og nasjonale fokuset, har utvidet seg til å også omhandle andre former for trusler som kan inntreffe innad i et samfunn. Sikkerhetsstudier kan altså defineres som et studium av ulike sikkerhetsproblemer og sikkerhetsspørsmål i lys av politikken det utspilles i (Walt, 1991, s.212; Patomäki, 2017, s.32).

Det er viktig å kort nevne fremveksten av sikkerhetsstudier og dens forhold til internasjonale relasjoner, for å kunne forstå fremveksten av sikkerhetiseringsteorien. For internasjonale relasjoner har konstruktivisme som fenomen stått sentralt. Ole Wæver har sammen med

København skolen dannet det konseptuelle rammeverket til sikkerhetiseringsteori innen tradisjonen sikkerhetsstudier. Ole Wæver trekker sosialkonstruktivisme inn i forståelsen av hva sikkerhet egentlig er (McDonald, 2013, s.63). Sikkerhetisering fremmer hvordan sikkerhet er sosialt konstruert, og hvordan ulike aktører kan stemple et fenomen til et sikkerhetsproblem (Wæver, 1995, s.57; Zedner, 2009, s.44; Vuori, 2017, s.66; Kaufmann, 2018, s.24). Wæver (1995) beskriver at det er fire kjerne momenter ved sikkerhetisering teorien. Det er altså; referanseobjekt, den eksistensielle trusselen, publikum og ekstraordinære midler. Videre kommenterer han at for å forstå kjernen i teorien, må man forstå kjernen i de ulike momentene. Forklaringen på de ulike momentene er;

Referanseobjekt: Wæver kommenterer at det er viktig å skille mellom referanseobjektet og sikkerhetisering-objektet. Han kommenterer at referanseobjektet er det“vi vil skal overleve”, altså de vi må beskytte, mens sikkerhetisering-objektene er de som fremmer viktigheten, de som kommuniserer det som skal beskyttes.

Eksistensiell trussel: Her refereres det til at noe må gjøres nå. Det er altså en trussel som det haster å håndtere, og at det derfor må handles øyeblikkelig.

Publikum: Wæver kommenterer viktigheten med å fremme publikum som et av hovedmomentene, da overbevisningen av og aksepten fra publikum er relevant for at sikkerhetisering skal kunne skje. Det kritiske punktet ved sikkerhetisering er når publikum blir overbevist. I teorien kan alle si noe, men ikke alle kan overbevise publikum, og få de til å akseptere bruken av ekstraordinære midler. Videre kommenterer Wæver at publikum kan være forskjellig fra samfunn til samfunn, det å forstå hvem som må overbevises for å få oppmerksomhet er viktig.

Ekstraordinære midler: Det refereres her til midler utenom det normale, det vil altså si midler man vanligvis ikke ville bruke for å forhindre at noe skjer. Dette innebærer ofte bruken av makt, og som jeg vil kort gjøre rede for under angående kritiske sider ved sikkerhetisering.

Sikkerhetisering kan derfor forstås dithen som en situasjon der et referanseobjekt blir beskrevet til det relevante publikumet å være i en eksistensiell trussel. Der sikkerhetisering finner sted når publikumet blir overbevist, om at det foreligger en ekstraordinær trussel, og

referanseobjektet refereres som et sikkerhetsproblem, noe som rettferdiggjør bruken av ekstraordinære midler (Wæver, 1995).

Innholdet i PSTs trusselvurderinger vil i analyse ta utgangspunkt i sikkerhetiseringsteorien. Dette for å forstå hva PST stempler som et sikkerhetsproblem, hva de fremmer som en eksistensiell trussel, og hvordan de velger å kommunisere til publikum.

3.1.1. Kritikk

For å få et fullstendig overblikk av sikkerhetiseringsteoriens muligheter, er det også relevant å avklare dens begrensninger. Det blir da sentralt å belyse utfordringer, samt negative konsekvenser ved å definere noe som et sikkerhetsproblem. Dette kommer tydelig frem i kritiske sikkerhetsstudier. Zedner (2009, s.44) fremmer hvordan kritiske sikkerhetsstudier redegjør for hvordan det å definere et fenomen gjennom en sikkerhets linse er problematisk.

En utfordring Wæver (1995, s.64) informerer om er en oss-de-tankegang. Denne tankegangen bygger på en oss versus de problematikk, hvor trusselen kommer fra *de* utenfor samfunnet, og *vi* i samfunnet har krav på beskyttelse (Wæver, 1995, s.64). Dette resulterer i at problemet flyttes ut fra samfunnet. Denne utfordringen kan forklares med Young (2003, s.393) term "othering". Othering viser til en prosess som skaper et skille mellom oss og de andre, der vi har krav på en beskyttelse, mens de andre utgjør en trussel (Young, 2003, s.393). I analysen vil det være relevant å undersøke hvorvidt dette forekommer i PSTs trusselvurderinger, og i hvilken grad de plasserer trusselen utenfor samfunnet, og hvorvidt de eventuelt skaper et direkte eller indirekte skille i samfunnet.

Buzan, Wæver og de Wilde (1998, s.21) kommenterer at sikkerhet har vært nøkkelen til å legitimere bruken av makt. De forklarer at det å definere noe som et sikkerhetsproblem legitimerer bruken av ekstraordinære tiltak og midler (Wæver, 1995, s.51; Buzan, 1998, s.21; Zedner, 2009, s.37; Hammerstad og Boas, 2015; Vuoir, 2017, s.66; Kaufmann, 2018, s.24)

Flere akademikere har belyst denne utfordringen, og beskriver det som at rettssikkerhet og frihet settes opp mot sikkerhet (Hudson og Ugelvik, 2012; Lomell, 2012; Gule, 2019). I Norge kommer dette eksplisitt frem i terrorlovgivningen, der en kan straffes for forberedelse til terrorhandlinger (Lomell, 2012, s.86; Frøberg, 2016, s.183; Gule, 2019, s.18). Dette skiller

seg fra den resterende straffelovgivningen, der en kun kan straffes for gjennomføring eller forsøk på en straffbarhandling. Gule (2019, s.18) forklarer det som en forskyvning fra en straffende statsmakt til en føre-var-stat som arbeider for å forhindre mulige straffbare handlinger. Han kommenterer videre at dette utfordrer rettssikkerhetsgarantier som proporsjonalitet, bevisbyrde og uskyldspresumsjonen (Gule, 2019, s.18). Det å straffe før en handling er fullbyrdet eller forsøkt å gjennomføre, resulterer i at man endrer det tidsmessige perspektivet ved den subjektive friheten til å avstå fra å gjennomføre en handling (Lomell, 2012).

Det er viktig å forstå noen kritiske aspekter ved sikkerhetisering, da det kan bli anvendt i analysen for å forstå hvordan PST kommuniserer ulike trusler eventuelt bruken av tiltak for å forhindre at disse truslene inntreffer.

3.2. Prediksjon og Risikokommunikasjon

I analysen og diskusjonen vil teorien om risikokommunikasjon bli anvendt, men for å forstå konseptet rundt risikokommunikasjon er det sentralt å først redegjøre kort om prediksjon, og dens fremvekst i kriminologien og i samfunnet, da risikokommunikasjon er en form for prediksjon.

3.2.1. Rammeverket

For å forstå predikering kan dette ses i lys av paradigmeskiftet Zedner (2007) snakker om som nevnt tidligere, samt konseptet actuarial justice som Feeley og Simon (1998) presenterte på 1990-tallet. Kort fortalt omhandler prediksjon det å forutse hva som kommer til å inntreffe i fremtiden, enten av handlinger eller av konsekvenser (Nilstun, 2021).

Feeley og Simon (1998) presenterer konseptet *actuarial justice* som et nytt aspekt ved den moderne strafferetten. De presenterer konseptet i tråd med skifte fra den gamle til den nye pønologien. Pønologi omhandler kort sagt, læren og forståelsen av samfunnets reaksjon på lovbrudd og lovbryster. Den gamle pønologien fokuserte på skyldspørsmålet og ansvarliggjørelse av gjerningspersoner. Der kriminalitet ble ansett som avvik og antisosialt (Feeley og Simon, 1998, s.111). Den nye pønologien på sin side bygger på å identifisere, klassifisere og håndtere de gruppene som utgjør en risiko i samfunnet (Feeley og Simon,

1998, s.111). Som Feeley og Simon (1998, s.111) kommentarer skiller den nye pønologien seg fra den gamle pønologien, ved at man ikke lenger hovedsakelig arbeider for å ansvarliggjøre gjerningspersonen, men man arbeider heller for å kartlegge strategier for å håndtere, forebygge og predikere kriminalitet.

Skiftet Feeley og Simon (1998) redegjør for, kan ses i sammenheng med Zedner (2007) sin analyse av paradigmeskifte i strafferetten der fremveksten av sikkerhetssamfunnet blir mer fremtredende, noe som blant annet resulterer i et skifte fra post-kriminalitet til pre-kriminalitet. I paradigmeskiftet presenteres den tradisjonelle strafferetten å bære preg av en post-kriminalitets tankegang. Post-kriminalitet handler i hovedsak om å samle bevis, gjennomføre en tiltale, siktelse og straffe. Kriminalitetskontrollen handler da om å etterforske og oppklare kriminalitet og straffe gjerningspersonene (Zedner, 2007, s.262; Lomell, 2012, s.84). Den nå mer fremtredende pre-kriminalitets tankegangen i strafferetten handler i hovedsak om å identifisere farlige mennesker og ta fra de friheten før de begår en kriminell handling. Det å predikere hva som muligens kan skje gjennom å kalkulere risiko. Den forebyggende og forgripende kriminalitetskontrollen er i nå fokus (Zedner, 2007, s.262; Lomell, 2012, s.84).

Det som er sentralt å trekke frem fra Feeley og Simon (1998) og Zedner (2007) er det økende fokuset på å forutse fremtiden, å forebygge og forhindre at kriminalitet i det hele tatt inntreffer. PSTs åpne trusselvurderinger kan ses på som en del av denne utviklingen. Da deres samfunnskommunikasjon om ulike trusler kan forstås som et forebyggende, advarende og beroligende aspekt. Aven (2004) kommenterer at risikovurderinger er en form for forebyggende risikokommunikasjon. Dette for å informere mottaker om ulike risikoer.

3.2.2. Risikokommunikasjon

Risikokommunikasjon kan plasseres i risiko forskningsfeltet. Aven (2014, s.234) definerer risikokommunikasjon som en situasjon der ulike aktører deler, forklarer eller utveksler risiko relatert informasjon og kunnskap mellom interessenter. Aven (2014) sin definisjon kan ses i likhet med Renn og Levine (1991, s.179) sin definisjon; "risikokommunikasjon er meningsfull utveksling av risiko relatert informasjon". Dog legger Renn og Levine (1991, s.179) til at risikokommunikasjon ofte er knyttet til en toveiskommunikasjon fra risikohåndterings agenter til en gitt målgruppe (Renn og Levine, 1991, s.179). Denne

tilleggsdetaljen skiller seg fra Aven (2014) sin definisjon som hovedsakelig fokuserer på det å dele meninger, mens Renn og Levine (1991) setter også søkelyset mot aktørene som er involvert i deling av risiko relatert informasjon altså både avsender og mottaker.

Det som er sentralt å trekke frem innen forskningsfeltet risikokommunikasjon retter seg mot ønske om å oppnå en effektiv risikokommunikasjon for at kommunikasjonen skal lykkes (Renn og Levine, 1991; Aven, 2004; Frewer, 2004; Reynolds og Seeger, 2007; Aven, 2014).

Det sentrale ved å oppnå en effektiv risikokommunikasjon bygger på oppgaven om å skape en tillit mellom avsender og mottaker, samt å formidle risiko på en troverdig måte. Renn og Levine (1991, s.179) understreker at tillit og troverdighet er to særdeles viktige deler ved risikokommunikasjon. Med tillit refereres det blant annet til at informasjonen som blir kommunisert blir oppfattet som sann og pålitelig, og at avsender er nøyaktig og objektiv i sin kommunikasjon (Renn og Levine, 1991, s.179). Troverdighet på den andre siden refereres som graden av tillit som har blitt kommunisert (Renn og Levine, 1991, s.179). Renn og Levine (1991) argumenterer for hva tillit og troverdighet er og hvorfor det er sentralt for å oppnå en effektiv risikokommunikasjon. Freedman (2005) på sin side peker på at fokuset må rettes mot balansen mellom informasjonen som blir gitt og hendelser som inntreffer, da det er med på å påvirke tilliten og da igjen ønske om en effektiv risikokommunikasjon. Freedman (2005) beskriver balansen slik at det å ikke si noe om en trussel, kan ses på som et svik, men det å si for mye hele tiden uten at det skjer noe, kan ses på som alarmisme. Reynolds og Seeger (2007) på sin side kommenterer hvordan følelser hos mottaker påvirker troverdigheten i informasjonen som blir kommunisert. Dette bygger på at folk tar til seg informasjon basert på situasjonen de befinner seg i. Det er altså avsenders oppgave å tilpasse seg mottaker og svare på de spørsmål og bekymringer mottaker har. Det vil altså variere hvilken informasjon som er nødvendig både før, under og etter en krisesituasjon (Reynolds og Seeger, 2007; Fischhoff, 2011).

Frewer (2004) presenterer derimot at erkjennelse og kommunikasjon av usikkerhet kan øke den offentlige tilliten, og kommenterer her viktigheten med å kommunisere både det kjente og det ukjente for å skape en tillit og oppnå en effektiv kommunikasjon. Det å kommunisere om det usikre kan være vanskelig. Amooore (2014) kommenterer at vi befinner oss i en verden der ønske om å kalkulere det som ikke kan kalkuleres foreligger, noe som skaper problemer. For predikering og kalkulering er basert på eksisterende data, og det som predikeres er basert

på algoritmene dataen er matet med (Ferguson, 2017, s.62). Aven (2013) kommenterer foreligger det lite empirisk data på trusler og angrep, da dette er hendelser med lite gjentakelse. Eksempelvis er hendelser som kategoriseres som sorte svaner, en av de største usikkerhetene og derfor nesten umulig å predikere. Det kan derfor forstås dithen at ønske om å predikere og kommunisere om det usikre er der, men det er ikke lett.

Som akademia belyser er ønske om å oppnå en effektiv risikokommunikasjon påvirket av tilliten og troverdigheten mellom avsender og mottaker (Freedman, 2005; Frewer, 2004; Renn og Levine, 1991). Videre er det nødvendig å tilpasse informasjonen til mottaker og den situasjonen de befinner seg i (Reynolds og Seeger, 2007; Fischhoff, 2011).

3.2.3. Teorien om den Sorte Svane.

Teorien om den sorte svane blir anvendt for å beskrive og forklare helt uventede hendelser og de følgende ekstreme konsekvenser av hendelsene (Taleb, 2007; Aven, 2022, s.47). Taleb (2007) beskriver tre ulike egenskaper ved en sort svane. Det første retter seg mot at en sort svane hendelse anses som et avvik, som kan plasseres utenfor de vanlige forventningene, dette bygger på at det er ingenting i fortiden som peker mot sannsynligheten for hendelsen. Den andre egenskapen retter seg mot at en sort svane innebærer noe ekstremt. Det tredje og siste egenskapen Taleb (2007) presenterer er at til tross for hendelsens avvikende status, foreligger det i menneskers natur å samle ulike forklarer på hendelsens forekomst i ettertid av hendelsen. Dette resulterer i at det blir dannet ulike forklaringer og predikerende utsagn som retter kritikk mot hvorfor hendelsen ikke ble forebygget.

Videre forklarer Taleb (2007) av terrorhandlingen 11.september 2001 kan anses som en sort svane, da det kom som en total overraskelse, og gitt at man hadde hatt kunnskap om hendelsen 10.september så burde ikke terrorhandlingen inntruffet. Aven (2013, s.47) på sin side presenterer to måter å forstå en sort svane, og argumenterer da at eksempelvis et terrorangrep ikke alltid bør anses som en sort svane. Den første beskrivelsen til Aven (2013, s.47) bygger på at en sort svane er en sjelden hendelse med ekstreme konsekvenser. Den andre forklaringen anser en sort svane som en ekstrem og overraskende hendelse i lys av den nåværende kunnskapen (Aven, 2013, s.47). Videre kommenterer Aven (2013, s.48) at atomkatastrofen i Japan mars 2011, og terrorhandlingen 22.juli i Norge 2011, kun kan anses som sorte svaner i tråd med den første beskrivelsen. Han kommenterer videre at det forelå

viss kunnskap om hendelsene før de inntraff, som medfører at de ikke passer inn i den andre beskrivelsen.

Det som er relevant å trekke ut av både Aven (2013) og Taleb (2007) sine definisjoner og forståelser av den sorte svane, er at dette hovedsakelig er ekstreme overraskende hendelser som kommer plutselig. Det som litteraturen reiser som utfordrende ved å definere en hendelse som en sort svane er den eventuelle kunnskapen som forelå før eller burde ha foreligget før hendelsen inntraff, og da kunnskapen som kommer frem i ettertid.

Den sorte svane handler om fremtidens plutselige og ekstreme overraskende hendelser, den kan derfor plasseres i en risiko og sikkerhets sammenheng. Taleb (2007, s.215) skiller mellom to "land" for å forklare ytterligere den sorte svanes plassering i risikoanalyse sammenheng. De to "landene" omtales som Mediocristan og Extremistan (Taleb, 2007, s.215; Aven, 2022, s.47). Mediocristan på sin side retter seg mot allerede kjente fenomener og prosesser, mens Extremistan retter seg mot det uventede, altså ekstremt overraskende utfall og hendelser (Aven, 2022, s.47-48). Poenget med disse to landene er som Aven (2022, s.48) kommenterer at risikostyring og risikostrategier ofte er knyttet til Mediocristan, og Extremistan i større grad blir ignorert, noe han kommenterer er meget alvorlig.

Taleb (2007, s.44) påpeker at den sorte svane er knyttet opp mot ens forventninger. Det blir videre kommentert at den sorte svane må ses i sammenheng med kunnskapen man besitter (Taleb, 2007, s.44; Aven, 2013, s.49). Wardman og Mythen (2016) beskriver at den sorte svane kan forstås å være konstruert gjennom ulike kunnskapsprosesser og praksiser.

Den sorte svane kan altså kort fortalt forstås å være en ekstrem og totalt overraskende hendelse som må ses i tråd med kunnskapen risikoagentene besitter. Som det har blitt presentert kan ulike hendelser på en side forstås som en sort svane, men samtidig bli kritiseres for å ikke være det. Det kan derfor forstås dithen at en sort svane er sosialt konstruert. Det er denne delen av teorien om den sorte svane som vil bli anvendt i diskusjonen.

4. Forskningsdesign

Gjennom et forskningsprosjekt dukker det jevnlig opp ulike metodiske vurderinger det må tas stilling til. Dette kapitlet skal gjøre rede for ulike metodiske vurderinger, valg og grep jeg har møtt gjennom forskningsprosjektet. Det vil blant annet bli redegjort for den metodiske tilnærmingen, samt ulike valg og vurderinger jeg har tatt gjennom prosjektet, eksempelvis ved innsamling av data, valg av teori og analytisk fremgangsmåte.

4.1. Den metodiske tilnærmingen

Den metodiske tilnærmingen innen samfunnsvitenskapelig akademia skiller mellom kvantitativ og kvalitativ metode. Grønmo (2012, s.85) forklarer at hovedskillet bygger på datamaterialet som forskningsprosjektet retter seg mot, samt utvalgsprosessen. Kvalitative datamaterialer retter seg hovedsakelig mot tekst, innhold og mening, mens kvantitativ data på sin side setter søkelyset på tall, mengde, statistikk og fordeling (Grønmo, 2016, s.22; Skilbrei, 2019, s.14; Hennik, Hutter og Bailey, 2020, s.11). Skilbrei (2019, s.14) kommenterer at skillet også bygger på forskningsspørsmålet om det retter seg mot mening (eks. hvordan og hvorfor) eller omfang (eks. hvor mye og hva).

Innen kvalitativ metode finnes det ulike kategorier å gjennomføre kvalitative forskningsprosjekter på. Skilbrei (2019, s.14) skriver at hovedkategoriene innen kvalitativ metode er intervjustudier, observasjonsstudier og dokumentanalyse. Empirien i denne oppgaven er PSTs åpne trusselvurderinger, der målet er å forstå innholdet, strukturen og meningen i disse trusselvurderingene. Dette resulterer i at oppgaven vil ha en kvalitativ tilnærming og anvende dokumentanalyse som metodisk kategorien.

Faglitteraturen veksler det mellom termene tekstanalyse og dokumentanalyse, men det refereres til det til samme, så i denne avhandlingen vil termen dokumentanalyse anvendes.

4.1.1. Dokumentanalyse

En viktig avklaring innen dokumentanalyse er å forstå hva et *dokument* er. Et dokument kan være så mangt, det kan være alt fra offentlige dokumenter, fødselsattester, reklameaviser, reguleringsbeskrivelser eller rapporter fra offentlige kommisjoner (Duedahl og Jacobsen,

2010, s.37; Skilbrei, 2019, s.71; Asdal og Reinertsen, 2020, s.13). Asdal og Reinertsen (2020, s.15-16) forklarer at “dokument inngår i en rekke konkrete praksiser og bidrar selv til å forme disse praksisene. Dokumenter er også en integrert del av sine omgivelser- sin egen kontekst”. De forklarer videre at et dokument kan ses på som et “materielt objekt som er utformet av noen av en spesifikk grunn og som fungerer som en forbindelse til verden utenfor seg selv” (Asdal og Reinertsen, 2020, s.15-16). Asdals og Reinertsen forklaring kan forstås i at et dokument omtales som et materiale som inneholder tekst. Dette materialet må ses i lys av samfunnet og konteksten det utgis i, da dette er med på å påvirke materialets innhold, samt er det viktig å merke seg at dokumenter fungerer som en formidler. Asdal og Reinertsen (2020, s. 20) kommenterer videre at en må anerkjenne at et dokument både kan være tekst og ting. Det er tekst gjennom dens *innhold* det som kan analyseres (gjennom tekst- og diskursanalyse), og at det er en ting, gjennom ‘arbeidet’ på selve dokumentet, det forflytter seg, det er i bevegelse og denne bevegelsen kan ha påvirkning på andre ting (Asdal og Reinertsen, 2020, s.19). I denne avhandlingen vil trusselvurderingene til PST analyseres som tekst og ting.

I en dokumentanalyse er det sentralt å forstå hvem som er forfatteren/formidler av dokumentet, og hvilken rolle de har i samfunnet. Det er viktig å forstå hvem som er målgruppen/publikum for dokumentet, og hva som faktisk står i dokumentet. De/den som utgjør forfatter og publikum i en situasjon vil kunne påvirke hvordan dokumentet forstås. Dette vil jeg komme tilbake til i delen etiske refleksjoner.

4.2. Fremgangsmåte

4.2.1. Utvalg

Utvalget i denne oppgaven er PSTs åpne trusselvurderinger. Utvalg i forskningssammenheng retter seg mot å velge ut empiri man skal anvende for å besvare problemstillingen. Skilbrei (2019, s.133) kommenterer at en viktig del av utvelgelsesprosessen er å reflektere over hva en skal med dokumentene. Målet med denne avhandlingen er å forstå hvordan PST beskriver ulike trusler Norge står overfor. For å kunne få dette overblikket vil det være relevant å undersøke flere trusselvurderinger opp mot hverandre, for å se på hva som blir nevnt flere ganger, hvordan utvikler trusselvurderingene seg, og hva/hvem er den største trusselen ifølge PST, samt se på strukturelle endringer og likheter.

I utvelgelsesprosessen er det viktig å avklare datamaterialet, dette kan eksempelvis forklares med tid på prosjektet og tilgang på ulike dokumenter (Skilbrei, 2019, s.133). Som nevnt over har PST både graderte og åpne trusselvurderinger, i denne avhandlingen er det de åpne trusselvurderingene som blir anvendt. Det å kun anvende de åpne trusselvurderingene har medført at tilgjengeligheten på dokumentene ikke har vært noe problematisk. Ved å anvende offentlige dokumenter skaper dette ikke problemer angående innsyn og tilgang (Asdal og Reinertsen, 2020, s.163). På PSTs nettsider ligger alle de åpne trusselvurderingene helt ned til året 2004, tilgjengelig både på nettsiden og som PDF-filer som kan lastes ned.

En utfordring ved dokumentanalyse er at dokumenter kan oppleves overveldende, da de vokser i omfang, kan være tidkrevende å lese og kan være omfangsrik i detaljer (Skilbrei, 2019, s.133; Asdal og Reinertsen, 2020, s.181). Det vil derfor være relevant å avgrense datamaterialet noe. Jeg har valgt å studere trusselvurderingen fra og med 2010, til og med 2022. Jeg har valgt å starte med trusselvurderingen fra 2010, da jeg var interessert i å studere hvilke følger terrorangrepet 22.juli hadde på trusselvurderingene, samt undersøke hvordan de kommuniserte om høyreekstremisme før terrorhandlingen. Videre anser jeg det som tilstrekkelig å anvende 13 trusselvurderinger av de totalt 19 offentlige dokumentene.

Når en gjennomfører en dokumentanalyse kan det anses relevant å supplere med intervju, observasjon eller feltarbeid (Asdal og Reinertsen, 2020, s.160). I avhandlingen kunne det vært relevant å supplere med intervju eksempelvis med PSTs kommunikasjonsansvar. En tenkelig utfordring er den supplerende informasjon det ville vært mulig å innhente, det er tenkelig at intervju ikke hadde resultert til mer informasjon. PST sitter med mye gradert og intern kunnskap som de mest sannsynlig ikke ville delt. Videre kunne det tenkes at PSTs podcast *psst* kunne vært relevant å anvende, men etter å ha hørt på flere episoder kommer det forsåvidt samme informasjon fra podcasten som det forekommer i trusselvurderingene, så det ville ikke supplert med noe tilleggsinformasjon. Jeg har derfor valgt å kun anvende PSTs trusselvurderinger som empiri, da de er detaljerte og innholdsrike, og jeg anser det tilstrekkelig for å kunne besvare problemstillingene oppgaven reiser.

Etter å ha lastet ned de relevante dokumentene fra PSTs hjemmeside (<https://www.pst.no>), må det vurderes hvordan dokumentene skal oppbevares. Siden dokumentene er offentlige

stilles det ikke strenge krav til oppbevaring av dokumentene (Skilbrei, 2019; Asdal og Reinertsen, 2020, s.), de har derfor blitt oppbevart på skrivebordet på min privat datamaskin.

4.2.2. Gjennomgang

Et forberedende steg i dokumentanalysen har vært å gjennomføre en rekke gjennomganger av datamaterialet for å få en god oversikt over dens innhold og struktur. I første rekke delte jeg notatene i to, del 1 fokuserte på strukturen (endringer, likheter osv.). Del 2 på sin side la vekt på innhold; hva blir formidlet, hvordan blir det formidlet, hvilke ord blir anvendt. Denne oppgaven har altså en induktiv forskningsstrategi, det vil altså si at man arbeider fra empiri for å kartlegge teorien (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2016, s.49). I denne oppgaven har dataen hentet fra trusselvurderingene til PST vært avgjørende for valg av teori, litteratur og tema.

Jeg arbeidet først med å kartlegge koder i datamaterialet, som senere ble kategorisert.

Gjennom kategoriene dannet jeg det teoretiske rammeverket som blir anvendt i analysen og diskusjonen. Tabell 1 viser hvilke koder jeg anvendte i gjennomgangen av datamaterialene.

Tabell 1: Koder

Tema: →	Trussel mot myndighetspersoner	Statlig etterretning	Politisk motivert vold	Spredning av masseødeleggingsvåpen	Annet
Koder:	Antall	Antall	Antall	Antall	Antall
Risiko/ usikkerhet	17	31	63	2	2
Utfordring		4	5		1
Sikkerhet/ usikkerhet	9	16	6	1	1
Nøytralisering			3		
Forebygging	2	3	12	1	
Selvet	1				
Predikering	8	8	28	1	1
Reaksjon	5		32		
Kommunikasjon	3	7	47	1	2
Konkret hendelse	3	6	17	1	
Digitalisering	7	17	15		1
Othing		9	17	2	
Politisk	2	1	4		
Sannsynlighetsbegrepet	4	2	25		
Globalisering	2	4	20		2
Sosialisering	2		25		
Makt			1		

Tabell 1 gir en illustrerer en oversikt over de ulike kodene som har blitt anvendt. Tabellen er delt inn etter de ulike delene til trusselvurderingene for å illustrere hvor mange ganger de ulike kodene har blitt anvendt i de ulike delene.

Som tabell 1 presenterer går de fleste kodene igjen i delen politisk motivert vold. Jeg har valgt å avgrense diskusjonsdelen til å kun omhandle politisk motivert vold. Dette bygger blant annet på tiden og lengden jeg har til rådighet i prosjektet. Politisk motivert vold er også (som det vil blir vist i analysen) en av hoveddelene i PSTs trusselvurderinger. Dette valget

bygger også på informasjonen som kommer frem i de andre delene. Politisk motivert vold på sin side, har mest innhold, og størst endringer, flere kontrakter hendelser som blir nevnt, samt at dette kan anses som mest aktuelt for “mannen på gata”. Videre er dette tema jeg er mest interessert i, så der har forskerrollen til en viss grad påvirket avgrensningen.

4.2.3. Gjennomføring av analyse

Dette oppgavens analyse bygger på en kvalitativ dokumentanalyse, der innholdet i trusselvurderingene til PST er i fokus. For å besvare problemstillingene *Hvilke trusler beskriver PST i sine trusselvurderinger* og *Hvordan endrer trusselvurderingene seg over tid*, vil det bli anvendt en innholdsanalyse av en deskriptiv art. Dette for å gi en presentasjon av hvilke trusler PST beskriver i sine trusselvurderinger, samt illustrere og gi en oversikt over hvordan det har endret seg over tid. I diskusjonen vil empirien fra trusselvurderingene settes opp mot teori, dette for å besvare problemstillingen *Hvordan kan PSTs åpne trusselvurderinger forstås i lys av risikokommunikasjons teorien*.

4.3. Etske refleksjoner

I ethvert forskningsprosjekt er det viktig å redegjør for etiske utfordringer som har oppstått underveis i prosjektet, samt hensyn som er tatt/ikke tatt. Asdal og Reinertsen (2020, s.212) fremmer viktigheten med forskningsetikk og understreker at det blant annet innebærer å samle inn og bruke informasjon etisk forsvarlig. Datamaterialet i denne avhandlingen er de offentlige trusselvurderingene til PST, det stilles derfor ingen direkte krav til personvern (GDPR) (Asdal og Reinertsen, 2020, s.212). Ved å gjennomføre eksempelvis intervju foreligger det en rekke etiske vurderinger som må gjennomføres i tråd med retningslinjene til NESH (Skilbrei, 2019, s.26), og dette må videre meldes til NSD. Det foreligger mindre konkrete forskningsetiske rutiner til dokumentanalyse og da spesielt når det gjelder analyse av offentlige dokumenter. Det blir da viktig å redegjøre for hva slags dokument som skal analysere, hvor man henter datamaterialene og hvilke betingelser som er knyttet til dokumentene (Asdal og Reinertsen, 2020, s.214).

4.3.1. Hva slags dokument

I denne oppgaven er datamaterialet som nevnt PST sine åpne trusselvurderinger. Dette vil altså si at datamaterialet er offentlige dokumenter. I en analyse av offentlige dokumenter er det hele tiden viktig å tenke på hva hensikten med dokumentene er. Hensikten bak PSTs trusselvurderinger er å informere samt gi en oversikt over trusler Norge som nasjon står (kan stå) overfor, dette innebærer også en redegjørelse av utviklingstrekk (PST trusselvurdering, 2021). Et viktig virkemiddel ved trusselvurderingene er at de skal virke som en direkte kommunikasjon mellom PST og norsk offentlighet. Norsk offentlig er altså publikum/mottaker. Dog er det viktig å merke seg at publikums intensjon til å lese vurderingene kan variere.

I denne oppgaven har jeg anvende dokumentene utenfor dens formål. Jeg har anvendt PSTs trusselvurderinger i forskningssammenheng, og analysere, samt kritisk analyserer dens innhold og struktur. Dette kan være utfordringer da informasjonen som formidles er selektivt utplukket knyttet til det PST intenderer å informere, samt målgruppen de tilpasser informasjonen til. Dette vil jeg komme tilbake til angående begrensninger ved dokumentet.

4.3.2. Hvor er det hentet

Datamaterialet i denne oppgaven er hentet fra PSTs nettsider (<https://www.pst.no>). Der alle har adgang til å hente de offentlige publiserte dokumentene. Hvor dokumentet er hentet fra skaper ingen direkte etiske komplikasjoner, da de ligger offentlig og tilgjengelig for alle. Det kan som Asdal og Reinertsen (2020, s.215) reises en refleksjon angående “eierskapet” til dokumentet, dette reises ofte knyttet til tekster publisert på internett. Asdal og Reinertsen (2020, s.215) retter seg her mer mot tekster, bilder og videoer som publiseres av enkeltpersoner på eksempelvis sosiale medier, i denne oppgaven er ikke dette relevant, da det er PST som sikkerhetsmyndighet som har publisert trusselvurderingene for offentligheten. Ved å innhente dokumentene fra en offentlig nettside, unnlater jeg å gi informasjon til PST om at jeg skal anvende deres dokumenter i forskningssammenheng. De blir da på ingen måte informert om hva som foregår, og jeg fratar de muligheten til å “samtykke” og/eller “godkjenne” det.

4.3.3. Hvilke betingelser

I tråd med ulike datamaterialer følger det ulike betingelser som vil påvirke empirien, som igjen kan reise ulike etiske refleksjoner, samt hensyn som må tas. Når det gjelder PST sine trusselvurderinger, kan dette knyttes til PST sin konfidensialitet og kredibilitet, og publikums begrensninger, samt vil det være relevant å kort nevne viktigheten med anonymisering i forskning, og hvordan dette ikke har vært relevant her.

PST er preget av mye konfidensialitet, de sitter med mye informasjon som kun er tilgjengelig for dem og en avgrenset gruppe. Dette bygger blant annet på personvern (GDPR); hva som kan informeres og ikke, i tråd med personvernloven, samtidig er det tenkelig at PST unnlater å informere om gitte aktører og ulike handlingsmønstre av ulike grunner. Da det eksempelvis kan endre atferdsmønstre til grupper/individer, samt avsløre metoder noe som kan utfordrede predikerings mulighetene.

Dette påvirker informasjonen PST velger å formidle i sine trusselvurderinger. I trusselvurderingene blir visse situasjoner formidlet meget generelt, mens andre blir mer konkretisert (gjerningspersoner; ved bruk av navn, Breivik, Manshaus, Hassan Abdi Dhuhulow eller nevne grupper. Offer; De som direkte står i fare; selskap). Da PST er preget av konfidensialitet kan dette skape begrensninger av hvilken informasjon som blir publisert.

Et annet aspekt ved konfidensialitet er at mye av informasjonen PST sitter på er sensitiv, noe en må ha i bakhodet gjennom analysen og gjennomlesning. Når man skal analysere et datamateriale som er sensurert kan dette åpne for mer tolkning enn muligens nødvendig, som igjen kan resultere i over analysering. Videre kan det medføre en økning i å lese mellom linjene av hva som blir skrevet, for å prøve å hente ut mer informasjon enn det som er det. En positiv side er at datamaterialet er mer renskrevet, det som faktisk står skrevet kan anses troverdig.

PST som sikkerhetsmyndighet er preget av kredibilitet, deres informasjon skal fremstå troverdig og pålitelig. De sitter med en offentlig makt til eksempelvis å definere noe som et sikkerhetsproblem eller ved å bruke polisiære virkemidler som kan gripe inn i den enkeltes sfære (motsatt av legalitetsprinsippet). Dette resulterer i at de må handle og informere på en troverdig og pålitelig måte. Samtidig kan dette være utfordrende i forskningssammenheng da dette kan begrense mulig informasjon å innhente i datamaterialet.

Det er relevant å redegjøre for mottaker av trusselvurderingene. Da et av hovedmålene med trusselvurderingene er å fungere som en kommunikasjon mellom PST og den norske offentlighet. Et aspekt det er relevant å nevne er at kunnskapen og interesse hos befolkningen er varierende. Noe som resulterer i at PST må tilpasse seg et språk som kan rettes mot flere. Det er tenkelig at PST må ta hensyn til og unngå en “skremsel” retorikk i sine formuleringer. De skal gjennom trusselvurderingene kommunisere om temaer som er “skremmende”, men som det er viktig å være klar over.

4.3.4. Anonymisering

I alle forskningsprosjekter er det grunnleggende å behandle empirien på en av ansvarlig måte, dette innebærer blant annet å anonymisere datamaterialet. Gjennom denne avhandlingen har jeg valgt å ikke anonymisere datamaterialet. Dette bygger på at personene som vil bli navngitt, samt de konkrete hendelsene det blir referert til er hentet ut fra PSTs offentlige trusselvurderinger. Dette er altså åpne og offentlige navn, personer og hendelser, der foreligger derfor ikke et behov for å anonymisere de.

4.3.5. Forskerrollen og førforståelse

Det er viktig å være klar over sin egen forskerrolle i forskningssammenheng. Dette bygger på å kunne reflektere og redegjøre for hvordan man som forsker vil møte ulike problemstillinger og utfordringer som kan dukke opp under forarbeidet samt gjennomføringen av forskningsprosjektet (NEM, 2019).

Gjennom hele dette prosjektet har jeg arbeidet i Oslo Politidistrikt. Der jeg anvender trusselvurderingene til PST i mine daglige arbeidsoppgaver. Jeg sitter derfor med en kunnskap om hvordan politiet anvender og bearbeider informasjonen i trusselvurderingene. Samt hvordan de på mitt avsnitt selektivt plukker ut de delene som er relevante for dem. Dette har vært med på å påvirke mitt valg av datamateriale, da jeg synes det er veldig interessant å lese trusselvurderingene i jobbsammenheng, og det å se på trusselvurderingene fra et nytt perspektiv.

5. Analyse

Siden 2004 har PST en gang i året, i årets første kvartal publisert en åpen nasjonal trusselvurdering. Det ble innledningsvis i denne oppgaven nevnt at PSTs trusselvurderinger gir en presentasjon av trusselbilde i Norge, samt hvordan ulike utviklingstrekk i samfunnet (nasjonalt og internasjonalt) er med på å påvirke trusselbilde.

I denne deskriptive delen skal trusselvurderingene fra og med 2010, til og med 2022 presenteres. Da med søkelys på hvordan innholdet og strukturen i trusselvurderingene har endret seg eller forholdt seg stabilt.

5.1. Tittel på trusselvurderingene

Gjennom de tretten trusselvurderingene denne oppgaven analyserer har PST endret navnet på trusselvurderingene. Det er tre titler som har blitt anvendt på de ulike trusselvurderingene og det er; åpen trusselvurdering, trusselvurdering og nasjonal trusselvurdering. I tabell 2 vises det til hvilken tittel som følger den gitte trusselvurderingen.

Tabell 2: Tittel

Årstall	Tittel
2013, 2014, 2015	Åpen trusselvurdering
2010, 2011, 2012, 2016, 2017, 2018, 2019	Trusselvurdering
2020, 2021, 2022	Nasjonal trusselvurdering

Tabell 2 illustrerer de ulike trusselvurderinger, presentert gjennom årstall, og deres tilhørende tittel. Kolonnen til venstre presenterer årstallene på trusselvurderingene, mens kolonnen til høyre viser hvilken tittel som hører til den gitte trusselvurderingen.

Titlene kan sies å være mer vekslende i de syv første trusselvurderingene (2010-2016). Med dette menes at PST ikke planmessig valgte å anvende en tittel, men som tabell 2 viser endrer tittel seg vilkårlig. I trusselvurderingene fra 2017 til og med 2019, anvendte PST tittel "trusselvurdering". I trusselvurderingen fra 2020 anvender PST tittelen "Nasjonal trusselvurdering", noe de også gjør i trusselvurderingen fra 2021 og 2022.

Ordene i tittel PST anvender i sine trusselvurderinger, kan indikere forskjellige implisitte budskap. Tittel “Åpen trusselvurdering” kan indikere at PST sitter på en skjult, gradert og sensurert trusselvurdering som ikke er tilgjengelig for den norske offentligheten, eller andre myndigheter (kun PST). PST som en sikkerhetsmyndighet på lik linje med andre myndigheter besitter ulike vurderinger og informasjon som kun disse sikkerhetsklarerte myndigheter får tilgang på. Dette kan igjen indikere at trusselvurderingene ikke inneholder all informasjon PST besitter, men kun et selektivt valgt innhold. Det å anvende overskriften “åpen trusselvurdering” kan også indikere at denne trusselvurderingen skal være tilgjengelig og ment for alle.

Tittel “Trusselvurdering” kan indikere at PST fremmer sin trusselvurdering som den eneste gjeldende trusselvurdering. Det kan ses dithen at PST legitimerer sin egen trusselvurdering som den eneste gjeldende narrative trusselvurderingen. Dette kan da både gjelde i Norge, og for PST. Denne indikasjonen kan være noe misvisende da PST i trusselvurderingen fra 2017, 2018 og 2019 eksplisitt skriver innledningsvis at PSTs trusselvurderingen er en av fire trussel- og risikovurderinger som utgis årlig, og legger til at de andre utgis av etterretningstjenesten, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (PST, 2017; PST 2018; PST, 2019). Det kan derfor forstås dithen at når PST velger å fjerne ordet «åpen» fra tittelen slutter de å påpeke at det finnes trusselvurderinger som ikke er åpne, da det at PST besitter graderte trusselvurderinger er noe åpenbart.

Tittel “Nasjonal trusselvurdering” har blitt anvendt i de tre siste(nyeste) trusselvurderingene denne oppgaven tar for seg (2020, 2021, 2022). Det å anvende ordet nasjonalt som står i motstykke til internasjonalt viser en pekepinn på hvilke trusler man kan forvente å lese om i trusselvurderingene. Det kan her skilles mellom trusler mot Norge (internasjonalt) og trusler i Norge (nasjonalt).

5.2. Hva er PSTs trusselvurdering

For å avklare innholdet i trusselvurderingene, må det først gjøres rede for hva trusselvurderingene er, og eventuelt hva og hvordan PST presenterer formålet/hensikten med trusselvurderingene.

Tabell 3: Hva er en trusselvurdering

År	Beskrivelse (direkte sitat)
2010, 2011, 2013, 2014, 2015	“Politiets sikkerhetstjenestes (PST) årlige trusselvurdering er en analyse av forventet utvikling innenfor PSTs hovedansvarsområder. Vurderingen retter fokus mot forhold som kan påvirke norsk sikkerhet og skade nasjonale interesser i...”
2012	“Vi utsettes imidlertid daglig for virksomhet som kan undergrave vår sikkerhet og skade nasjonale interesser. Det er denne virksomheten som vurderes nærmere i denne trusselvurderingen.”
2016	“Den årlige trusselvurderingen er en vurdering av forventet utvikling innenfor PSTs ansvarsområder det kommende året”
2017	“Den årlige trusselvurderingen beskriver forventet utvikling innenfor PSTs ansvarsområder det kommende året.” “Denne vurderingen har derfor som mål å belyse hovedtrekkene ved de mest aktuelle truslene vi vil stå overfor det kommende året”
2018	“I denne trusselvurderingen beskriver vi de mest sannsynlige utviklingstrekkene i trusselbildet i 2018.” “PSTs årlige trusselvurdering er en analyse av forventet utvikling innenfor PSTs hovedansvarsområder.”
2019	“I denne årlige åpne trusselvurderingen presenterer vi de mest sannsynlige utviklingstrekkene i trusselbildet.” “PSTs årlige trusselvurdering er en analyse av forventet utvikling innenfor PSTs ansvarsområde”
2020	“PSTs årlige trusselvurdering er en analyse av forventet utvikling innenfor PSTs ansvarsområder.” “ Formålet med den nasjonale trusselvurderingen er å formidle det vi mener er den mest sannsynlige utviklingen av trusselbildet i året som kommer. I tillegg skal vurderingen belyse hvilke forhold vi mener vil endre seg.”
2021	“Den nasjonale trusselvurderingen er en analyse av forventet utvikling innenfor PSTs ansvarsområder i året som kommer. Hensikten er å skape en bevissthet om de mest alvorlige truslene mot Norge samt å gi beslutningsstøtte til det viktige forebyggende sikkerhetsarbeidet som virksomheter har ansvaret for.”
2022	“I nasjonal trusselvurdering (NTV) for 2022 gir PST en ugradert redegjørelse for det sammensatte trusselbildet som det norske samfunnet står overfor dette året.” “Den nasjonale trusselvurderingen er en analyse av forventet utvikling innenfor PSTs ansvarsområde i året som kommer”

Tabell 3 illustrerer en oversikt over hvordan PST beskriver hva trusselvurderingen er. Der kolonnen til venstre viser årstallet på trusselvurderingene, mens kolonnen til høyre er direkte sitat fra de ulike trusselvurderingene. I det første sitatet er det skrevet ..., dette skyldes at PST skriver årstallet på den aktuelle trusselvurderingen, men for å sette disse sammen har jeg valgt å fjerne årstallet da resten av sitatet ellers var helt likt. I noen av beskrivelsene er det to sitat, dette skyldes at i de trusselvurderingene blir beskrivelsene presentert to steder, med to ulike formuleringer, der begge er av relevans å ta med. Ordene som er uthevet i tabellen er det jeg som har gjort, og er ikke en del av det direkte sitatene til PST.

I tabell 3 vises det til hvordan PST i de ulike trusselvurderingene skriver hva trusselvurderingen er. En likhet mellom trusselvurderingen fra 2010, 2011, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 og 2022 er at “trusselvurdering er en analyse av forventet utviklingstrekk innenfor PSTs ansvarsområder/hovedansvarsområder”. Det er sentralt å her bemerke at PST skriver om den forventede utviklingstrekk og da ikke de

sannsynlige utviklingstrekkene. Forventet skiller seg her fra sannsynlig, med sannsynlig omhandler ofte hvor trolig man antar det er for at en hendelse vil inntreffe, mens forventet på sin side retter seg mot en antatt forventning om at noe skal skje.

I trusselvurderingene fra 2010, 2011, 2013, 2014, 2015 og 2018, anvender PST ordet “hovedansvarsområder”, mens PST i trusselvurderingene fra 2016, 2017, 2019, 2020, 2021 og 2022 anvender PST ordet “ansvarsområder”. PST veksler her mellom å skrive hovedansvarsområder og ansvarsområder i sine formuleringer. Ansvarsområde og hovedansvarsområde skiller seg noe fra hverandre. Der ansvarsområde kan indikere hele området med de pålagte oppgavene PST har, kan hovedansvarsområde indikere en del av ansvarsområde. Men som tabell 4 under viser, skiller ikke definisjonen til PST seg, og det fremstår heller som at ordvalget er noe tilfeldig da definisjonen er noenlunde lik.

Tabell 4: PSTs ansvarsområde

År	PSTs ansvarsområde
2022, 2021, 2020, 2019, 2018	“PST har som oppgave å forebygge og etterforske alvorlig kriminalitet mot nasjonens sikkerhet.”
2022, 2021	“Som ledd i dette skal tjenesten identifisere og vurdere trusler knyttet til etterretning, sabotasje, spredning av masseødeleggelsesvåpen, terror og ekstremisme.”
2015	“PSTs hovedoppgave er å forebygge og etterforske trusler.”
2010, 2011, 2013, 2014	“Vurderingen retter fokus mot forhold som kan påvirke norsk sikkerhet og skade nasjonale interesser i ...”

Tabell 4 gir en oversikt over hvordan PST beskriver sitt ansvarsområde. Der kolonnen til venstre viser til årstallet på de gjeldende trusselvurderingene, mens kolonnen til høyre er direkte sitater fra trusselvurderingene. I det siste sitatet er det skrevet..., dette skyldes at PST i disse trusselvurderingene anvendte årstall i sin formulering, ellers var sitatene helt identiske. For å kunne sette disse på samme rad har jeg valgt å skrive ... istedenfor årstall.

I tabell 4 vises det til hvordan PST eksplisitt eller delvis implisitt formulerer seg angående deres ansvarsområde. Trusselvurderingen fra 2012, 2016 og 2017 er ikke nevnt i tabell 4. Dette skyldes at de ikke direkte eller indirekte peker på hva som er PSTs ansvarsområde, dette må heller tolkes gjennom hva de presenterer i trusselvurderingene. I trusselvurderingen fra 2018, 2019, 2020, 2021 og 2022 skriver PST innledningsvis i trusselvurderingen at deres oppgave er å forebygge og etterforske alvorlig kriminalitet som retter seg mot den nasjonale

sikkerheten. I trusselvurderingen fra 2021 og 2022 supplerer PST med at som et ledd ved denne oppgaven skal de identifisere og vurdere trusler knyttet til etterretning, sabotasje, spredning av masseødeleggelsesvåpen, terror og terrorisme. Trusselvurderingen fra 2015, nevner også at PSTs oppgave er å forebygge og etterforske, men skriver her kun trusler, og nevner ikke eksplisitt at det gjelder trusler mot den nasjonale sikkerheten, dette kan leses mellom linjene av innholdet som følger i trusselvurderingene. I trusselvurderingen fra 2010, 2011, 2013 og 2014, nevner ikke PST hva deres ansvarsområde eksplisitt er, men ut ifra deres formulering “Vurderingen retter fokus mot forhold som kan påvirke norsk sikkerhet og skade nasjonale interesser” (Trusselvurderingen, 2010; 2011; 2013; 2014). Det kan tolkes dithen at forhold som påvirker norsk sikkerhet og skader nasjonale interesser, vil være forhold som vil ligge under PSTs ansvarsområde. Det PST implisitt beskriver her er at deres ansvarsområde bygger på et samfunnsansvar om å beskytte Norges nasjonale interesser.

5.2.1. Tidshorisont

Et annet aspekt i forklaringen til PST angående hva trusselvurderingene er, er at de anvender ordene “utviklingstrekk” eller “utvikling” i tolv av de tretten trusselvurderingene. Trusselvurderingen fra 2012 er den eneste som ikke nevner dette.

Med utvikling kan det forstås dithen at PST viser til en prosess i trusselbilde. For å begrense tidshorisonten på denne prosessen, referer PST i noen av trusselvurderingene til en tidshorisont på et år. Dette bygger som de nevner på usikkerheten knyttet til at plutselige hendelser eller handlinger kan inntreffe. I trusselvurderingen fra 2010, 2011, 2013, 2014 og 2015 formulerer PST seg slik “Vurderingens tidshorisont er derfor ett år fram i tid.” Etter denne formuleringen legger PST til i de nevnte trusselvurderingene at uforutsette hendelser kan inntreffe som kan få store betydning på trusselsituasjonen. I trusselvurderingen fra 2012 skriver PST at “Trusselvurderingen har et perspektiv på om lag ett år”, og kommenterer at uforutsette hendelser kan inntreffe. PST referer indirekte til 22.juli hendelsen, gjennom sin formulering “2011 har også vist oss at uforutsette hendelser kan skje og få store konsekvenser, både nasjonalt og internasjonalt”.

I de resterende trusselvurderingene nevnes ikke tidshorisont direkte, men i trusselvurderingen fra 2016, 2017 og 2018 skriver PST “... det kommende året.”, når de referer til lengden på utviklingen, noe som indikerer at de setter en tidshorisont. I trusselvurderingen fra 2021 og

2022 anvender PST formuleringen “...året som kommer”, når de referer til tidshorisonten. Begge disse formuleringene kan indikere at PST også viser til at trusselvurderingene har en tidshorisont på et år. Trusselvurderingen fra 2019 og 2020 er de eneste trusselvurderingene der PST ikke anvender noen formuleringer angående en tidshorisont, og det kan tenkes at det skal leses gjennom linjene da det årlig kommer en ny trusselvurdering, noe som indirekte setter en grense på vurderingens tidshorisont.

5.2.2. Formål

Angående formålet til trusselvurderingene kan dette forstås gjennom det PST skriver i tre av sine trusselvurderinger. I tabell fire er det tre sitater som har et ord uthevet. Disse sitatene er de eneste i de tretten trusselvurderingene der PST viser til hva de mener er hensikten eller formålet bak trusselvurderingene. Det er altså kun de tre siste trusselvurderingene. Med formål vises det her til hva PST kommuniserer som hensikten bak trusselvurderingen, og da ikke direkte målet, men heller veien til målet.

I trusselvurderingen fra 2020, 2021 og 2022 formulerer PST seg slik:

“**Formålet** med den nasjonale trusselvurderingen er å formidle det vi mener er den mest sannsynlige utviklingen av trusselbildet i året som kommer. I tillegg skal vurderingen belyse hvilke forhold vi mener vil endre seg” (Trusselvurdering, 2020)

“**Hensikten** er å skape en bevissthet om de mest alvorlige truslene mot Norge samt å gi beslutningsstøtte til det viktige forebyggende sikkerhetsarbeidet som virksomheter har ansvaret for” (trusselvurdering, 2021).

“**Hensikten** er å skape en bevissthet om de mest alvorlige truslene mot Norge og å gi beslutningsstøtte i det viktige forebyggende sikkerhetsarbeidet som virksomheter har ansvaret for” (Trusselvurdering, 2022)

I trusselvurderingen fra 2020 beskriver PST formålet, mens i trusselvurderingen fra 2021 og 2022 skriver de om hensikten. Hensikt og formål kan forstås som det samme, men i trusselvurderingene til PST er forklaringene forskjellig. Det kan muligens skyldes at PST ikke alltid er konsekvent med ordvalg, samt at det er forskjellige forfattere innad i PST.

Formålet som blir presentert i sitatet over legger vekt på at formålet til trusselvurderingene er å formidle den mest sannsynlige utviklingen av trusselbilde. Her kommer

samfunnskommunikasjonsaspektet ved trusselvurderingene eksplisitt frem. Det foreligger visse likheter med hva PST i trusselvurderingen fra 2020 beskriver som formålet og hva de beskriver i de resterende trusselvurderingene av hva en trusselvurdering er (som beskrevet over), beskrivelse av det forventede utviklingstrekket er det som går igjen.

I trusselvurderingen fra 2021 og 2022 kommenterer PST hva hensikten med trusselvurderingene er, og det er to aspekter i forklaringen til PST som er sentral å bemerke. Det første bygger på at hensikten er å skape en bevissthet om de mest alvorlige truslene. Dette kan forstås som en direkte samfunnskommunikasjon til befolkningen der hensikten er å “vekke” befolkningen. Videre kan dette forstås som et steg i sikkerhetiseringen av truslene PST beskriver. Det vil altså si at ved å skape en bevissthet rundt det PST kategoriserer som de mest alvorlige truslene i Norge, stempel PST de gitte truslene som sikkerhetsproblemer. Dette resulterer i at de sikkerhetsproblemer kan bli møtt med ekstraordinære midler. Dette kommer frem i PSTs andre poeng i forklaringen av hensikten, der de skriver at trusselvurderingene skal gi beslutningsstøtte til det viktigste forebyggende sikkerhetsarbeidet som PST bedriver. Hensikten bak trusselvurderingene til PST kan forstås som en direkte sikkerhetisering fra PSTs side der noen trusler blir kategorisert som sikkerhetsproblemer.

For å oppsummere hva formålet og hensikten bak trusselvurderingene, kan det forstås som en samfunnskommunikasjon som ønsker å formidle, samt skape en bevissthet rundt de mest alvorlige truslene i Norge. Det kan forstås dithen at hensikten med trusselvurderingene kan forstås som del av sikkerhetiseringen til PST.

5.2.3. Målgruppe

Et viktig aspekt ved trusselvurderingene er at det skal fungere som en samfunnskommunikasjon mellom PST og norsk offentlighet. Det er derfor relevant å redegjøre for hvem som utgjør den ønskelige målgruppen for trusselvurderingene.

PST beskriver kun i trusselvurderingen fra 2016, 2017, 2018, 2021 og 2022 hvem som eksplisitt er målgruppen. Dette er formuleringene til PST;

“Målgruppen er norsk offentlighet som ønsker åpen informasjon om forventede utviklingstrekk i trusselbildet.” (Trusselvurdering, 2016, s.3)

“Målgruppen er norsk offentlighet som ønsker åpen informasjon om de forventede utviklingstrekkene i trusselbildet.” (Trusselvurdering, 2017, s.3)

“Vurderingen er i første rekke ment for de deler av norsk offentlighet som ønsker åpen informasjon om forventede utviklingstrekk i trusselbildet.” (Trusselvurdering 2018, s.3)

“Målgruppen er norsk offentlighet som ønsker informasjon om forventede utviklingstrekk i trusselbildet.” (Trusselvurdering, 2021. s. 1)

“NTV 2022 er utarbeidet for en bred målgruppe. Rapporten skal på den ene siden treffe en norsk offentlighet med et stort behov for informasjon om status og forventet utvikling i trusselbildet. På den andre siden skal NTV treffe personer og virksomheter som trenger innspill til eget sikkerhetsarbeid, men som av ulike grunner ikke har tilgang til sikkerhetsgraderte vurderinger. “ (Trusselvurdering 2022, s.1)

Det kommer eksplisitt frem at trusselvurderingene er ment for de som er en del av den norske offentligheten, og som ønsker informasjon om trusselbildet i Norge. Trusselvurderingen fra 2022 er dog et unntak da PST i denne vurderingen direkte definerer en mer innskrenket målgruppen. I trusselvurderingen fra 2022 beskriver PST målgruppen som den norske offentligheten, men begrenser målgruppen noe, ved å skrive at trusselvurderingene retter seg mer mot personer og virksomheter som direkte kan bli påvirket av trusselbildet. I de resterende trusselvurderingene nevner PST ikke eksplisitt hvem målgruppen er, det må derfor leses mellom linjene.

5.3. Begrepsavklaring

Gjennom trusselvurderingene til PST blir et selektivt utvalg av begreper definert. I trusselvurderingen fra 2011 er alle begrepene (av relevans ifølge PST) definert på slutten av vurderingen. I trusselvurderingen fra 2016 blir ingen begreper definert, men i de resterende elleve trusselvurderingene blir definisjonen av begrepene presenter i fotnoter underveis i trusselvurderingene. I figur 1 under blir begrepene som PST har definert i de tretten trusselvurderingene presenter. Det er tenkelig at PST har valgt å definere disse begrepene da de anser at det foreligger et behov for en avklaring og illustrere hva PST legger i definisjonen

Figur 1: Begreper

I figur 1 presenteres begrepene PST har valgt å definere i en ordsky. Der Begrepene som går igjen i flere trusselvurderinger er større enn andre. I tabellen til høyre, vil begrepene presentert med antall ganger de går igjen.

Det er spesielt et begrep som går igjen i trusselvurderingene, og det er “radikalisering”. Dette begrepet blir definert i elleve av de totalt tretten trusselvurderingene, begrepet blir da ikke definert i trusselvurderingen fra 2016 og 2017. Gjennom de elleve trusselvurderingene endrer PST litt på sin definisjon av begrepet Radikalisering. Det foreligger spesielt to tydelige endringer i definisjonen.

Den første definisjonen til PST blir anvendt i de to første trusselvurderingene. PST definerer der radikaliserings “som en prosess der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å oppnå politiske mål” (PST, 2010; PST, 2011). Angående endringer av definisjonen kommer den første endringer til uttrykk i trusselvurderingen fra 2012, og andre kommer frem i 2018. Endringene som kommer til uttrykk, er mer en supplerings av definisjonen, og supplementet forbli i definisjonen i de resterende trusselvurderingene som kommer etter.

Den første endringer innebærer at PST supplerer “religiøse og ideologiske mål” til definisjonen av radikaliserings. I trusselvurderingene fra og med 2012, til og med 2015 anvender PST denne definisjonen “Radikalisering defineres som en prosess, der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål”. Den andre endringer som finner sted innebærer at PST supplerer “aktiv støtte” til definisjonen. Så i definisjonen av radikaliserings fra og med trusselvurderingen fra 2018 til og med 2022, anvender PST denne definisjonen “Radikalisering er en prosess der en person utvikler aksept for eller vilje til aktivt å støtte eller delta i voldshandinger for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål”.

Endringene i definisjonen av radikaliserings viser en utvidelse av hva radikaliserings er, det er også en aktiv støtte, samt en utvidelse av hva som kan regnes å være mål, det er ikke lenger bare politisk, men det suppleres med religiøse eller ideologiske. I punkt 5.4.4.4. vil definisjonen samt PSTs bruk av radikaliserings blir tydeligere forklart.

Av begrepene presentert i figur 1, er 12 av de 22 begrepene knyttet til Politisk motivert vold, 3 er knyttet til trussel mot myndighetspersoner, 5 er knyttet statlig etterretning og 1 er knyttet til masseødeleggelsesvåpen. Begrepene som er definert, og som er knyttet til trussel mot myndighetspersoner, kommer kun frem i trusselvurderingen fra og med 2010 til og med 2012. Begrepet knyttet til masseødeleggelsesvåpen er kun definert i 2010. Mens begrepene knyttet til statlig etterretning kommer frem i trusselvurderingen i 2011, 2012, 2014, 2019 og 2022. Dette er i kontrast med begrepene som er knyttet til politisk motivert vold, da disse begrepene går igjen i alle trusselvurderingene (utenom 2016). Dette kan indikere at PST mener det foreligger et større behov for å definere begrepene knyttet til politisk motivert vold. Ved å definere begrepene legger PST til rette for en felles forståelse av begrepene, samt de understreker hva de mener visse begreper innebærer.

5.3.1. Beskrivelse av sannsynlighetsordet

PST varierer i de ulike trusselvurderingene med hvordan de beskriver trusslene som foreligger og hvor stor den potensielle trusselen er. I trusselvurderingen fra 2017 til og med 2022 anvender PST standardiserte sannsynlighetsord for å beskrive trusselen.

Tabell 5: Sannsynlighetsord

Sannsynlighetord	Forklaring
Meget sannsynlig	Det er meget god grunn til å forvente. <i>Over 90 %</i>
Sannsynlig	Det er grunn til å forvente. <i>Mellom 60-90%</i>
Mulig	Det er like sannsynlig som usannsynlig. <i>Mellom 40-60%</i>
Lite sannsynlig	Det er liten grunn til å forvente. <i>Mellom 10-40 %</i>
Svært lite sannsynlig	Det er svært liten grunn til å forvente. <i>Under 10%</i>

Tabell 6 gir en presentasjon av hvordan PST i trusselvurderingen fra 2017 til 2022 presenterer hvordan de definerer sannsynlighetsordene. Forklaringene de anvender er utarbeidet av PST sammen med politiet og forsvaret. Det som er skrevet i kursiv i tabellen, er hvordan PST i trusselvurderingen fra 2021 og 2022 tallfester sannsynlighetsordene, i de andre vurderingene anvender PST kun forklaringen.

I trusselvurderingene presenterer PST definisjon av sannsynlighetsordene gjennom en tabell, dette er illustrert i tabell 5. I trusselvurderingen fra 2017 til 2019 er denne tabellen plassert på slutten av trusselvurderingene, mens i trusselvurderingen fra 2020 til 2022 er tabellen plassert på starten av trusselvurderingene. PST forklarer at formålet med sannsynlighetsbegreper er “å skape en mer ensartet beskrivelse av sannsynlighet i vurderingene og derigjennom redusere uklarhet og (faren for) misforståelser. “(PST, 2017; PST, 2018; PST, 2019; PST, 2020; PST 2021; PST, 2022). Så det å endre plasseringen fra slutten til starten, kan resultere at leseren ubevisst leter etter sannsynlighetsordene når de leser gjennom trusselvurderingene, eller at PST skaper en bevissthet rundt sannsynlighetsordene.

I trusselvurderingen fra 2017 og 2018 nevner PST eksplisitt at sannsynlighetsordet kun knyttet til to av delene i trusselvurderingene, PST formulerer det slik “I vurderingene av politisk motivert vold og trusler mot myndighetspersoner, bruker vi i denne vurderingen et sett med standardiserte sannsynlighetsord” (PST, 2017, s.22; PST, 2018, s.25). I trusselvurderingen fra 2019 til 2022, konkretiserer PST ikke hvilke vurderinger sannsynlighetsordene skal brukes til, men det blir kun brukt i delen om politisk motivert vold og trusler mot myndighetspersoner.

PST anvender ikke sannsynlighetsordet i alle tretten trusselvurderinger, da de kun anvender det i de syv siste trusselvurderingene. I de resterende trusselvurderingene anvender PST ord som; alvorlig, skjerpet, aktivitetsnivå og størst, for å beskrive graden av truslene.

I trusselvurderingen fra 2011, 2013, 2014 og 2019 anvender PST alvorlig for å beskrive trusselen fra ulike ekstreme grupper. PST skriver da:

“De høyre- og venstreekstreme miljøene vil heller ikke i 2011 utgjøre en alvorlig trussel for det norske samfunnet” (PST, 2011)

“Ekstrem islamisme utgjør fortsatt den mest alvorlige terrortrusselen i Norge, og vi forventer at den også vil gjøre det i 2013. “ (PST, 2013)

“Ekstrem islamisme utgjør fortsatt den mest alvorlige terrortrusselen i Norge.” (PST, 2014)

“Den mest alvorlige terrortrusselen i 2019 vil fortsatt komme fra ekstreme islamistiske grupper.” (PST, 2019)

I sitatet fra trusselvurderingen fra 2011 anvender PST ordet “alvorlig” for å forklare at høyreekstreme og venstreekstreme ikke utgjør en (alvorlig) trussel, mens i de tre andre sitatene, anvender ordet “alvorlig” for å understreke at ekstrem islamisme utgjør den største og mest alvorlige trusselen i Norge. Ses dette i sammenheng med sannsynlighetsordene til PST kan sitatene antyde at ekstrem islamisme utgjøre en større sannsynlighet kontra høyre- og venstreekstreme, men hvor stor sannsynlighet vil man ikke kunne tolke.

I nesten alle de resterende trusselvurderingene anvender PST heller ordet “størst” for å beskrive deres vurdering av terrortrusselen fra ulike ekstreme grupper i Norge. Dette gjelder for trusselvurderingen fra 2012, 2016, 2017, 2018, 2020, 2021 og 2022. PST formulerer seg sånn;

“Ekstrem islamisme vil fortsatt utgjøre den største terrortrusselen i Norge i 2012.”
(trusselvurdering, 2012)

“Ekstrem islamisme vurderes fortsatt å utgjøre den største terrortrusselen mot norske interesser.” (trusselvurdering, 2016)

“Ekstreme islamister representerer fortsatt den største terrortrusselen mot Norge.”
(trusselvurdering, 2017)

“Ekstreme islamister utgjør fortsatt den største terrortrusselen mot Norge.”
(Trusselvurdering, 2018)

“Ekstrem islamisme og høyreekstremisme utgjør de største terrortruslene mot Norge.”
(trusselvurdering, 2020)

“Ekstrem islamisme og høyreekstremisme forventes fortsatt å utgjøre de største terrortruslene mot Norge i 2021”. (Trusselvurdering, 2021)

“ Høyreekstremister og ekstreme islamister forventes fortsatt å utgjøre den største terrortrusselen mot Norge.” (Trusselvurdering, 2022)

Det kan ses ut som at PST enten velger å anvende ordet “alvorlig” eller “størst” for å beskrive deres vurdering av terrortrusselen. I sitatene over blir elleve av de tretten trusselvurderingene nevnt, de to som verken anvender alvorlig eller størst er trusselvurderingen fra 2010 og 2015. I trusselvurderingen fra 2010 anvender PST “aktivitet/aktivitetsnivå” for å beskrive trusselsituasjonen. PST formulere det slik;

“I 2009 har det vært et lavt aktivitetsnivå blant høyreekstreme aktører i Norge. Det har også vært mindre bruk av vold blant norske venstreekstreme. Terrortrusselen i Norge var generelt lav i 2009. Det pågår imidlertid aktiviteter i enkelte miljøer som kan bidra til å endre trusselsituasjonen i løpet av 2010” (PST, 2010)

I trusselvurderingen fra 2015 anvender PST ordet “skjerpet” i sin beskrivelse av trusselsituasjonen, gjennom en slik beskrivelse “PST vurderte terrortrusselen fra ekstrem islamisme mot Norge og norske interesser som skjerpet ved inngangen til 2014.”

Som det har blitt presentert anvender PST andre formuleringer enn sannsynlighetsordet i trusselvurderingene før 2017. Det som er relevant å merke seg at i trusselvurderingen fra 2016 anvender PST sannsynlighetsordene, men da uten å redegjøre for definisjonen. I trusselvurderingen fra 2017 til 2022 kommenterer PST at de anvender sannsynlighetsordet

for å unngå misforståelser og uklarheter, det kan da forstås dithen at det å tidligere ha vekslet mellom ordvalget har skapt visse tvetydigheter. Under blir det presentert eksempler på sitater fra trusselvurderingen fra 2016 til 2022 der sannsynlighetsordet kommer til uttrykk:

Tabell 6: Eksempler på bruk av sannsynlighetsordene

Årstall	Sitat
2016	<p>“Det vurderes som mulig at det i løpet av 2016 vil forekomme forsøk på terrorangrep mot mål i Norge.”</p> <p>“Det er vurdert som lite sannsynlig at venstreekstemister vil utgjøre noen terrortrussel i Norge i løpet av 2016.”</p>
2017	<p>“Også for 2017 vurderes det som mulig at det vil bli gjennomført terrorangrep mot Norge.”</p> <p>“Det vurderes som lite sannsynlig at høyreekstreme vil gjennomføre en terrorhandling i Norge i 2017.”</p>
2018	<p>“Det er imidlertid lite sannsynlig at høyreekstreme grupper vil begå terrorhandlinger.”</p>
2019	<p>“Det vurderes som mulig at ekstreme islamister vil forsøke å utføre terrorangrep her i landet.”</p> <p>“Det vurderes som lite sannsynlig at norske høyreekstreme vil forsøke å gjennomføre terrorangrep i 2019.”</p>
2020	<p>“Det vurderes som mulig at høyreekstemister vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i Norge det kommende året.”</p> <p>“Det vurderes som mulig at ekstreme islamister vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i Norge i det kommende året.”</p>
2021	<p>“Ekstrem islamisme og høyreekstemisme forventes fortsatt å utgjøre de største terrortruslene mot Norge i 2021. Det vurderes som mulig at personer i disse miljøene vil forsøke å utføre et terrorangrep i Norge det kommende året. Det er fortsatt svært lite sannsynlig at venstreekstreme vil forsøke å begå terrorhandlinger i 2021.”</p> <p>“Det vurderes fortsatt som mulig at høyreekstreme vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i Norge i 2021”</p>
2022	<p>“PST vurderer det som mulig at høyreekstemister så vel som ekstreme islamister vil forsøke å utføre terrorhandlinger i 2022. Det er lite sannsynlig at personer med en antistatlig overbevisning vil forsøke å utføre terrorhandlinger, og svært lite sannsynlig at venstreekstemister og aktivister knyttet til klima og miljø- og naturvern vil forsøke dette.”</p>

Tabell 7 presenterer direkte sitater fra PSTs trusselvurderinger der de anvender sannsynlighetsordene.

Kolonnen til venstre illustrerer årstallet på de gitte trusselvurderingene, mens kolonnen til høyre presenterer sitatene hentet fra trusselvurderingene til PST. I tabellen har jeg uthevet sannsynlighetsordene uthevet, de er ikke uthevet i PSTs trusselvurderinger.

Sitatene viser at PST anvender sannsynlighetsordene for å beskrive sannsynligheten for at visse ekstremistiske grupper vil begå terrorhandlinger eller andre former for handlinger. Dette står i kontrast fra når de tidligere anvendte andre ord som skjerpet, alvorlig eller størst, der de kun beskrev hvem som utgjør det største terrortrusselen. Når PST også anvender

sannsynlighetsord supplerer de med sannsynligheten for at noe vil skje, samt hvem som utgjør den største trusselen.

I trusselvurderingen fra 2022, supplerer PST med en terrorskala for å beskrive trusselsituasjonen. PST skriver at

“Terrortrusselskala har til hensikt å gi et samlet uttrykk for terrortrusselsituasjonen. Mens sannsynlighetsordene representerer PSTs vurdering av sannsynlighet for at det vil skje forsøk på en terrorhandling, gir skalaen uttrykk for grad av alvorlighet i situasjonen.” (PST, 2022, s.2).

Skalaen består av fem nivåer; (1) Ingen kjent terrortrussel, (2) Lav terrortrussel, (3) Moderat terrortrussel, (4) Høy terrortrussel og (5) Ekstraordinær trusselsituasjon (PST, 2022, s.2). PST kommer ikke med noen ytterligere forklaring på hva disse nivåene vil tilsi, og i trusselvurdering fra 2022 skriver PST at “Terrortrusselnivået i Norge er moderat” (PST, 2022, s.14). Dette uten noen ytterligere forklaring.

PST har gjennom de tretten trusselvurderingene gitt ulike beskrivelser på trusselsituasjonen i Norge, og da spesielt knyttet til terrortrusselen. Ved å supplere med sannsynlighetsordene arbeider PST for å minimere usikkerheten og misforståelser ved deres beskrivelser, videre kan det å anvende standardiserte begreper gjøre det lettere å sammenligne og observere tydelige forandringer i trusselbildet

5.4. Innhold

PSTs trusselvurderinger beskriver og forklarer trusselbilde i Norge slik PST vurderer det. PSTs trusselvurderinger har i denne perioden vært delt inn i tre til fire deler. Hver del i trusselvurderingene beskriver et tema med trusler som er med på å utfordre norsk sikkerhet og Norges nasjonale interesser. De fire delene til PST er; trussel mot myndighetspersoner, statlig etterretning, politisk motivert vold og spredning av masseødeleggelsesvåpen.

I tabell 7 under blir rekkefølgen på de fire delene presentert. Det er sentralt å bemerke at i trusselvurderingen fra 2016 går det fra å være fire til å være tre deler. Det forblir tre deler i trusselvurderingene som følger etter 2016. Det kan indikere at PST ikke lenger anser trusler knyttet til “spredning av masseødeleggelsesvåpen” som en del av hovedtrussel som utfordrer

Norges sikkerhet og interesser, og derfor ikke lenger får en sentral plass i trusselvurderingene. Eller at det ikke lenger utgjør en trussel.

Tabell 7: Rekkefølge i hoveddelen

Årstall	Oppbygning
2010, 2011	Politisk motivert vold Statlig etterretning Spredning av masseødeleggelsesvåpen Trusler mot myndighetspersoner
2012, 2013, 2014, 2015	Politisk motivert vold Trusler mot myndighetspersoner Statlig etterretning Spredning av masseødeleggelsesvåpen
2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022	Statlig etterretning Politisk motivert vold Trusler mot myndighetspersoner

Tabell 7 illustrerer rekkefølgen på de ulike delene som utgjør PSTs hoveddel i trusselvurderingene. Der kolonnen til venstre presenterer årstallet på trusselvurderingene, mens kolonnen til høyre gir en oversikt over overskriftene på de ulike delene, og deres rekkefølge knyttet til de gitte trusselvurderingene.

Delene som er presentert i tabell 7 illustrerer overskriftene PST har valg å dele trusselvurderingene inn etter, og overskriftene illustrerer de ulike temaene PST beskriver. Innholdet i trusselvurderingene varierer både i de ulike delene og fra år til år.

Det skal nå gjøres rede for hvordan PST presenterer og beskriver innholdet i de ulike delene. Det vil da bli presentert hvilken informasjon PST velger å beskrive angående trusselsituasjonen i Norge, samt en redegjørelse av hvordan PST beskriver trusselbilde i Norge. Dernest skal det bli presentert hvordan informasjonen har endret seg over tid altså gjennom de ulike trusselvurdering, og hvilken informasjon som eventuelt har holdt seg

stabil. Det vil også bli nevnt noe om hvordan strukturen i de ulike delene har forandret seg eller holdt seg stabilt.

5.4.1. Spredning av masseødeleggelsesvåpen

Spredning av masseødeleggelsesvåpen skiller seg fra de tre andre hoveddelene, da denne delen ikke utgjør en egen del i alle de tretten trusselvurderingene denne oppgaven tar for deg. Som tabell 7 illustrerer er spredning av masseødeleggelsesvåpen en av hoveddelene i trusselvurderingen fra 2010 til og med 2015. Dog forsvinner ikke informasjon om spredning av masseødeleggelsesvåpen helt, PST plasserer den delvis under statlig etterretning.

I trusselvurderingen fra 2016 og 2017, beskriver PST trusselen knyttet til spredning av masseødeleggelsesvåpen i et eget avsnitt under “statlig etterretning”. PST anvender da underoverskriftene “Avansert våpenutvikling og spredning av masseødeleggelsesvåpen” (PST, 2016, s.8; PST, 2017, s.10). I trusselvurderingen fra 2018 til 2022 utgjør ikke spredning av masseødeleggelsesvåpen en underoverskrift under statlig etterretning, men nevnes andre steder. I trusselvurderingen fra 2018 og 2019 kommer spredning av masseødeleggelsesvåpen til uttrykk under “anskaffelsesvirksomhet” (PST, 2018, s.12.) og “ulovlig anskaffelser” (PST, 2019, s.13). I trusselvurderingen fra 2020 kommer det til uttrykk under “Forskning og utvikling” (trusselvurdering, 2020, s.12), mens i trusselvurderingen fra 2021 er det plassert under “Teknologi- og kunnskapsoverføring” (trusselvurdering, 2021, s.12), og til slutt så er spredning av masseødeleggelsesvåpen i trusselvurderingen fra 2022 nevnt under “Norske virksomheter vil bli utsatt for fordekte anskaffelsesforsøk” (Trusselvurdering, 2022, s.10).

Som beskrevet over foreligger det en strukturell endring i plasseringen til spredning av masseødeleggelsesvåpen, men gjennom alle de tretten trusselvurderingene beskriver PST trusselen knyttet til tema.

5.4.1.1. Hva er Masseødeleggelsesvåpen?

I de tretten trusselvurderingene denne oppgaven tar for seg, definerer PST “masseødeleggelsesvåpen” kun i en av trusselvurderingene, og det er i vurderingen fra 2010. I trusselvurderingen fra 2010 skriver PST av “masseødeleggelsesvåpen omfatter i denne

sammenheng kjemiske, biologiske, radiologiske og kjernefysiske våpen, samt leveringsmidler for slik” (PST, 2010). I de resterende trusselvurderingene redegjør ikke PST eksplisitt for hva de legger i definisjonen av masseødeleggelsesvåpen. Dette kan indikere at PST anser det som et allment kjent begrep, og at det derfor ikke foreligger et behov for en ytterligere redegjørelse. På PSTs nettside definerer PST masseødeleggelsesvåpen som “kjernefysisk, biologisk eller kjemisk våpenlast, og som kjennetegnes ved stort skadeomfang, massedød og store materielle skader” (PST, u.å.b). PST eksemplifiserer videre at det eksempelvis omhandler atom-, biologiske- og kjemiske våpen ((PST, u.å.b).

5.4.1.2. Hvilken trussel?

Gjennom trusselvurderingene presenterer PST hvilken trussel som foreligger knyttet til spredning av masseødeleggelsesvåpen. PST redegjør for trusselen ved at andre stater anskaffer seg informasjon, kunnskap og produkter som de kan anvende til egen våpenutvikling. PST omtaler dette i alle trusselvurderingene, men veksler mellom å anvende ordet anskaffe og skaffe. Eksempelvis formulerer PST seg slik;

“Norge er fortsatt mål for aktører som forsøker å anskaffe varer og teknologi som kan brukes til å utvikle og produsere masseødeleggelsesvåpen.” (PST, 2010)

“Aktører knyttet til Iran er spesielt aktive når det gjelder forsøk på å skaffe slik teknologi i Norge.” (PST, 2012)

“Iranske aktører står fortsatt bak de fleste forsøk i Norge på å skaffe varer og teknologi som kan anvendes til fremstilling av masseødeleggelsesvåpen.” (PST, 2014)

“På tross av dette forsøker flere land i Asia og Midtøsten å gjennomføre fordekte anskaffelser i Norge og andre europeiske land. Hensikten er å skaffe varer til egne nasjonale programmer for masseødeleggelsesvåpen eller avanserte våpenprogrammer.” (PST, 2017)

“En rekke stater er villige til å gå langt, inkludert bruke ulovlige virkemidler for å skaffe teknologi og kunnskap.” (PST, 2022)

Det forstås dithen at trusselen PST referer til knyttet til Spredning av masseødeleggelsesvåpen er koblet til at andre stater (ulovlig) anskaffer seg informasjon, kunnskap og produkter som Norge besitter. Det foreligger derfor ikke direkte en trussel som vil utgjøre et skadeomfang som direkte vil få konsekvenser for den Norske sikkerhet. Det kan forstås at trusselen er knyttet opp mot frykten om at andre fremmede stater vil ha kapasitet og intensjon til å anskaffe seg kunnskap og bedrive ulovlig våpenutvikling. En annen tenkelig trussel vil være at Norge indirekte hjelper andre stater eller terrororganisasjoner med våpenutvikling. Dette kommenterer PST implisitt i trusselvurderingen fra 2020. PST formulerer det slik:

“Enkelte stater som i dag har eller mistenkes å ha MØV-program, har dessuten nære forbindelser til ulike terrororganisasjoner. Kunnskap, teknologi og utstyr ervervet i Norge av en statlig etterretningstjeneste vil derfor kunne tilflytte terrorgrupper.” (PST, 2020, s.13).

Her kobler PST trusselen fra spredning av masseødeleggelsesvåpen opp mot trusselen fra terror.

Spredning av masseødeleggelsesvåpen, kan forstås som en indirekte trussel, som i fremtiden muligens kan utgjøre en direkte trussel mot Norge. Denne formen for trussel skiller seg eksempelvis fra terror, der Norge og den norske befolkningen direkte kan bli påvirket hvis det blir gjennomført et terrorangrep i Norge. Masseødeleggelsesvåpen kan heller ses i likhet med trussel mot myndighetspersoner, som på en side også anses som en indirekte trussel, der det norske samfunnet ikke direkte blir rammet gjennom ulike trusler.

5.4.1.3. Hvem er gjerningspersonene?

Når PST kommuniserer om potensielle gjerningspersoner retter de seg hovedsakelig mot personer fra ulike land, og med det menes det at PST ikke direkte nevner hvilke grupper/individer som utgjør en trussel, med referer til ulike land. Tidvis referer PST til at aktører kan ha en intensjon om å innhente seg kunnskap, informasjon og produkter i Norge, men det er hovedsakelig landene som er i søkelyset til PST:

Hvilke land som blir nevnt varierer noe i trusselvurderingene. I trusselvurderingen fra 2010, 2016, 2017, 2019 og 2020, skriver ikke PST eksplisitt navn på ulike land. De skriver eksempelvis i trusselvurderingen fra 2010, 2019, 2020;

“Flere land har behov for å importere teknologi og kunnskap for å utvikle programmer relatert til masseødeleggelsesvåpen.” PST, 2010)

“Aktører fra flere land vil representere en utfordring i 2019. Dette gjelder spesielt stater med et aktivt missil- og atomvåpenprogram.” (PST, 2019)

“Flere lands etterretningstjenester har lange tradisjoner med slik infiltrasjon av utenlandske forskningsmiljøer.” (PST, 2020)

I trusselvurderingen fra 2016 og 2017, presiserer PST hvilke områder som utgjør størst trussel, gjennom å kommentere ulike verdensdeler. PST formulerer det slik;

“Flere land i Asia og Midtøsten forsøker å gjennomføre fordekte anskaffelser i Europa.” (Trusselvurdering, 2016)

“På tross av dette forsøker flere land i Asia og Midtøsten å gjennomføre fordekte anskaffelser i Norge og andre europeiske land.” (Trusselvurdering, 2017)

Her begrenser PST trusselen fra å komme fra personer fra land hovedsakelig i Asia og Midtøsten.

I de resterende trusselvurderingene nevner PST eksplisitt visse land som utgjør en trussel. I trusselvurderingen fra 2011, kommenterer PST at det hovedsakelig er aktører fra Iran og Nord-Korea. I trusselvurderingen fra 2012 til 2015, nevner PST kun Iran. Mens i trusselvurderingen fra 2018, kommenterer PST at trusselen kommer fra Pakistan, Iran og Nord-Korea. Mens de i trusselvurderingen fra 2021 og 2022, kommenterer at trusselen kommer fra Russland, Kina, Iran og Pakistan.

Det å nevne eksplisitt ulike land, og at personer fra disse landene utgjør en trussel kan medføre visse implikasjoner. Det kan eksempelvis medføre en økende utlendingskontroll av innvandring fra de gitte landene og en større overvåkning. En annen tenkelig konsekvens kan være frykten i befolkningen, og antakelsene og eventuelle fordommer om at hvis noe skjer må det være fra personer fra de gitte landene.

5.4.1.4. Hvem er offer?

Trusselen knyttet til spredning av masseødeleggelsesvåpen omhandler hovedsakelig at andre fremmede stater anskaffer seg kunnskap og produkter fra Norge. Videre varierer det som beskrevet over hvilke personer fra gitte land som utgjør den største trusselen. I beskrivelsene til PST er det noen deler av samfunnet som utgjør gruppen for potensielle ofre for ulovlig anskaffelse fra fremmede stater.

Det er hovedsakelig tre deler av det norske samfunnet som truslene retter seg mot, og det er norske utdannings- og forskningsinstitusjoner, forsvarsindustrien, samt både private og offentlige bedrifter. Dette bygger blant annet på at ulovlig anskaffelse ofte retter seg mot teknologi (PST, 2015). I trusselvurderingen fra 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2020 og 2021 nevner PST eksplisitt at ulike norske forsknings- og utdanningsinstitusjoner kan bli utsatt for ulovlig anskaffelse. Dette bygger blant annet på at disse institusjonene besitter mye kunnskap om høyteknologi, som er attraktivt for ulovlig anskaffelse. Videre er det som PST skriver i trusselvurderingen fra 2021 at “forskningsinstitusjoner og forskere forvalter kunnskap og utstyr som er ettertraktet i utviklingen av andre staters avanserte våpensystemer og masseødeleggelsesvåpen” (PST, 2021). I trusselvurderingen fra 2020 ramser PST opp en rekke forskningsfelt som vil være av interesse for fremmede stater. Disse vil da i større grad enn andre av forskningsinstitusjonene bli utsatt. PST skriver at:

“Utenlandske etterretningstjenester vil derfor kunne søke å infiltrere norske forsknings- miljøer innen kjernefysikk, fysikk, kjemi, biologi, toksikologi, farmasi, undervanns- og dypvannsteknologi, kontrollsystemer, styringssystemer, autonome fartøy, mønstergjenkjenning (kunstig intelligens), ingeniørdesign, nanoteknologi, satellitt- og missilteknologi, samt teknologi tilpasset arktiske forhold.” (PST, 2020)

PST nevner også at både private og offentlige bedrifter kan bli utsatt for anskaffelses forsøk. Dette kommer til uttrykk i trusselvurderingen fra 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2018, 2020, 2021. Eksempelvis skriver PST i trusselvurderingen fra 2016 at “Erfaringsmessig vil mindre bedrifter som leverer varer og nisjeteknologi av høy kvalitet, bedrifter tilknyttet forsvarsindustrien og leverandører av høykvalitetsprodukter til olje- og gassnæringen, være spesielt utsatt.” Dette er et eksempel på hvordan også mindre bedrifter kan bli offer for anskaffelse.

Når det gjelder hvem som potensielt kan bli offer for ulovlig anskaffelse, kan det forstås dithen at de delene av samfunnet som besitter kunnskap, informasjon og produkter av ulike varianter av teknologi muligens blir offer i tråd med beskrivelsene til PST.

5.4.1.5. Forebygging?

En del av PSTs ansvarsområde er å forebygge og forhindre at Norge og norske interesser blir utsatt for trusler. Gjennom trusselvurderingene er det spesielt to former for forebyggende kommunikasjon som kommer til uttrykk knyttet til spredning av masseødeleggelsesvåpen. Det første retter seg mot årvåkenhet. Her kommuniserer PST i trusselvurderingen fra 2017 og 2019 direkte hvordan årvåkenhet er viktig. PST skriver der:

“I tillegg må norske virksomheter vise årvåkenhet overfor anskaffelsesforsøk fra land som har kjernevåpenprogram og som ikke følger internasjonale avtaler på området, og som derfor heller ikke føler seg forpliktet til å følge bestemmelsene. Dette gjelder både Nord-Korea og Pakistan.” (PST, 2017)

“Norske virksomheter bør det kommende året utvise årvåkenhet overfor anskaffelsesforsøk fra land som Pakistan og Iran.” (PST, 2018)

Den mer indirekte årvåkenhet er når PST eksplisitt nevner navn, og eksplisitt nevner institusjoner og bedrifter som muligens vil bli utsatt for anskaffelse. Dette kan forstås som en vekkende kommunikasjon der aktører som arbeider på de gitte institusjonene og bedriftene må være ekstra oppmerksom på aktører fra gitte land.

Den andre formen for forebyggende kommunikasjon er der PST kommuniserer om P5+1. P5+1 utgjør de fem faste medlemmene av FNs sikkerhetsråd + et land, det vil altså så USA, Russland, Kina, Storbritannia, Frankrike og Tyskland (PST, 2014; PST, 2016). I tråd med P5+1 kommuniserer PST om sanksjoner av salg av visse varer til gitte land. I trusselvurderingen fra 2014 skriver PST at “I oktober 2013 ble Iran og P5+1-landene enige om et første skritt på veien mot en helhetlig avtale knyttet til Irans kjerneprogram” (PST, 2014).

5.4.1.6. Oppsummering

Delen spredning av masseødeleggelsesvåpen går gjennom en stor endring i trusselvurderingene i overgangen fra 2015 til 2016. Dette ved at delen går fra å være en egen

del, til å bli en del av statlig etterretning. Når det gjelder innholdet i delen spredning av masseødeleggelsesvåpen forholder denne delen seg noenlunde stabil, og da med tanke på at det i alle tretten trusselvurderingene retter seg mot ulovlig anskaffelse. Når det gjelder potensielle gjerningspersoner varierer landene noe, men det er hovedsakelig Iran som utgjør den største trusselen.

Trusselen knyttet til spredning av masseødeleggelsesvåpen, kan forstås som en indirekte trussel mot Norge, da Norge ikke direkte vil bli utsatt for en skadevirkende trussel, dog kan Norge på en indirekte måte bidra til å hjelpe terrororganisasjoner med utvikling av våpen. Kommunikasjonen til PST kan forstås som en forebyggende og vekkende art da kommunikasjonen nevner hvem som muligens vil bli utsatt, og av hvem. PST går ikke direkte inn og nevner metoder andre land vil anvende, så budskapet kan forstås å være årvåken om alle individer knyttet til det gitte landet.

5.4.2. Trusler mot myndighetspersoner

Delen trussel mot myndighetspersoner er i motsetning til spredning av masseødeleggelsesvåpen med i alle de tretten trusselvurderingene denne oppgaven tar for seg. Trussel mot myndighetspersoner er gjennom alle trusselvurderingene den korteste delen, der dens lengde og innhold endrer seg minimalt gjennom de tretten trusselvurderingene. Dens plassering varierer noe, men som tabell 8 illustrerer blir delen aldri plassert første i trusselvurderingene, dog er det relevant å bemerke at det i elleve av de tretten trusselvurderingene blir plassert etter Politisk motivert vold. Dette kan skyldes at det er visse temaer som går igjen i de to delene, altså at temaer som blir nevnt i Politisk motivert vold også nevnes i trussel mot myndighetspersoner.

Når det gjelder innholdet i delen endrer dette seg lite gjennom de tretten trusselvurderingene. Det er visse spørsmål som går igjen i alle trusselvurderingene og det er; hvem blir utsatt, hvorfor de blir utsatt, hvordan de blir utsatt, samt hvem som utøver trusler mot myndighetspersoner. Disse spørsmålene kommer ikke direkte til uttrykk i trusselvurderingene, men etter hva PST beskriver og forklarer, kommer spørsmålene og PSTs svar implisitt frem.

5.4.2.1. Hvem blir utsatt, og hvorfor?

I delen Trussel mot myndighetspersoner, nevnes det eksplisitt i overskriften hvem som direkte vil kunne være ofre for truslene som blir beskrevet i delen, og det er myndighetspersoner. PST definerer myndighetspersoner i syv av de tretten trusselvurderingene. Dette gjøres i trusselvurderingen fra 2010, 2011, 2012, 2013, 2020, 2021 og 2022.

Tabell 8: Definisjon av myndighetsperson

Årstall	Definisjon
2010	“Med myndighetspersoner forstår vi medlemmer av kongehuset, Stortinget, regjeringen og Høyesterett, samt representanter for fremmede stater som oppholder seg i Norge. I tillegg kan PST, etter beslutning fra Justisdepartementet, gis et forebyggende ansvar for andre trussel utsatte personer.”
2011	“Myndighetspersoner er medlemmer av Kongehuset, Stortinget, regjeringen og Høyesterett, samt representanter for fremmede stater som oppholder seg i Norge. I tillegg kan PST, etter beslutning fra Justisdepartementet, gis et forebyggende ansvar for andre trussel utsatte personer.”
2012	“Definerer myndighetspersoner som medlemmer av Kongehuset, Stortinget, regjeringen og Høyesterett, samt representanter for tilsvarende organer i andre stater på besøk i Norge.”
2013	Myndighetspersoner som medlemmer av kongehuset, Stortinget, regjeringen, og Høyesterett, samt representanter for tilsvarende organer i andre stater på besøk i Norge.
2020	“Medlemmer av kongehuset, regjeringen, stortingsrepresentanter og Høyesterett.”
2021	“Myndighetspersoner defineres som medlemmer av kongehuset, regjeringen, stortingsrepresentanter og Høyesterett.”
2022	“Myndighetspersoner defineres som medlemmer av kongehuset, regjeringen, stortingsrepresentanter og Høyesterett. Redegjørelsen omfatter imidlertid også enkelte politikere, som ikke faller inn under definisjonen av myndighetspersoner, men som er utsatt i kraft av å være politikere”

Tabell 8 viser hvordan PST definerer myndighetspersoner. I kolonnen til venstre vises årstallet på den gitte trusselvurderingen, mens det i kolonnen til høyre viser PSTs definisjon av myndighetspersoner.

I tabell 8 blir definisjonen av myndighetspersoner presentert. Det som er felles i de syv definisjonene er at myndighetspersoner er medlemmer av kongehuset, stortinget, regjeringen og høyesterett. I trusselvurderingen fra 2010, 2011, 2012 og 2013 legger PST til at det også omfatter; representanter fra fremmede stater som oppholder seg i Norge. Dette kommer ikke

til uttrykk i de andre trusselvurderingene. I trusselvurderingen fra 2022 legger PST til at enkelte politikere som ikke omfattes av definisjonen “myndighetspersoner”, også vil bli utsatt i kraft av å være politikere.

I de resterende seks trusselvurderingene der definisjonen av myndighetspersoner ikke eksplisitt kommer frem, må det helles ses til hvilke grupper PST eksplisitt og implisitt nevner, og heller tolkes dithen at myndighetspersoner i perioden 2014 til 2019 anses som et allment kjent begrepet. Under blir det presentert noen eksempler på hvilke grupper PST eksplisitt nevner:

“Straffbare trusler vil i hovedsak bli rettet mot sentrale medieeksponerte politikere, og i noen tilfeller medlemmer av kongehuset.” (PST, 2014)

“Undersøkelsen viser at statsråder er noe mer utsatt enn stortingsrepresentanter. Kongefamilien og representanter for Høyesterett...” (PST, 2015)

“...høstens valg vil føre til at politikere blir mer utsatt for negativ oppmerksomhet ...” (PST, 2015)

“Et flertall av norske stortingspolitikere er utsatt for trusler og trakassering” (PST, 2017)

“Regjeringsmedlemmer og politikere med høy medieprofil...” (PST, 2017)

“Høyesterett eller utenlandske representasjoner i Norge vil bli påvirket av stortingsvalget.” (Trusselvurdering, 2017).

“Enkelte profilerte politikere mottok mer sjikanerende..” (PST, 2018)

“Personer som truer kongefamilien er ofte psykisk syke...” (PST, 2018)

“To undersøkelser av trusselaktiviteten mot norske stortingspolitikere og regjeringsmedlemmer har avdekket..” (PST, 2018)

Som sitatene viser, nevner PST eksplisitt i disse sitatene hvem som går under definisjonen av myndighetsperson. Selv om PST ikke anvender en definisjon i disse trusselvurderingene, kommuniserer PST om de samme gruppene som definisjonene i de andre trusselvurderingene. Deler man opp definisjonen av myndighetsperson for å se hvilken gruppe som går igjen forstås det slik; Medlemmer av stortinget og regjeringen blir nevnt i trusselvurderingen fra 2014, 2015, 2017 og 2018. Medlemmer av kongehuset blir nevnt i trusselvurderingen fra 2014, 2015 og 2018. mens medlemmer av høyesterett blir nevnt i trusselvurderingen fra 2015 og 2017. Hovedsakelig anvender PST ordet “myndighetsperson” som en fellesbetegnelse når de presenterer truslene, men som sitatene viser blir noen spesifikke grupper nevnt, men på det jevne anvender de bare myndighetsperson.

Gjennom de tretten trusselvurderingene har trusselen mot myndighetspersoner holdt seg stabilt, men det er noen myndighetspersoner som i større grad enn andre som blir utsatt for trusler. PST beskriver ulike faktorer som kan påvirke at noen individer i større grad enn andre kan bli utsatt. En av faktorene PST presenterer er knyttet til medias søkelys. I trusselvurderingen fra 2010, 2015 og 2017 kommenterer PST eksempelvis hvordan medieoppmerksomhet er med på å påvirke hvem trusselen vil rette seg mot. PST formulerer det slik;

“Hvilke konkrete politikere som utsettes for trusler, har ofte sammenheng med deres fagansvar og medieeksponering.” (PST, 2010)

“Sterk eksponering av myndighetspersoner i media bidrar til at trusselutøverne fokuserer på disse personene.” (PST, 2015).

“Regjeringsmedlemmer og politikere med høy medieprofil som fremmer kontroversielle saker, er spesielt utsatt.” (PST, 2017)

Her kommenterer PST hvordan media er med på å påvirke hvem som kan bli utsatt for ulike trusler. PST trekker videre frem visse faktorer som resulterer i at ulike politikere havner i medias søkelys, og det er individer som er aktive i debatter, samt ytrer seg om kontroversielle og samfunnsrelaterte saker. I trusselvurderingen fra 2012 og 2013 trekker eksempelvis PST frem hvordan myndigheters håndtering av terrorhandlingen 22.juli har påvirket trusselsituasjonen. PST formulerer dette;

“Antall trusler mot norske myndighetspersoner har økt vesentlig etter terrorhandlingene 22. juli.” (PST, 2012)

“Etter terrorhandlingene 22. juli 2011 ble det registrert en økning i truende og hatefulle ytringer på Internett rettet mot sentrale politikere fra Arbeiderpartiet.” (PST, 2013)

PST legger da vekt på at myndigheters håndtering av 22.juli har blitt møtt med hatefulle ytringer, samt sympatisører av Anders Behring Breivik. har hatt truende og hatefulle ytringer.

Videre fremmer PST hvordan store internasjonale hendelser er med på å påvirke trusselbilde. I de tretten trusselvurderingene denne oppgaven tar for det er det spesielt to store internasjonale hendelser som blir trukket frem. Det flyktningkrisen i 2015 og Covid-19 pandemien i 2020/2021. I trusselvurderingen fra 2015 kommenterer PST at politikere som har en asylsøker- og flyktning vennlig profil i større grad vil bli utsatt for trusler (PST, 2015). I trusselvurderingene som følger etter 2015 forbli dette et gjentakende tema. I trusselvurderingen fra 2021 kommenterer PST at “Vi forventer fortsatt et betydelig antall trusler mot norske myndighetspersoner som et resultat av myndighetenes håndtering av Covid-19” (PST, 2021).

Terrorhandlingen 22.juli, flyktningkrisen og Covid-19 pandemien, er eksempler på PSTs presentasjon av hvordan plutselige nasjonale og globale hendelser kan påvirke trusselsituasjonen i Norge knyttet til myndighetspersoner. PST gjør også rede for hvordan mer forutsatte hendelser påvirker trusselsituasjonen. Det vises her spesielt til valgårene i Norge. I trusselvurderingene fra 2011, 2013, 2015, 2017, 2019 og 2021 nevner PST at det kan forventes en økning i trusler knyttet til politikere som er spesielt aktive i politiske debatter i det kommende valget.

Faktorene som er nevnt over viser hvordan PST fremhever dagsaktuelle saker som påvirkningsfaktorer til hvem av myndighetspersonene som i større grad vil bli utsatt. Dette forklarer også PST med at myndighetspersoner anses som symbolmål for trusler. PST forklarer at myndighetspersoner er symbolmål gjennom å være mål for personer og grupper som ønsker å markere et standpunkt gjennom voldshandlinger knyttet til sine symbolsaker, det er altså ikke myndighetspersonene som seg selv som er målet, men heller hva de representerer (PST; 2014; PST, 2015; PST, 2017).

5.4.2.2. Hvilke trusler?

Handlingene og truslene myndighetspersonene utsettes for i lys av PSTs beskrivelser forholder seg stabilt gjennom de tretten trusselvurderingene. PST beskriver i alle de tretten trusselvurderingene at myndighetspersoner hovedsakelig utsettes for negative ytringer, sjikane og trakassering. Videre forklarer PST at fysiske angrep kan forekomme, men at dette kun inntreffer i svært få tilfeller. PST anser fysiske angrep å være mer alvorlig enn eksempelvis sjikane, da det fysiske skadeomfanget er betydelig verre. PST kommenterer videre at fysiske angrep oftest utøves spontant, noe som utfordrer muligheten PST har til å predikere slike handlinger. Dette kan eksempelvis ses i motsetning til valgårene i Norge, der det tilsynelatende virker som at PST har dannet et mønster, og forklarer gjentagende om en forventning i økende trusler.

Ser man bort fra fysiske angrep forekommer de fleste truslene/handlingene via nettmedium. PST forklarer at hovedplattformen er nettmedium, da gjerningspersonene som utøver disse handlingene ønsker å holde seg anonyme.

5.4.2.3. Hvem er gjerningspersonene?

Gjennom trusselvurderingene beskriver PST ulike karaktertrekk ved gjerningspersonene som utøver trusler mot myndighetspersoner. Beskrivelsene til PST forandrer seg ikke gjennom de tretten trusselvurderingene. PST kommuniserer at det hovedsakelig er enkeltindivider som utøver truslene, og beskriver videre en rekke fellestrekk ved disse utøverne. Fellestrekene som blir presentert i trusselvurderingene til PST er at gjerningspersonene ofte er personer som kan regnes å være psykisk ustabile, rusmisbrukere, tilhøre ekstreme miljøer eller personer som føler seg krenket av myndighetspersoner, samt individer som føler en misnøye og/eller frustrasjon over egen livssituasjon.

Det kan tenkes at siden det hovedsakelig er enkeltpersoner som utøver handlingene/truslene, kan dette forklare hvorfor den digitale plattformen er hoved plattformen der truslene utspilles. Et argument er at det er lettere å være anonym i den virtuelle verden, og at det å være anonym kan i større grad gjøre at folk "tørr" å ytre seg negativt om andre.

Ved at PST beskriver karaktertrekk ved gjerningspersonene kan dette forstås dithen som en indirekte avskrekkende kommunikasjon. Der PST signaliserer til gjerningspersonen at de (PST) følger med, og vet hvem og hvor de er. Videre kan dette også forstås som en direkte kommunikasjon til den generelle befolkningen, der befolkningen må følge med, samt varsle om de oppdager at noen i nærrelasjoner har noen av disse kjennetegnene, og som de mistenker truer myndighetspersoner.

5.4.2.3. Hvorfor en del av trusselvurderingene?

PST kommuniserer gjennom en indirekte kommunikasjon både til ofre, mulige gjerningspersoner og mulige uformelle kontrollører i sine trusselvurderinger. Med uformelle kontrollører menes her den øvrige befolkningen som kan følge med og varsle PST.

Det kan stilles spørsmål til hvorfor trusler mot myndighetspersoner er relevant å ha med i trusselvurderingene til PST. I trusselvurderingen fra 2012 kommenterer PST at det er en del av deres ansvarsområde å forebygge trusler og angrep mot norske myndighetspersoner, og som det ble gjort rede for over angående hva trusselvurderingene til PST er, så er det en analyse av forventet utvikling innenfor PSTs ansvarsområde. Dette kan på den ene side forklare hvorfor trussel mot myndighetspersoner blir nevnt.

Trusler mot myndighetspersoner kan på lik linje med spredning av masseødeleggelsesvåpen forstås som en indirekte trussel mot Norge. Da det kan være flere ledd før truslene mot myndighetspersoner rammer den norske befolkningens sikkerhet. Dog som nevnt over er hensikten med trusselvurderingene å skape en bevissthet rundt trusselbilde i Norge. Ved å informere befolkningen om trussel mot myndighetspersoner kan PST skape en årvåkenhet hos befolkningen som et forebyggende aspekt, ved at befolkningen kan varsle PST/politiet om de observerer noe.

PST kommenterer i trusselvurderingen fra 2015, 2016, 2019, 2020, 2021 og 2022 hvordan trusler mot myndighetspersoner i ytterste konsekvens kan utfordre det norske demokratiet. PST kommenterer at en av grunnpillarene ved det norske demokratiet er engasjement og deltakelse fra den norske befolkningen, samt deres tillit til myndighetene (PST, 2021, s.34). PST setter dette i sammenheng med trusler mot myndighetspersoner, og forklarer at truslene kan resultere i at individer velger å avstå fra valget, og unngår debatter om betente temaer. Et

annet argument PST løfter frem, er at truslene kan resultere i at politikere tar beslutninger de ellers ikke ville tatt. Det at truslene mot myndighetspersonene kan resultere i at grunnpilarene i demokratiet blir svekket, vil utfordre sikkerheten i Norge, og norske interesser.

5.4.2.4. Oppsummering

For å oppsummere trussel mot myndighetspersoner. Kommer det frem etter en gjennomgang av de tretten trusselvurderingene til PST at denne delen forholder seg noenlunde stabil. Dens innhold og lengde er nesten utskilling i de ulike trusselvurderingene.

Det blir i syv av de tretten trusselvurderingene presentert en definisjon av hva en myndighetsperson er. Definisjonen beskriver myndighetspersoner som medlemmer av stortinget, regjeringen, kongehuset og høyesterett. Disse medlemmene blir ifølge PST hovedsakelig utsatt for negative ytringer, sjikane og trakassering, og da hovedsakelig i den digitale verden. PST forklarer at truslene mot myndighetspersonene holder seg stabilt, men beskriver hvordan visse nasjonale og internasjonale hendelser kan til en viss grad påvirke trusselsituasjonen.

PST kommuniserer både til mulige ofre (myndighetspersonene), gjerningspersonene og de uformelle kontrollørene gjennom sine formuleringer. Videre beskriver PST hvordan trusler mot myndighetspersoner i ytterste konsekvens kan ha negative innvirkninger på grunnpilarene i det norske demokratiet.

5.4.3. Statlig etterretning

Statlig etterretning er en av de fire delene i PSTs trusselvurderinger. Tabell 7 over presenterte rekkefølgen på de ulike delene, og for statlig etterretning utgjorde spesielt årsskiftet 2015 til 2016 en betydelig forskjell for delens plassering i trusselvurderingene. Fra og med trusselvurderingen fra 2016 og utover, blir statlig etterretning plasser først i trusselvurderingene, og spredning av masseødeleggelsesvåpen blir en del av statlig etterretning. Det at spredning av masseødeleggingsvåpen blir en del av statlig etterretning utgjør ingen direkte forskjell i innholdet av statlig etterretning.

5.4.3.1. Hva er statlig etterretning?

Gjennom de tretten trusselvurderingene denne oppgaven tar for seg gir ikke PST eksplisitt en definisjon av statlig etterretning. Dette må leses og forstås ut ifra hva PST kommuniserer om statlig etterretning. Gjennom trusselvurderingene gjør PST hovedsakelig rede for hvilke etterretningsmål i Norge som er mest interessante for fremmede stater og hvilke metoder som blir anvendt for å nå disse målene. I trusselvurderingen fra 2010, 2012, 2013 og 2014 presenterer PST ulike formuleringer som indirekte kan forstås som en forklaring på hva statlig etterretning er. PST skriver i trusselvurderingen fra 2010 at “Stater driver etterretningsvirksomhet mot hverandre i den hensikt å fremme og beskytte egne strategiske interesser, ofte på bekostning av andres” (PST, 2010). Videre skriver de at “En rekke staters etterretningstjenester innhenter informasjon om ulike forhold i Norge” (PST, 2010). I trusselvurderingen fra 2012 skriver PST at “Flere stater enn tidligere bruker store ressurser på å tilegne seg informasjon og kunnskap som kan forbedre deres økonomiske utvikling, militærteknologi og militær beredskap” (PST, 2012). Videre skriver de at “Norge og norske interesser utsettes daglig for uønsket og ulovlig etterretning fra andre stater” (PST, 2012). I trusselvurderingen fra 2013 legger PST frem at “Enkelte utenlandske etterretningstjenester representerer en trussel mot Norge fordi deres hensikt ofte er å bedra, bestikke og påvirke til eget lands fordel” (PST, 2013). Det kommenteres også noe lignende i trusselvurderingen fra 2014 der PST kommenterer at stater bruker etterretning for å stjele informasjon fra andre stater (PST, 2014).

Det kan forstås dithen at statlig etterretning i tråd med eksemplene over fra trusselvurderingene til PST omhandler situasjoner der fremmede stater arbeider for å innhente informasjon og kunnskap som Norge besitter, og denne kunnskapen og informasjonen er ikke ønskelig at andre stater skal få tilgang på. Dette kan resultere i at fremmede stater anvender ulovlige midler og metoder for å nå frem til denne informasjonen, dette kan videre resultere i at staters operasjoner i Norge, kan gå på bekostning samt skade norske interesser.

Det kan reises spørsmål til hvorfor PST velger å ikke direkte definere statlig etterretning. Et tenkelig svar er at PST anser statlig etterretning som et allment kjent begrep, der det ikke foreligger et behov for en ytterligere avklaring. Videre kan det tenkes at PST ikke ser behovet for en definisjon, da de mer indirekte forklarer hva det er gjennom å gjøre rede for etterretningsmål og metoder.

5.4.3.2. Mål eller middel/metode?

Gjennom de tretten trusselvurderingene denne oppgaven retter seg mot, endrer PST vinklingen i delen statlig etterretning. Dette ved å enten fokusere på etterretningsmål eller metoder for å anskaffe de ulike målene. Det er viktig å forstå at dette ikke er et enten eller spørsmål, men heller hva de hovedsakelig velger å legge vekt på i sin vinkling og kommunikasjon.

I trusselvurderingene fra 2010 til og med 2016 legger PST hovedsakelig vekt på etterretningsmål, mens de i trusselvurderingen fra 2017 til 2022 fokuserer mer på metode. Endringen i fokus til PST endrer seg ikke markant og plutselig i trusselvurderingen fra 2016 til 2017, men det er her snakk om en gradvis endring som kommer mest frem i trusselvurderingen fra 2017.

I trusselvurderingen fra 2010 til 2016 legger PST fokus eksplisitt på mål ved å kommunisere hvilke etterretningsmål i Norge som er mest aktuelle for fremmede stater. Formuleringene til PST er noe vage, de går ikke direkte ut med navn, men nevner heller ulike deler av samfunnet som kan bli utsatt, samt årsaker til at Norge er et attraktivt mål. I trusselvurderingen fra 2012 og 2013 bygger PST opp delen statlig etterretning etter tre utviklingstrekk. I trusselvurderingen fra 2012 skriver PST;

“Vi forventer at etterretningen mot Norge og norske interesser vil preges av tre hovedtrekk. For det første vil hovedtyngden av etterretningsvirksomheten rettet mot norske interesser fortsatt konsentrere seg om tradisjonelle temaer som energi, forsvars-, sikkerhets- og beredskapsspørsmål og politiske prosesser og beslutninger knyttet til disse. For det andre forventer vi et økende fokus mot norsk forskning og utvikling av sivil og militær høyteknologi. For det tredje vil fremmede staters etterretningstjenester fortsatt styrke sin kapasitet til data- og internettbasert etterretning mot norske interesser” (PST, 2012)

I trusselvurderingen fra 2013 skriver PST noe lignende;

“I årets trusselvurdering vil vi rette søkelyset mot tre utviklingstrekk av særlig bekymring. Det første utviklingstrekket gjelder hvordan norske forsknings- og utviklingsmiljøer utnyttes i arbeidet med å styrke modernisering og opprustning av

andre lands forsvar. Det andre er hvordan etterretning brukes for å understøtte andre lands posisjonering i nordområdene. Det tredje angår fremmede etterretningstjenesters forsøk på å infiltrere justis- og beredskapssektoren.” (PST, 2013)

Utviklingstrekkene PST kommuniserer om kan forstås som ulike etterretningsmål.

Eksempelvis kommenterer PST at et av utviklingstrekkene er at andre stater vil forsøke å infiltrere justis- og beredskapssektoren, samt forskningsinstitusjoner.

I trusselvurderingen fra 2016, har PST en egen underoverskrift med navn “aktuelle etterretningsmål”, der PST i denne delen gjør rede for hvilke etterretningsmål i Norge som er mest attraktive for fremmede stater. PST gjør da rede for blant annet “Forsvars, sikkerhets- og beredskapsmessige forhold, politiske beslutningsprosesser og teknologisk utvikling” (PST, 2016). PST skriver blant annet hvordan “Teknologiutvikling og infrastruktur, strategier og satsingsområder, kunder og samarbeidspartnere samt tilbud, etterspørsel og prisutvikling vil erfaringsmessig være prioriterte etterretningsmål” (PST, 2016).

Når det kommer til måten PST kommuniserer angående metode i de tidligere trusselvurderingene, skriver PST blant annet at “Datanettverksbaserte operasjoner og avlytting utgjør imidlertid bare en del av etterretningsbildet” (PST, 2014). PST skriver også at “Flere land prioriterer etterretning mot økonomiske mål, og PST forventer fortsatt etterretningsvirksomhet mot norsk næringsliv” (PST, 2010). Det som er sentralt å bemerke i trusselvurderingene før 2016, er at PST ikke gjør rede for hva som eksempelvis ligger i datanettverksbaserte operasjon eller etterretningsvirksomhet, men anvender det heller på en mer diskrete måte. PST går aldri dypere inn i en redegjørelse av metode. Dette gjør de kun i trusselvurderingene etter 2017.

I trusselvurderingen fra og med 2017 kommer det frem et tydelig skifte i PSTs vinkling, et eksempel er den nye underoverskriften “Hvordan etterretningstjenester operer i Norge” en overskrift PST anvender i trusselvurderingen fra 2017. I denne delen gjør PST rede for; digital spionasje, datanettverksoperasjoner, diplomatisk dekkoperasjoner, fortrolighet og lojale kontaktpersoner. PST redegjør for hvordan ulike fremmede stater anvender disse metodene for å infiltrere ulike sektorer i Norge for å innhente informasjon.

I trusselvurderingen etter 2017 bygger PST opp delen statlig etterretning etter ulike etterretningsmetoder som blir anvendt av fremmede stater. De legger da vekt på metoder som; nettverksoperasjon, rekruttering, klarlegging og overvåking, flyktningspionasje og anskaffelse. I trusselvurderingen fra 2018 og 2019 legger PST bare vekt på etterretningsmetoder. All informasjon PST kommuniserer er knyttet til metode. Informasjonen PST gir er også noe mer konkret, kontra informasjonen gitt i trusselvurderingene før 2017. Eksempelvis informasjonen PST skriver om nettverksoperasjon i trusselvurderingen fra 2019, dette kan ses i kontrast til det PST skriver om datanettverksoperasjoner i trusselvurderingen fra 2014. I trusselvurderingen fra 2019 kommer PST med en definisjon at nettverksoperasjoner.

PSTs definisjoner er:

“Med nettverksoperasjon menes en prosess der trusselaktører søker å skaffe seg urettmessig tilgang til datanettverk hos en spesifikk virksomhet. Nettverksoperasjoner kan ha ulike formål som kan omfatte etterretningsinnsamling, forberedelser til potensiell sabotasje eller manipulasjon av data. Med nettverksangrep menes en prosess der trusselaktører søker å skaffe seg urettmessig tilgang til datanettverk hos en spesifikk virksomhet, der formålet er å sabotere eller manipulere data.” (PST, 2019)

Det å komme med en definisjon gir leseren av trusselvurderingene en større forståelse av hva nettverksoperasjon kan innebære. En annen kontrast er PSTs vage kommunikasjon i trusselvurderingen fra 2014, der formulerer PST seg slik;

“En rekke forsøk på datanettverksbasert etterretning mot mål i Norge er avslørt de siste årene. Nye datanettverksbaserte operasjoner mot norske interesser vil imidlertid kunne komme fra flere aktører, bli mer avanserte og være vanskeligere å avsløre.” (PST, 2014)

I trusselvurderingen fra 2019 kommuniserer PST tydelige eksempler på nettverksoperasjoner som blir anvendt av fremmede stater, og dette gjør de etter å ha definert hva nettverksoperasjon er. PST skriver eksempelvis

“Den vanligste måten å komme seg på innsiden av et nettverk på, vil fremdeles være å sende skadevare via målrettede e-poster. Dette er meldinger som ofte er skreddersydd til mottaker. Ved at de appellerer til en faglig eller personlig interesse og knyttes til kjente avsendere, fremstår meldingene som legitime for mottakerne. Vi har også erfart at trussel- aktører har brutt seg inn i datanettverk ved at medarbeidere eller gjester

bevisst eller ubevisst har plassert skadevare via for eksempel minnepinner.” (PST, 2019).

Eksempelet hentet fra trusselvurderingen i 2019 viser hvordan PST endrer måten å formulere seg på når de endrer vinklingen fra mål til metode. De kommer her med mer informasjon, og en tydeligere formulering av hvilke metoder som fremmede stater vil kunne anvende når de driver ulovlig etterretning mot Norge

I trusselvurderingen fra 2018 og 2019 har PST et tydelig fokus på metode, mens i trusselvurderingen fra 2020 til 2022 kommer PST også med informasjon om mulige etterretningsmål, men her ved å fokusere på metoden. Eksempelvis angående etterretningsmålet “forskning- og utdanningsmiljøer”. I trusselvurderingen fra 2020 kommenterer PST hvordan fremmede stater vil anvende infiltrasjon for å innhente informasjon og kunnskap fra norske forskningsmiljøer. PST legger da vekt på utfordringen ved at “enkelte autoritære stater har til og med lover som krever at landets borgere bistår etterretningstjenestene ved behov” (PST 2020, s.12), der de kommenterer videre at “Forskningsmiljøer fra slike stater vil derfor være under sterkt press fra hjemlandets tjenester” (PST, 2020, s.12). I 2019 er det eksempler på at forskere fra land det er knyttet bekymring til har lagt til rette for og vært involvert i uautorisert bruk av norske forskningslaboratorier (PST, 2020, s.12). Denne informasjonen kan ses i kontrast med det PST skriver om forskning- og utviklingsmiljøer i trusselvurderingen fra 2013. PST nevner her bare at de vil være et etterretningsmål uten å gå videre inn på hvordan, PST skriver at “enkelte tjenester som opererer her i landet, vil på dette grunnlaget kunne stjele relevant informasjon fra norske forsknings- og utviklingsmiljøer” (PST, 2013).

Skiftet i vinklingen til PST angående statlig etterretning, er ikke bare et skifte i hvilken informasjon PST velger å gi, men som det kommer frem blir også informasjon til PST mer konkret, kontra den noe vage informasjonen som ble gitt når PST hovedsakelig legger vekt på etterretningsmål. Videre er det to andre aspekter som er sentrale å trekke frem angående skiftet i kommunikasjonen til PST. For det første er det tenkelig at det å fokusere på mål skaper en større avstand mellom staten og befolkningen. Eksempelvis ved å skrive at justis- og beredskapssektoren kan bli utsatt for etterretningsforsøk, dette er en trussel som ikke direkte påvirker befolkningen, men det å eksempelvis kommunisere om e-poster som blir sendt ut til individer for å komme seg inn i systemer kan virke mer personlig, og forstås som

en mer direkte trussel. Et annet moment ved denne kommunikasjonen er at skiftet til å fokusere på metode kan forstås som en mer forebyggende kommunikasjon. Det å nevne konkrete metoder som blir anvendt kan forstås som en mer direkte kommunikasjon på at man må være litt obs hvis man plutselig eksempelvis mottar en e-post fra en man ikke kjenner med en link. Et annet eksempel er at PST i to av de tretten trusselvurderingene nevner eksplisitt to eksempler på forebygging befolkningen kan gjøre for å forhindre etterretning. Dette gjør de i trusselvurderingen fra 2019 og 2020 der PST skriver dette:

“Kryptering skal bidra til sikker kommunikasjon og sikker lagring av informasjon.”
(PST, 2020, s.12)

“I svært mange tilfeller vil helt enkle tiltak som regelmessige passordbytter, to-faktor- autentisering og oppdatert programvare være tilstrekkelig for å stoppe inntrengingsforsøk.” (PST, 2019, s.7)

5.4.3.3. Gjerningsperson eller gjerningsland?

I trusselvurderingene legger PST fokus på at det hovedsakelig er land som utgjør trusselen knyttet til statlig etterretning. Det blir i noen av trusselvurderingene nevnt at det er aktører som utøver handlingene på vegne av landet sitt.

PST nevner ikke eksplisitt i alle trusselvurderingene hvilke land som utgjør en trussel. I trusselvurderingen fra 2010 til 2014 anvender PST formuleringer som “Fremmede staters etterretningsaktivitet ...” (PST, 2010), eller “Enkelte lands etterretningstjenester...” (PST, 2012), eller “Enkelte utenlandske etterretningstjenester...” (PST, 2013) eller “Flere staters etterretningstjenester utfører...” (PST, 2014). Sitatene viser hvordan PST veksler mellom å anvende land og stat. Det som er relevant å bemerke i sitatene, er at gjennom formuleringen “enkelt land” indikerer dette at PST vet hvilke land som utgjør en større fare, men velger å ikke eksplisitt kommunisere hvilke land det gjelder.

I trusselvurderingen fra 2015 til 2022, nevner PST eksplisitt hvilke land som utgjør en trussel. Det er to land som går igjen, og det er Russland og Kina. Dog blir det i trusselvurderingen fra 2018, 2021 og 2022 nevnt at Iran og Pakistan også utgjør en trussel, mens det trusselvurderingen fra 2020 suppleres kun med Iran. Når PST skriver om trusselen fra Iran og

Pakistan refereres det hovedsakelig til trusselen knyttet til anskaffelse av teknologi og kunnskap til produksjon av våpen.

I trusselvurderingen fra 2015 til og med 2019, kommenterer PST eksplisitt at det er Russland som utgjør størst etterretningstrussel mot Norge. PST skriver eksempelvis i trusselvurderingen fra 2017 at “Det er i første rekke Russland som har intensjon om og kapasitet til å utøve etterretningsvirksomhet med et stort skadepotensial for Norge og norske interesser” (PST, 2017). I trusselvurderingen fra 2020 til 2022 endrer dette seg noe. I trusselvurderingen fra 2020 skriver PST at “Russisk, kinesisk og iransk etterretningsvirksomhet utgjør den største trusselen” (PST, 2020, s.5). Mens PST i trusselvurderingen fra 2021 og 2022 skriver at det er russisk og kinesisk etterretning som utgjør størst trussel.

5.4.3.4. Oppsummering

Gjennom trusselvurderingene blir det som nevnt ikke eksplisitt redegjort for hva statlig etterretning er, men dette må heller leses ut ifra hva PST velger å kommunisere.

Trusselvurderingen fra 2010, 2012, 2013 og 2014 er de eneste trusselvurderingene som inneholder en form for forklaring av hva statlig etterretning er. Gjennom disse forklaringene kan statlig etterretning forstås som situasjoner/hendelser der fremmede stater har som hensikt å innhente og bearbeide informasjon og kunnskap som Norge besitter. Dette er et sentralt aspekt ved PSTs bruk av statlig etterretning. Det vises da til at informasjonen og kunnskapen ikke er ment for andre stater, noe som resulterer i at andre stater anvender ulovlige metoder for å innhente informasjonen og kunnskapen. I de resterende ni trusselvurderingene må forståelsen av statlig etterretning heller leses mellom linjene av hva PST skriver.

Innholdet i statlig etterretning kan forstås å være todelt. Todelingen består av hva som er etterretningsmål i Norge, og metoder som blir anvendt av fremmede stater for å nå målene. I gjennomgangen av de tretten trusselvurderingene kommer det frem et skifte i hva PST velger å rette hovedkommunikasjonen mot. I trusselvurderingen fra 2010 til og med 2016, velger PST å vinkle informasjonen mot ulike etterretningsmål, mens i trusselvurderingen fra 2017 til 2022 gjør PST hovedsakelig rede for ulike metoder som blir anvendt. I trusselvurderingene er det ikke snakk om et enten eller spørsmål, men heller hva PST velger å sette søkelys på.

En del av PSTs ansvarsområde er å etterforske, samt forebygge straffbare forhold mot rikets sikkerhet. Gjennom statlig etterretning gjøre PST implisitt rede for ulike forebyggende tiltak, samt i to trusselvurderinger gjør PST eksplisitt rede for to forebyggende aspekter.

I delen statlig etterretning blir det også redegjort for hvilke land som utgjør størst etterretningstrussel. I trusselvurderingen fra 2015 til 2022 kommuniserer PST at det hovedsakelig er Russland og Kina som utgjør størst etterretningstrussel, men legger til Pakistan og Iran i trusselvurderingen fra 2018.

5.4.4. Politisk motivert vold

En av PSTs hovedoppgaver er å forebygge terror, dette innebærer å forhindre at terrorhandlinger planlegges og utføres i Norge og i utlandet (PST, u.d.c.). I delen politisk motivert vold redegjør PST for terrortrusselen i Norge. PST presenterer i sine trusselvurderingen hvem/hvilke grupper som kan utgjøre en terrortrussel, de presenterer deres motivasjon, samt hvilke metoder som kan bli anvendt og mot hvem. Videre gjør PST også i noen av trusselvurderingene rede for hvorfor visse individer blir radikalisert, noe PST beskriver er en risikofaktor knyttet til mulig terrorhandlinger.

5.4.4.1. Hvilke grupper utgjør en trussel?

Delen politisk motivert vold gjør hovedsakelig rede for hvilke grupper som potensielt vil begå politisk motivert vold i Norge. Motivasjonen som ligger bak de ulike handlingene, samt hvilke handlinger som utføres og mot hvem, kan tenkes og varierer mellom de ulike gruppene PST beskriver. Gjennom trusselvurderingene gjør PST hovedsakelig rede for trusselen fra ekstrem islamisme, høyreekstreme og venstreekstremisme. I visse trusselvurderinger gjør PST også rede for andre ekstreme grupper som i visse årstall utgjør en trussel.

Tabell 9: Underoverskrifter - Politisk motivert vold

Årstall	Oppdeling
2010	Nasjonal ekstremisme (H + V) + Terrorisme (I)
2011	Nasjonal ekstremisme (H+V+I) + Terrorisme (hovedsakelig I)
2012	Ekstrem Islamisme + Nasjonal ekstremisme (H+V+A)
2013, 2014, 2015	Ekstrem islamisme + Høyre- og venstreekstreme
2016, 2017, 2019	Ekstrem islamisme + Høyreekstreme + venstreekstreme
2018	Ekstrem islamisme + Høyreekstremisme + annen ekstremisme (V+A)
2020	Høyreekstreme + Ekstrem islamisme + venstreekstremisme
2021	Ekstrem islamisme + høyreekstremisme + venstreekstremisme + annen ekstremisme
2022	Høyreekstreme + Ekstrem islamisme + Personer med antistatlig overbevisning + venstreekstreme + klima, miljø- og naturvern - saker med potensial til å radikaliseres

Tabell 9 illustrerer hvordan PST deler inn politisk motivert vold eller ulike ekstreme grupper. I kolonnen til venstre vises det til årstallet på trusselvurderingen, mens kolonnen til høyre viser oppdeling til PST. Plusstegnet i tabellen anvendes for å skille de ulike delene til PST. Det som er skrevet i parentes er ikke en del av overskriften til PST, men er supplert inn for å vise hvilke grupper som nevnes i denne delen. (Avklaring: **H** = høyreekstremisme, **V** = venstreekstremisme, **I** = ekstrem islamisme og **A**= Annen ekstremisme/antistatlig)

I tabell 9 blir rekkefølgen innad i politisk motivert vold på de ulike gruppene PST redegjør for presentert. Det er sentralt å bemerke at i de to første trusselvurderingene omtaler PST ekstrem islamisme som terrorisme, mens høyre- og venstreekstremisme omtales i felles betegnelsen nasjonal ekstremisme. Det kan forstås dithen at ut ifra overskriftene hvem som vil utgjøre den største terrortrusselen, og det vil være ekstrem islamisme. Dette vil jeg komme tilbake til i punkt 6.2.1.

Som tabell 9 illustrerer redegjør PST hovedsakelig for ekstrem islamisme, høyreekstreme og venstreekstreme i sine trusselvurderinger, dog blir det i trusselvurderingen fra 2012, 2018, 2021 og 2022 supplert med andre former for ekstreme grupper. Det som er felles med gruppene PST referer til er ordet “ekstrem”, dog anvender PST også ordet terrorisme i de to første trusselvurderingene.

I trusselvurderingen fra 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 og 2022 definerer PST begrepet “ekstrem”. Definisjonen til PST endrer seg noe, endringen består hovedsakelig av tilleggsinformasjon. I trusselvurderingen fra 2010 og 2011 definerer PST ekstrem som “...holdning til bruk av vold. En ekstrem person er således en person som aksepterer bruk av vold for å oppnå politiske mål. Ekstremisme henspiller derfor kun på valg av virkemidler og ikke på politiske mål” (PST, 2010; PST, 2011). I trusselvurderingen fra 2012, 2013 og 2014 supplerer PST “religiøse eller ideologiske mål” til definisjonen. Mens i trusselvurderingen fra 2022 supplerer PST til at “En ekstremist aksepterer bruk av vold, men bruker ikke nødvendigvis vold selv”. Definisjonen av ekstrem kan ses i tråd med PSTs definisjon av radikalisering. Der lignende endringer også ble supplert til definisjonen i trusselvurderingen fra 2012, samt 2018, se punkt 5.3.

Det som er felles med definisjonene til PST er at ekstrem retter seg mot holdninger til et individ, der disse holdningene bygger på en aksept angående voldsbruk som virkemiddel for å nå ønskelige mål. I de to første trusselvurderingene referer PST kun til politiske mål, men endrer i 2012 definisjonen til å rette seg mot religiøse og ideologiske mål. Dette kan forstås dithen at de gruppene PST redegjør for bygge på ulike politisk, religiøs eller ideologisk retning, og da i en ekstrem form gjennom aksept av voldsbruk.

PST gjør hovedsakelig rede for trusselen knyttet til ekstrem islamisme, høyreekstremisme og venstreekstremisme. I trusselvurderingen fra 2010 til 2014 gjør PST til en viss grad rede for definisjonen av høyreekstremisme og venstreekstremisme. PST kommuniserer aldri en definisjon av ekstrem islamisme.

Definisjonen av venstreekstremisme kommer eksplisitt til uttrykk i trusselvurderingen fra 2010 og 2013. PST skriver i trusselvurderingen fra 2010 at venstreekstreme er “voldelige personer og grupper som forfekter synspunkter inspirert av anarkistisk, antirasistisk og/eller antikapitalistisk ideologi” (PST, 2010). I trusselvurderingen fra 2013 definerer PST

venstreekstremisme med “personer og grupper som legitimerer sin voldsbruk gjennom ulike ekstreme tolkninger av anarkistisk, antirasistisk og/eller antikapitalistisk ideologi” (PST, 2013). Det PST forklarer i de resterende trusselvurderingene er at venstreekstremer har en felles kampsak om å bekjempe høyreekstremer i Norge (PST, 2014; PST, 2015; PST, 2017; PST 2020; PST, 2021).

Definisjonen av høyreekstremer kommer eksplisitt til uttrykk i trusselvurderingen fra 2010 og 2014. I trusselvurderingen fra 2010 skriver PST at høyreekstremer er “voldelige personer og grupper som forfekter synspunkter som synes å være inspirert av ulike former for rasisme, nasjonalisme og/eller nazisme” (PST, 2010). I trusselvurderingen fra 2014 skriver PST at høyreekstremisme “inkluderer typiske rasistiske og nasjonalsosialistiske ideer. Sentralt for islamfiendtlig høyreekstremisme er ideen om at den nasjonale og kristne kulturarv og grunnleggende verdier er truet av islam, myndighetene og deres støttespillere” (PST, 2014).

Gjennom trusselvurderingene presenterer ikke PST en konkret redegjørelse av ekstrem islamisme, dog beskriver de at medlemmer av ekstrem islamistiske miljøer i Norge hovedsakelig er sympatisører av den Islamske stat Irak og Levanten (ISIL) og Al-Qaida (AQ). Dette kommer eksplisitt frem i trusselvurderingene fra 2013, 2015, 2016, 2017 og 2019. PST skriver eksempelvis at “Den største og viktigste gruppen islamistiske trusselaktører i Norge i 2016 vurderes å være personer som er inspirert av ISIL og delvis også av AQ” (PST, 2016). Et annet moment ved PSTs beskrivelse av ekstrem islamisme er at situasjoner som kan oppleves som krenkelser vil kunne påvirke trusselsituasjonen fra ekstrem islamister. Eksempelvis skriver PST at “Forhold som oppleves som fornærmelser og angrep på religionen islam og muslimer vil bidra til radikalisert og legitimering av terrorhandlinger” (PST, 2022). Videre kommenterer PST i trusselvurderingen fra 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 og 2021 hvordan karikaturstriden har skjerpet trusselsituasjonen. PST skriver at trusselsituasjonen er skjerpet i tråd med “debatten om ytringsfrihet i forbindelse med Muhammed-karikaturene, med påfølgende terroroppfordringer fra ISIL og al-Qaida” (PST, 2021, s.18).

PST presenterer som nevnt ikke en definisjon av ekstrem islamisme, og det må heller forstås ut ifra hva PST forklarer om medlemmene av de ekstrem islamistiske gruppene. Det kan derav forstås dithen at ekstrem islamister i Norge hovedsakelig består av sympatiserer av ISIL og AQ, samt de som reagerer voldelig på krenkelser.

Det ble kort nevnt over at PST i noen av trusselvurderingene presenterer andre former for ekstremistiske grupper som kan utgjøre en trussel mot Norge i tråd med politisk motivert vold. I trusselvurderingen fra 2011 og 2012 beskriver PST at islam fiendtlige grupper med en fremmedfiendtlig holdning også anses som en trussel. I de to trusselvurderingene skiller PST høyreekstremer fra islamfiendtlige grupper, dog blir de plassert sammen i de resterende trusselvurderingene. Videre kommenterer PST i trusselvurderingen fra 2018, 2021 og 2022 at også antistatlige grupper utgjør en trussel. Det vil altså si grupper som har dannet et meningsfellesskap som anser myndighetene og den norske staten i sitt fiendebilde. I trusselvurderingen fra 2021 og 2022 er dette spesielt knyttet til myndighetenes håndtering av covid-19. I trusselvurderingen fra 2022 presenterer PST en ny form for ekstremistisk gruppe, og det er klima-, miljø- og naturvern.

Det som er relevant å bemerke ved disse gruppene PST omtaler som “annen ekstremisme” er at disse gruppene ikke direkte utgjør en terrortrussel, men en trussel knyttet til politisk motivert vold (demonstrasjoner, markeringer og nettytringer). Det kan derfor reises et spørsmål til hvorfor PST har valgt å presentere disse gruppene under samme del av trusselvurderingene som eksempelvis høyreekstremisme og ekstrem islamisme.

5.4.4.2. Hvilke metoder

Gjennom trusselvurderingene presterer PST hvilke metoder og midler som er mest sannsynlig at vil bli anvendt ved mulige terrorhandlinger. Det foreligger store forskjeller angående hvilke grupper PST uttaler seg om ulike midler. Angående ekstrem islamisme skriver PST i trusselvurderingen fra 2014 og utover om ulike midler, mens de starter å skrive om metoder knyttet til høyreekstremer først i trusselvurderingen fra 2020.

Tabell 10: Mulige metoder knyttet til Ekstrem Islamisme

Årstall	Metode
2014	Hjemmelagde eksplosiver, enkle håndvåpen
2015	Enkle metoder; våpen og eksplosiver
2016	Enkle våpentyper
2017	Enkle våpentyper
2018	Stikk- eller skytevåpen, kjøretøy, eller enkle eksplosive
2019	Kjøretøy, hugg- eller stikkvåpen, improviserte eksplosiver
2020	Hugg- eller stikkvåpen, kjøretøy, skytevåpen, improviserte eksplosiver
2021	Hugg- eller stikkvåpen, kjøretøy, skytevåpen, hjemmelagde eksplosiver
2022	Hugg- eller stikkvåpen, kjøretøy, skytevåpen, improviserte eksplosiver, brannstiftelse

Tabell 10 illustrerer hvilke metoder PST kommuniserer som mulige metoder ekstrem islamister vil anvende ved mulige terrorhandlinger. Kolonnen til venstre viser til årstall på trusselvurderingene, og kolonnen til høyre viser til hvilke metoder PST skriver. Det første årstallene er den første trusselvurderingen PST skriver om dette.

Som tabell 10 presenterer forholdet metodene PST omtaler seg noenlunde likt. I trusselvurderingen fra 2014 til 2017 er PSTs formuleringer noe diffuse og det legges hovedsakelig vekt på at det ved mulige terrorhandlinger vil bli anvendt enkle metoder. PST skriver eksempelvis i trusselvurderingen fra 2015 at “PST forventer at eventuelle terroraksjoner i Norge, som er planlagt og forberedt her i landet, i hovedsak vil foregå med enkle metoder” (PST, 2015). I trusselvurderingen fra 2018 til 2022 endrer dette seg, og PST blir med konkret i sine formuleringer. Eksempelvis skriver PST at “Et terrorangrep, eller et angrepsforsøk, vil mest sannsynlig være lite komplekst, dvs. angrep utført av en til to personer som kan anvende stikk- eller skytevåpen, kjøretøyer eller enkle eksplosive innretninger” (PST, 2018, s.15). En annen endring i metodene PST beskriver er at fra trusselvurderingen 2018 og utover supplerer PST også med kjøretøy som metode dette kan ses i sammenheng med at det i 2016 og 2017 totalt ble gjennomført seks terrorangrep i Europa der kjøretøy ble anvendt som metode.

Angående metoder knyttet til høyreekstremer, ble det som nevnt over først beskrevet i trusselvurderingen fra 2020. Tabell 11 presenterer hvilke metoder PST kommuniserer om

angående høyreekstreme. Metodene PST beskriver er noenlunde de samme metoder som ekstrem islamisme. En tenkelig forklaring på hvorfor PST begynner å beskrive metode i trusselvurderingen fra 2020, kan ses i sammenheng med at det i 2019 ble gjennomført to høyreekstreme terrorangrep i New Zealand og et i Norge.

Tabell 11: Mulige metoder knyttet til høyreekstreme

Årstall	Metode
2020	Skytevåpen, improviserte eksplosiver, kjøretøy
2021	Skytevåpen, hugg- eller stikkvåpen, improviserte eksplosiver
2022	Skytevåpen, improviserte eksplosiver, kjøretøy, hugg- eller stikkvåpen

Tabell 11 illustrerer hvilke metoder PST kommuniserer som mulige metoder høyreekstreme vil anvende ved mulige terrorhandlinger. Kolonnen til venstre viser til årstall på trusselvurderingene, og kolonnen til høyre viser til hvilke metoder PST skriver. Det første årstallene er den første trusselvurderingen PST skriver om dette.

Når PST kommuniserer om venstreekstremisme, blir det ikke beskrevet noe om metode eller noe om mulige terrorhandlinger. Dette bygger på at PST beskriver at venstreekstreme primært utgjør et ordensproblem. Det at PST velger å beskrive ordensproblemer i sine trusselvurderinger, samt sidestille de med terrorhandlinger fra ekstrem islamisme og høyreekstremisme kan reises spørsmål om PST anser det som et sikkerhetsproblem, som trenger å bli håndtert med ekstraordinære midler.

I nesten alle trusselvurderingene, utenom den fra 2011 og 2014, beskriver PST at den politiske volden fra venstreekstreme kommer til uttrykk gjennom demonstrasjoner. Det som er relevant å bemerke er at demonstrasjoner er et lovlig middel, og det kan derfor stilles spørsmål til hvorfor PST velger å kommunisere om dette i sine trusselvurderinger. I trusselvurderingen fra 2019 og 2020 nevner PST hvordan demonstrasjoner kan utartes til å bli voldelig, noe som på den ene siden kan forklare dens relevans i trusselvurderingene. PST skriver eksempelvis at “Kontroversielle hendelser knyttet til disse sakene kan føre til demonstrasjoner som kan utarte i en voldelig retning” (PST, 2019). Videre kommenterer PST i trusselvurderingen fra 2020 at “Det er mulig at politiet vil bli angrepet av venstreekstreme i forbindelse med håndteringen av demonstrasjoner der venstreekstreme deltar. Dette skyldes at venstreekstreme definerer politiet inn i sitt fiendebilde, fordi de mener politietaten beskytter og tilrettelegger for fascisme og kapitalisme i samfunnet” (PST, 2020).

5.4.4.3. Hvem er målgruppen(offre)?

Gjennom trusselvurderingene beskriver PST hvilke personer, grupper eller steder som kan bli utsatt for ulike terrorhandlinger, dog varierer dette mellom de ulike ekstremistiske gruppene. For ekstrem islamisme beskriver PST dette i alle de tretten trusselvurderingene, men når det gjelder høyreekstreme beskriver PST mulige “ofre” i trusselvurderingen fra 2018, 2019, 2020, 2021 og 2022.

Beskrivelsene til PST angående hvem som utgjør målgruppen for ekstrem islamisme varierer noe mellom de ulike trusselvurderingene. I trusselvurderingen fra 2010, 2011, 2012 og 2021 kommenterer PST hvordan opplevd krenkelse og da eksempelvis knyttet til karikaturtegningene kan bli møtt med reaksjoner. I trusselvurderingen fra 2010 skriver PST at “viktige symbolsaker, som for eksempel striden rundt karikaturtegningene, motiverer fortsatt ekstreme islamister til å planlegge terroraksjoner mot europeiske interesser” (PST, 2010). Dette kommenterer PST også trusselvurderingen fra 2011 og 2012, der PST forklarer at samtlige medlemmer av ekstrem islamistiske grupper benytter publisering av karikaturtegningene til å skape et fiendtlig forhold mellom Islam og Vesten. I de tre første trusselvurderingene beskriver PST hvordan opplevd krenkelse er med på å skjerpe trusselen fra ekstrem islamisme. I trusselvurderingen fra 2013 til og med 2020 nevner PST ikke noen om dette, men først i trusselvurderingen fra 2021 skriver PST at “Ekstreme islamister i Europa vil fortsatt utgjøre en trussel i 2021. Dette kan blant annet knyttes til debatten om ytringsfrihet i forbindelse med Muhammed-karikaturene” (PST, 2020, s.18).

Et annet aspekt som får stor betydning på trusselbilde i Norge knyttet til ekstrem islamisme, er som PST eksempelvis beskriver i trusselvurderingen fra 2015 hvordan “terrorgruppen Den islamske stat i Irak og Levanten (ISIL) fungerer som et samlende symbol for flere personer i disse miljøene” (PST, 2015). Dette samlende aspektet for ekstrem islamisme kan skape en forståelse av mulige terrormål, da PST skriver at ISIL og AQ oppfordrer enkeltpersoner eller små grupper til å gjennomføre terrorangrep i vesten, noe som gjør Norge til et aktuelt mål (PST, 2016, s.10). Videre kommenterer PST i trusselvurderingen fra 2018 at selv om ISIL og oppfordrer til terrorangrep i Norge, forklarer de at Norge ikke eksplisitt nevnes som mål i ISILs propaganda, noe andre europeiske land blir. Eksempelvis skriver PST at Frankrike, Storbritannia og Tyskland er fremtredende i ISILs fiendebilde (PST, 2018, s.16). PST

kommenterer videre at en forventning om at svekkelsen av ISIL skulle påvirke sympatisørene i Norge, dog skriver de at det motsatte er observert nemlig at svekkelsen av ISILs posisjon i Syria og Irak rundt 2018 ikke påvirket sympatisørene i Norge, da de fortsetter å formidle ISILs propaganda på internettet (PST, 2018, s.16).

Det to type mål som PST presenterer som mulige terrormål for ekstrem islamisme, og det er det de omtaler som generelle mål og symbolmål. PST definerer symbolmål som “mål som kan knyttes til ekstreme islamisters ideologiske kjernesaker” (PST, 2020, s.25), og definerer generelle mål som “mål som ikke har noen egen ideologisk betydning utover å representere Vesten eller befinne seg i Vesten” (PST, 2020, s.25). PST omtaler symbolmål først i trusselvurderingen fra 2015, men kommenterer ikke det noe ytterligere enn at mulige ekstrem islamistiske terrorhandlinger “i hovedsak vil foregå med enkle metoder rettet mot det som anses som symbolmål for ekstremistene” (PST, 2015). PST kommer så tilbake til generelle mål og symbolmål i trusselvurderingen fra 2018 til 2022. Det som er gjentagende rundt det PST skriver om generelle mål i trusselvurderingen fra 2018 til 2022 er at dette er offentlige steder, som er lett tilgjengelig, der det er få eller ingen sikringstiltak og der større sivile folkemengder oppholder seg, og som PST forklarer vil målet “være å drepe og skade så mange som mulig” (PST, 2019).

Det PST skriver om generelle mål i trusselvurderingen fra 2018 til 2022 kan ses i likhet med det som blir beskrevet i trusselvurderingen fra 2012 og 2013 angående medieoppmerksomhet. I trusselvurderingen fra 2012 skriver eksempelvis PST at “Ekstreme islamister synes fortsatt å prioritere angrep som gir en effekt i form av medieoppmerksomhet og frykt i befolkningen” (PST, 2012). PST beskriver ikke dette eksplisitt som et generelt mål, men det foreligger visse likheter her. Eksempelvis er det tenkelig at terrorangrep gjennomført mot generelle mål, får stor medieoppmerksomhet.

Når det gjelder symbolmål eksemplifiserer PST i trusselvurderingen fra 2018, 2020, 2021, 2022 at dette kan være politiet og forsvaret. Dette forklarer de med at “Enkelte ekstreme islamister regner disse målkategoriene som stridende parter, og de har i tillegg høy symbolverdi som representanter for vestlige styresmakter” (PST, 2018). I trusselvurderingen fra 2021 og 2022 kommenterer PST at “Kirker, synagoger, samt lignende forsamlingssteder er også aktuelle symbolmål” (PST, 2021).

Gjennom de tretten trusselvurderingene denne oppgaven tar for seg, beskriver PST at for høyreekstreme vil mulige terrorhandlinger rette seg mot muslimer og myndighetspersoner, dette blir nevnt gjennom alle trusselvurderingene. Dog blir det i trusselvurderingen fra 2018 og de som kommer etter supplert at mulige terrorhandlinger også vil kunne bli rettet mot personer som tilhører LHBT-miljøet, samt andre minoritetsgrupper som innvandrere og jøder. Som eksempelvis PST skriver i trusselvurderingen fra 2020 at “aktuelle mål for høyreekstrem terror er jøder, personer med ikke-vestlig utseende, lesbiske, homofile, bifile og transpersoner, og andre personer de anser som ytterliggående meningsmotstandere” (PST, 2020, s.20). Det er sentralt å bemerke at angående målgruppen for høyreekstreme, skriver ikke PST i noen av trusselvurderingene at politiske ungdomspartier kan være attraktive mål, dette må ses i lys med terrorhandlingen 22.juli i Norge. Det foreligger en forventning om at dette skulle nevnes etter 22.juli inntraff i Norge, men som det vil bli diskutert i punkt 6.3.3. har ikke 22.juli like stor innvirkning på trusselvurderingene som forventet.

For venstreekstreme legger PST vekt på at hovedtrusselen vil komme i form av demonstrasjoner og ordensforstyrrelser. Disse formene for markeringer vil hovedsakelig rette seg mot høyreekstreme og politiet, da en samlende kampsak for venstreekstreme er bekjempelse av høyreekstremisme (PST, 2014). I Trusselvurderingen fra 2021, skriver PST at “Det er meget sannsynlig at venstreekstreme vil fortsette å begå målrettede, politisk motiverte voldshandlinger mot høyreekstreme” (PST, 2021).

5.4.4.4. Radikalisering

I delen politisk motivert vold redegjør PST for utfordringer knyttet til ulike former for radikalisering. PST presenterer radikalisering som en risikofaktor knyttet til terrortrusselen i Norge, da radikalisering er med på å utvikle de ulike ekstreme gruppene. Med radikalisering referer PST blant annet til “en prosess der en person utvikler aksept for eller vilje til aktivt å støtte eller delta i voldshandlinger for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål” (Trusselvurdering, 2022, s.5). PST har i elleve av de tretten trusselvurderingene denne oppgaven tar for seg definert hva de legger i fenomenet radikalisering, dette ble kort fortalt i punkt 5.3.

For ekstrem islamisme legger PST vekt på fire former for radikalisering som hovedsakelig blir anvendt, og det er; reisevirksomhet, pengeoverføring, internett og asylmottak. Med

reisevirksomhet referer PST til individer som reiser til eksempelvis konfliktområder som fremmedkrigere eller individer som reiser for å få trening og kamperfaring, samt møte internasjonale kontakter (PST, 2012). Den andre måten radikaliserer skjer på er gjennom internett, dette ved å eksempelvis overføre penger for å vise støtte til fremmedkrigere fra Norge samt personer som oppholder seg i konfliktfylte områder (PST, 2015; PST 2013). En annen måte radikaliserer via internett gjennomføres på er gjennom spredning av aktuell propaganda, ha kontakt med likesinnede i andre land, samt rekruttere sårbare individer. Aktiviteten skjer da på krypterte digitale plattformer (PST, 2019; PST,2020). Radikaliserer på asylmottak skjer ved at radikaliserer oppsøker asylmottak for å rekruttere ankommende migranter på mottakene (PST, 2017, s.14; PST, 2018, s.17). Videre kan også radikaliserer skjere i fengsel (PST, 2017, s.14; PST, 2018, s.17).

PST forklarer at radikaliserer av høyreekstreme hovedsakelig skjer på internett, på krypterte plattformer. Høyreekstreme vil da anvende internett for å spre propaganda, samt opprette og opprettholde kontakt med utenlandske høyreekstreme på et nasjonalt-, nordisk- og internasjonalt nivå. PST beskriver radikaliserer knyttet til høyreekstreme i syv av de tretten trusselvurderingene, og da spesielt de seneste årene, mens radikaliserer knyttet til ekstrem islamisme blir nevnt i alle de tretten trusselvurderingene, og det får der en stor plass. På den andre siden blir det ikke nevnt noe om radikaliserer knyttet til venstreekstreme, det blir dog nevnt at det foreligger lite aktivitet, tilslutninger og utvikling.

5.4.4.5. Hvem utgjør den største trusselen?

I alle de tretten trusselvurderinger i perioden fra 2010-2022 presenterer PST hvem som utgjør størst terrortrussel i Norge. I trusselvurderingen fra og med 2010 til og med 2019 skriver PST at ekstrem islamisme utgjør den mest alvorlige og største terrortrusselen i Norge.

Eksempelvis skriver PST at “Terrortrusselen i Norge vurderes som skjerpet. Ekstrem islamisme utgjør fortsatt den mest alvorlige terrortrusselen i Norge” (PST, 2014). Et annet eksempel er fra Trusselvurderingen fra 2018 der PST skriver at “Ekstreme islamister utgjør fortsatt den største terrortrusselen mot Norge” (PST, 2018, s.15). I trusselvurderingen fra 2020 endrer trusselsituasjonen seg, og PST skriver at “Ekstrem islamisme og høyreekstremisme utgjør de største terrortrusselen mot Norge” (PST, 2020, s.15). Dette vedvarer i trusselvurdering fra 2021 og 2022. En tenkelig forklaring kan være de to høyreekstreme terrorhandlingene som inntraff i 2019. Gitt at dette er forklaringen, kan det

reises spørsmål til hvorfor 22.juli ikke påvirket terrortrusselen fra høyreekstreme i 2012. PST skriver i trusselvurderingen fra 2012 at “Ekstrem islamisme vil fortsatt utgjøre den største terrortrusselen for Norge i 2012” (PST, 2012), og supplerer med at “Terrorhandlingene 22. juli har så langt ikke medført noen endring i trusselen fra organiserte nasjonale ekstreme miljøer i Norge” (PST, 2012).

Som nevnt i punkt 5.3.1. supplerer PST i trusselvurderingen fra 2017 til 2022 med noen standardiserte sannsynlighetsord for å beskrive trusselbilde. Eksempelvis beskriver PST i Trusselvurderingen fra 2017 at “Ekstreme islamister representerer fortsatt den største terrortrusselen” (PST, 2017, s.13). Videre underbygger dette med å skrive at det er “*lite sannsynlig* at høyreekstreme vil gjennomføre en terrorhandling i Norge” (PST, 2017, s.17), og kommenterer at det “vurderes det som *mulig* at det vil bli gjennomført terrorangrep mot Norge” (PST, 2017, s.13). I tråd med sannsynlighetstabellen (se tabell 6) utgjør “mulig” en større trussel enn “lite sannsynlig”. Et annet eksempel er i trusselvurderingen fra 2021 der PST skriver at “Ekstrem islamisme og høyreekstremisme forventes fortsatt å utgjøre de største terrortrusslene mot Norge i 2021. Det vurderes som *mulig* at personer i disse miljøene vil forsøke å utføre et terrorangrep i Norge det kommende året” (PST, 2021, s.17).

I årene før 2017 underbygger PST forklaringer på trusselsituasjonen noe mer implisitt. Forklaringene til PST må ses i sammenheng med ordvalgene PST anvender for å beskrive trusselbilde. Eksempelvis i trusselvurderingen fra 2015 anvender PST terrorbegreper når de omtaler trusselen fra ekstrem islamisme gjennom formuleringer som “Hjemvendte fremmedkrigere vil derfor kunne ha en lavere terskel for å planlegge eller gjennomføre terrorhandling i Norge” (PST, 2015). På den andre siden anvender PST ord som voldshandling for å beskrive trusselen fra høyreekstreme, eksempelvis gjennom formuleringen “Enkelte personer i miljøene aksepterer og støtter til en viss grad bruk av trusler og voldelige handlinger” (PST, 2015).

I perioden fra 2010 til 2022 anvender PST forskjellige ord for å beskrive trusselen fra de ulike ekstremistiske gruppene. Fra 2010 til 2019, forklarer PST at ekstrem islamisme utgjør den største terrortrusselen i Norge, men fra 2020 til 2022 utgjør høyreekstreme og ekstrem islamisme like stor terrortrussel.

5.4.4.6. Oppsummering

Gjennom de tretten trusselvurderingene denne oppgaven tar for seg beskriver PST i delen politisk motivert vold hvilke ekstremistiske grupper som eksisterer i Norge, og hvilken trussel de utgjør. De presenterer blant annet trusselen fra ekstrem islamisme, høyreekstremisme og venstreekstremisme. I trusselvurderingene blir det blant annet presentert hvilken motivasjon som kan ligge bak mulige terrorhandlinger, samt hvilke terrormål som er attraktive for de ulike ekstremistiske gruppene. Videre blir det forklart hvordan radikaliseringsprosessen er med på å skjerpe terrortrusselen.

Det har blitt presentert hvordan trusselbilde har forandret seg i perioden 2010 til 2022. Den tydeligste forandringen er at trusselen fra høyreekstreme blir med fremtredende i PSTs trusselvurdering, dette gjennom tydeligere beskrivelser eksempelvis når PST i trusselvurderingen fra 2018 og utover beskriver mulige midler og metoder som kan bli anvendt av høyreekstreme. Videre ser man en stor endring i trusselbilde fra 2019 til 2020, da PST i trusselvurderingen fra 2020 kommenterer at Høyreekstreme og ekstrem islamisme nå utgjør like stor terrortrussel. I årene før 2020, har PST alltid presisert at ekstrem islamisme utgjør den største terrortrusselen.

5.5. Felles oppsummering

Gjennom analysen har det blitt redegjort for hvordan PST beskriver trusselbilde i Norge. Det har blitt presentert hvordan strukturen på trusselvurderingene har endret seg og forholdt seg noe stabilt i perioden 2010 til 2022. Den største strukturelle endringen er at PST fjernet spredning av masseødeleggelsesvåpen som en av delene i trusselvurderingen fra 2016 og utover.

Innholdet i trusselvurderingene har som vist over i analysen forandret seg noe. I trusselvurderingene har innholdet i delene “Trussel mot myndighetspersoner” og “Spredning av masseødeleggelsesvåpen” forholdt seg noenlunde stabilt, dette er også de to korteste delene i trusselvurderingene. Delene “Statlig etterretning” og “Politisk motivert vold” er de to lengste delene, samt har det blitt observert flere endringer i tidsperioden 2010 til 2022 i beskrivelsene til PST. Den største endringen inne statlig etterretning bygger på PSTs vinkling i sine forklaringer fra etterretningsmål til metode. I delen politisk motivert er den tydeligste endringer at trusselbilde forandrer seg ved at ekstrem islamisme og høyreekstremisme utgjør

like stor terrortrussel i Norge. Videre kan man si at politisk motivert vold er den eneste delen hvor PST beskriver en faktisk kvantitativ endring, dette ved at de anvender standardiserte sannsynlighetsord for å beskrive trusselbilde.

I diskusjonsdelen vil funnene som har blitt presentert i analysen bli diskutert opp mot risikokommunikasjons teorien. Det har i analysen blant annet blitt beskrevet hvordan kommunikasjonen i trusselvurderingene både retter seg mot potensielle ofre, gjerningspersoner samt uformelle kontrollører. Videre har det blitt presentert hvordan PST i trusselvurderingen fra 2017 til 2022 anvender sannsynlighetsord i sine beskrivelser av trusselbilde, også da i lys av risikokommunikasjonsteorien. Det vil hovedsakelig bli diskutert funn fra delen politisk motivert vold.

6. Diskusjon

I dette kapitlet skal funnene som har blitt beskrevet i analysekapitlet bli diskutert i lys av det teoretiske rammeverket oppgaven retter seg mot, for å prøve å besvare to av forskningsspørsmålene oppgaven reiser. Kapitlet vil belyse funnene i analysen opp mot risikokommunikasjonsteorien. Videre vil PSTs redegjørelse av ekstrem islamisme og høyreekstremisme settes opp mot hverandre, for å diskutere om dere foreligger noen forskjeller og/eller likheter og da i lys av det teoretiske rammeverket. Diskusjonen vil hovedsakelig rette seg mot politisk motivert vold.

6.1 Risikokommunikasjon

En av problemstillingene oppgaven reiser, bygger på hvordan PSTs åpne trusselvurderinger kan forstås i lys av risikokommunikasjonsteorien. For å besvare dette forskningsspørsmålet vil teorien bli diskutert fra to sider. Den ene siden belyser hvorvidt samfunnskommunikasjon til PST oppleves som effektiv, mens det andre aspektet retter seg mot kommunikasjonens to parter, altså avsender og mottaker.

6.1.1. Effektiv risikokommunikasjon

For at risikokommunikasjon skal oppfattes som effektivt etter sitt formål for både mottaker og avsender, plasserer teoretikere innen risikokommunikasjonsteorien søkelyset mot hvordan risikoen blir kommunisert (Aven mfl, 2004, s.42; Frewer, 2004; Renn, 2008, s.202). Dette bygger blant annet på at kommunikasjonen er en del av risikohånderingsarbeidet. For at kommunikasjonen skal kommuniseres på en effektiv måte er det sentralt at det foreligger en tillit mellom avsender og mottaker, og at den risikorelaterte informasjonen som blir overført oppfattes som troverdig (Aven mfl, 2004, s.42; Frewer, 2004; Renn, 2008, s.202). Dette bygger på at informasjonen som blir kommunisert er tilstrekkelig og nødvendig basert på situasjonen både avsender og mottaker befinner seg i (Frewer, 2004; Freedman, 2005; Fischhoff, 2011).

Det foreligger en forventning at PST som sikkerhetsmyndighet har en del tillit i den norske befolkningen. Christensen og Aars (2017, s.198) kommenterer at PST har en høy tillit i den norske befolkningen når det gjelder overvåking i lys av terrorbekjempelse. Dette kan ses i

lys av det økende fokuset på å forebygge og forhindre at kriminalitet inntreffer i sikkerhets navn (Zedner, 2007; Lomell, 2012, s.91). Der politiet arbeider gjennom kontraterrorisme for å forhindre at terror i det hele tatt inntreffer (Lomell, 2012, s.91). Arbeidet mot terror har spesielt blitt fremtredende etter 11.september terrorangrepet i USA, der man så en økende retorikk i “Krigen mot terror” (Kaufmann, 2018, s.25). Dette har resultert i en del inngripende metoder for å forhindre at terror inntreffer, eksempelvis gjennom å kriminalisere planlegging av terror noe som ikke er kriminalisert i andre straffebud (Lomell, 2012; Gule, 2019).

Gjennom trusselvurderingene arbeider PST med å bevisstgjøre befolkningen om terrortrusselen Norge står overfor, som en del av deres forebyggende arbeid mot terror. Dette kan være med på å bygge opp tilliten mellom PST og befolkningen, altså gjennom bevisstgjøring

På den andre siden har det gjennom historien vist seg at når PST ikke klarer å forhindre et terrorangrep skjer blir de møtt med en rekke kritikk. Dette gjelder eksempelvis terrorangrepet 22.juli 2011 i Norge. Kritikken i ettertid retter seg blant annet mot at PST burde ha forhindre terrorangrepet, da de burde ha hatt kunnskap om hendelsen (Halvorsen, 2014). Slike hendelser med følgende kritikk kan være med på å svekke tilliten befolkningen har til myndighetene. I lys av trusselvurderingen til PST foreligger det ingen indikasjoner i trusselvurderingen fra 2010 eller 2011 på at det sannsynligvis kan inntreffe et høyreekstremt terrorangrep i Norge.

Freedman (2005) kommenterer at når befolkningen ikke blir advart før en ekstrem og katastrofal hendelse inntreffer vil dette være med på å svekke tilliten befolkningen har til myndighetene. Dog er det sentralt å bemerke at som Halvorsen (2014) kommentarer er alle signalene er krystallklare etter at en hendelse inntreffer, noe som resulterer at det er lett å rette kritikk etter kontra før en hendelse. Fischhoff (2011) kommentere at etter et terrorangrep er god kommunikasjon sentralt for å gjenopprette den mistete tilliten hos befolkningen. PST har eksempelvis etter 22.juli publisert egne offentlig evalueringer av hendelsen og deres arbeid, dog er disse evalueringene utenfor oppgavens rammeverk og vil derfor ikke bli diskutert noe mer. Det kan være relevant å nevne da dette kan være en måte for PST å gjenopprette tilliten. I trusselvurderingene kommer det ikke eksplisitt frem hvordan PST har håndtert denne hendelsen annet enn at soloterrorisme nå også utgjør en terrortrussel i tråd med ekstrem islamisme. Det vil altså si at det er ikke noe i oppgavens datamateriale som

viser til PSTs gjenopprettelse av tillit etter 22.juli 2011. Det kan her rettes en kritikk mot PST.

Tillit sett fra annen vinkel er det relevant å nevne at PST eksplisitt i trusselvurderingen fra 2021 og 2022 beskriver antall avvergende terrorangrep i Europa. Dette kan forstås som en beroligende kommunikasjon. For som Freedman (2005) kommenterer kan det å informere for mye uten at det skjer noe bli ansett som alarmisme, så ved at PST informerer om avvergende hendelser viser de at de handler og at kontraterror arbeid til en viss grad fungerer.

Eksempelvis kommenterer PTS (2021, s.18-26) at det totalt ble avverget 10 angrep i 2020, og 29 angrep i 2019 i Europa. Da både ekstrem islamistiske og høyreekstreme mulige angrep. Videre kommenter PST (2022, s.18) at de i 2021 dømt en 16 år gammel gutt for terrorplanlegging.

I motsetning til avvergende kommunikasjon anvender PST også sannsynlighetsord for å kommunisere om trusselbilde i Norge. PST anvender sannsynlighetsordene fra om med trusselvurderingen fra 2017. Gjennom trusselvurderingen fra 2017 til 2022 beskriver PST at det er mulig at et ekstremt islamistisk terrorangrep vil inntreffe, i tråd med PSTs tabell (se tabell 5) vil det altså si det er 50% sannsynlig. I trusselvurderingen fra 2020 til 2022 er det like sannsynlig at det vil bli gjennomført et høyreekstremt terrorangrep. Amoore (2014) kommenterer at det er vanskelig å kalkulere om det usikre, og at man derfor ikke helt kan stole på sannsynlighet når man kommuniserer om ukjente hendelser. Videre kommenterer Daase og Kessler (2007, s.424) at det hovedsakelig finnes to standardmodeller for å kalkulere risikoen for terror. Den første modellen retter seg mot å kalkulere motivasjonen og kapasitet, mens den andre modellen retter seg mot mulig tap ved en terrorhandling. Som de nevner foreligger det to utfordringer ved disse modellene. De første utfordringene retter seg mot modell 1, og bygger på at det er vanskeligheter å predikere nye trender og spontane angrep. Utfordringen ved modell to retter seg mot at det er umulig å beregne tap av menneskeliv (Dasse og Kessler, 2007, s.424). I tråd med trusselvurderingene til PST er det nok modell én som anvendes. Dette bygger på at PST presenterer informasjon om radikaliseringsmetoder og motivasjon i sine beskrivelser av politisk motivert vold.

PST har på bakgrunn av å være sikkerhetsmyndighet har høy tillit hos befolkningen, noe som er med på å påvirke risikokommunikasjonen. Dog foreligger det visse faktorer som kan påvirke tilliten, eksempelvis kan ukommuniserte terrorhandlinger i Norge påvirke tilliten i en

negativ forstand, gitt at PST ikke gjenoppbygger den like etterpå. Gjennom trusselvurderingene viser PST til ulike hendelser som inntreffer, samt avvergede hendelser, dette kan på den andre siden påvirke tilliten i en positiv forstand. I lys av det risikokommunikative kan det forstås dithen at PSTs trusselvurderinger fungerer som risikokommunikasjon gitt at man fokuserer på tillit aspektet.

6.1.2. En- eller toveiskommunikasjon

Trusselvurderingene til PST skal fungere som en samfunnskommunikasjon mellom PST og den norske befolkningen. I analysen blir det beskrevet hvordan PST eksplisitt kommuniserer til den generelle befolkningen i sine beskrivelser. PST skriver at de ønsker å skape en bevissthet om de mest alvorlige truslene (PST, 2021, s.36; PST, 2022, s.4). Aven (2014, s.234) kommenter at en sentral del ved risikokommunikasjon er aspektet om å dele risikorelatert informasjon. Gjennom analysen i denne oppgaven har innholdet til trusselvurderingene blitt beskrevet, og ut ifra beskrivelsene kan det forstås dithen at PST formidler risikorelatert informasjon til den norske befolkningen. En annen sentral del for at risikokommunikasjon skal være effektiv er at kommunikasjonen fungerer som en toveiskommunikasjon (Renn og Levine, 1991, s.179; Aven, mfl. 2004, s.42).

Det kan forstås dithen at PST gjennom sine trusselvurderinger ikke eksplisitt åpner opp for en toveiskommunikasjon, det er ingen steder gjennom vurderingene PST direkte åpner for en kommunikasjon fra mottaker. Trusselvurderingene bærer et mer informativt preg. Lidén (2917) kommenterer at det foreligger et behov for et sosialt medium der vurderinger bør diskuteres av myndigheter og den generelle befolkningen. Han understreker her at risikovurderinger kun fungerer per nå som en enveiskommunikasjon.

På den andre siden som beskrevet i analysen kommuniserer PST gjennom sine trusselvurderinger til potensielle gjerningspersoner, offer og uformelle kontrollører. Der kommunikasjonen til de potensielle uformelle kontrollører er sentral å trekke frem. I trusselvurderingene redegjør PST for hvor og hvordan radikaliseringsforegår innad i de ulike ekstremistiske gruppene. Gjennom dette kan personer i potensielle gjerningspersoners omkrets fange opp om mulig radikaliseringsforegår å varsle PST. Ravndal (2020, s.365) kommenter hvordan et mottiltak mot terror er å skape en større allmenn bevisstgjøring om tegn på radikaliseringsforegår, og da spesielt hos personer i nære relasjoner. Det kan forstås dithen at

en offentlig bevisstgjøring kan fungere som et forebyggende tiltak mot radikaliserings (Kaufmann, 2018, s.27; Ravndal, 2020, s.365). Som videre åpner opp for en dialog mellom PST og den norske befolkningen.

Zedner (2018) på sin side redegjør for utfordringer ved denne kommunikasjon. Hun reiser spesielt utfordringer ved å pålegge ulike institusjoner en preventiv plikt i tråd med en kontraterror arbeid. En av utfordringene Zedner (2018, s.549) trekker frem er at radikaliserings i stor grad er forbundet med ekstrem islamisme, som igjen kan resultere til et stigma knyttet til den muslimske tro retningen. En tenkelig følge er at man ignorerer andre former for ekstremistiske grupper, som eksempelvis høyreekstremisme. PST redegjør dog i sine trusselvurderinger også for andre former for ulike ekstremistiske grupper, dog er det muligens visse forskjeller i beskrivelsene til PST, dette vil bli diskutert i punkt 6.2.

PSTs trusselvurderinger kan forstås eksplisitt som en enveiskommunikasjon, dog gjennom å kommunisere til potensielle uformelle kontrollører åpner PST opp for en indirekte toveiskommunikasjon. Det reises som vist noen utfordringer ved dette. Eksempelvis at det kan skape et stigma i samfunnet, mot ulike grupper. En annen utfordring kan være hvis PST mottar for mange tips, kan dette være utfordrende i arbeidet med å kartlegge de faktiske relevante tipsene. Dette kom blant annet frem i av kritikken etter 22.juli (NOU, 2012:14, s.378; Halvorsen, 2014, s.249).

Det er nødvendig å nevne at når PST publiserer sin årlige trusselvurdering blir dette møtt med en rekke medieoppmerksomhet, samt gjennomfører PST en pressekonferanse der det mer åpner for en eksplisitt toveiskommunikasjon. Dog består denne oppgavens datamateriale kun av PSTs trusselvurderinger, derfor vil ikke dette bli videre diskutert.

6.2. Beskrivelse av Politisk motivert vold

En av problemstillingene oppgaven reiser er hvordan PST beskriver politisk motivert vold. I den videre diskusjonen vil det bli redegjort for hvordan PST beskriver høyreekstremisme kontra ekstrem islamisme i sine trusselvurderinger. Hvordan kan eventuelle forskjeller forstås i lys av risikokommunikasjonsteorien og sikkerhetiseringsteorien.

USAs tidligere forsvarsminister Donald Rumsfeld gjorde konseptet “det ukjente, ukjente” allment kjent, under en pressekonferanse 12.februar 2002 i lys av terrorangrepet 11.september 2001 i USA (Daase og Kessler, 2007, s.412; Aven, 2013, s.47). Talen Rumsfeld hadde under pressekonferansen har blitt gjengitt som et dikt. Daase og Kessler (2007, s.411) presenterer diktet slik:

As we know,
There are known knowns.
There are things we know we know.
We also know
There are known unknowns.
That is to say
We know there are some things
We do not know.
But there are also unknown unknowns,
The ones we don't know
We don't know

Daase og Kessler (2007, s.412) supplerer et ekstra vers til dette diktet, dette bygger på at det også finnes kunnskap som kan bli gjort kjent, men som av ulike grunner ikke blir gjort kjent, dette bygger eksempelvis på ønske om å gløkke eller undertrykke det. Det siste verset lyder slik:

Finally, there are unknown knowns
The knowns
We don't want to know

Gjennom diktet presenterer Daase og Kessler (2007) fire former for kunnskap som de igjen forklarer med fire former for utfordringer. Det er altså det kjente, kjente, som de omtaler som trusler. Den andre formen er det kjente, ukjente, dette omtales som risiko, videre er det ukjent, ukjent, som omtales som katastrofer og helt til slutt det de selv la til nemlig det ukjente, kjente, og det omtales som ignoranse (Daase og Kessler, 2007, s.414).

I 2002 plasserte Rumsfeld terrorisme under det ukjente ukjente altså de truslene vi ikke kan vite noe om (Kaufmann, 2018, s.25), men hvor kan det egentlig plasseres den dag i dag, og da

med tanke på at det i det siste tiåret har inntruffet en rekke terrorhandlinger i verden. For videre diskusjon av PSTs redegjørelse av ekstrem islamisme og høyreekstreme vil dette diktet være sentralt, det kan tenkes at høyreekstremisme og ekstrem islamisme kan plasseres to forskjellige steder.

6.2.1. Begrepsbruk

Kaufmann (2018, s.23) skriver hvordan sikkerhetsmyndigheters valg av begreper er med på å påvirke samfunnsdebattene og hvordan man ser på og forstår ulike hendelser og fenomener. Det er derfor relevant å belyse hvordan PSTs begrepsbruk knyttet til høyreekstremisme og ekstrem islamisme kan påvirke leserens forståelse av trusselbilde. Det er tre aspekter ved trusselvurderingene til PST som er relevant å trekke frem, det første retter seg mot underoverskriftene PST anvender i trusselvurderingen fra 2010 og 2011 (se tabell 9), det andre retter seg mot PSTs anvendelse av standardiserte sannsynlighetsord, og det siste retter seg mot PSTs anvendelse av terrorbegrepet.

For å forklare den videre anvendelsen av ordbruken i trusselvurderingene vil det være relevant å supplere med et forskningsprosjekt gjennomført av Loftus og Palmer (1974). Dette forskningsprosjektet undersøker hvordan ordvalg påvirker detaljene i svarene til forskningsobjektene om hendelsen (bilulykke) de først hadde sett på en video. Gjennom forskningsprosjektet ble det blant annet stilt spørsmål om hastighet og om det eventuelt forelå knust glass på bakken. Gjennom eksperimentet byttet de på valg av ord når de stilte spørsmål om bilulykken. Loftus og Palmer kom frem til at måten spørsmål blir stilt har en enorm innflytelse på hvilke svar man får (Loftus og Palmer, 1974, s.588). Dette forskningsekperimentet kan ses i sammenheng med PSTs valg av ord når de beskriver terrortrusselen fra ulike ekstremistiske grupper og hvordan mottaker forstår og eventuelt får en større frykt overfor visse grupper.

6.2.1.1. Underoverskrifter

I perioden 2010 til 2022 anvender PST ulike underoverskrifter i delen politisk motivert vold. I denne perioden skiller trusselvurderingen fra 2010 og 2011 seg spesielt ut. Dette bygger på at PST i disse vurderingen deler politisk motivert vold inn i to med terrorisme på den ene siden og nasjonal ekstremisme på den andre side. I delen terrorisme beskriver PST

terrortrusselen fra ekstrem islamisme, mens de i delen nasjonal ekstremisme beskriver trusselen fra høyre- og venstreekstremer.

Både Loftus og Palmer (1974) og Kaufmann (2018) påpeker hvordan valg av ord og begreper når man skal beskrive et fenomen er med på å påvirke mottakers forståelse av fenomenet. Er det i PSTs hensikt å skape et direkte skille mellom høyreekstremisme og ekstrem islamisme i disse trusselvurderingene?

Terrorisme og nasjonal ekstremisme er to ord med forskjellig ladning. Det kan forstås dithen at terrorisme viser til en ytre trussel utenfor samfunnet. Mens nasjonal ekstremisme på den andre siden retter seg mot et indre avvik i samfunnet. Dette kan forstås som to ulike problemer, der terrorisme kan defineres som et sikkerhetsproblem, mens nasjonal ekstremisme blir mer et kriminalitetsproblem. Dette kan ses i lys av det Wæver (1995, s.64) kommenterer om en negativ konsekvens ved sikkerhetisering nemlig at det skaper et skille i samfunnet der *vi* plasseres på den ene siden og *de* på andre siden. På lik linje med konseptet othing (Young, 2003, s.393). Dette bygger på at *vi* har krav beskyttelse mot *de* andre.

Kan det tenkes at PST i disse årene hvis man ser i tråd med diktet presentert over at ekstrem islamisme kan plasseres under (kjente kjente, det vi vet vi) ved at de omtaler det direkte som terrorisme. Mens høyreekstremisme på den andre siden kan plasseres under (ukjent ukjent) det vi ikke kan vite noe om, ved at de plasserer det som en kontrast til terrorisme et mer indre problem.

6.2.1.2. Sannsynlighetsord

I trusselvurderingen fra 2017 til 2022 anvender PST et sett med standardiserte sannsynlighetsord for å beskrive terrortrusselen fra de ulike ekstremistiske gruppene. Som presentert i analysen er det *mulig* at det vil bli gjennomført et ekstremt islamistisk terrorangrep i Norge, det vil altså si 50% sannsynlig. Dette beskriver PST i trusselvurderingen fra 2017 til 2022. For høyreekstremer på sin side utgjør de en *liten sannsynlighet* for terrorangrep fra 2017 til 2019, men i trusselvurdering fra 2020 til 2022 utgjør høyreekstremer like stor terrortrussel som ekstrem islamisme.

Amoore (2014) kommenterer at det foreligger en del usikkerhet ved det å anvende de matematiske sannsynlighetsbegrepene når man ønsker å kommunisere om det ukjente i verden. Hun legger til at det er umulig å kalkulere det totalt ukjente (Amoore, 2014, s.435). Dette bygger på at man ikke har noe data å bedrive kalkuleringen med. Kan det da bety at PST ikke anser terrorisme som en totalt ukjenthet, men heller noen de har kunnskap om. Å gjennom å anvende sannsynlighetsord, indikerer de at det er en sannsynlighet.

Kan det forstås dithen slik Daase og Kessler (2007, s.424) kommenterer at et nytt terrorangrep kommer til å skje, vi vet bare ikke når eller hvor. Men man vet med en viss sikkerhet at det kommer til å inntreffe en gang i fremtiden. Prøver da PST indirekte å kommunisere at de også besitter denne kunnskapen? Det er viktig å huske at denne oppgaven kun har belyst de ugraderte offentlige trusselvurderingene, og ikke de graderte vurderingene til PST.

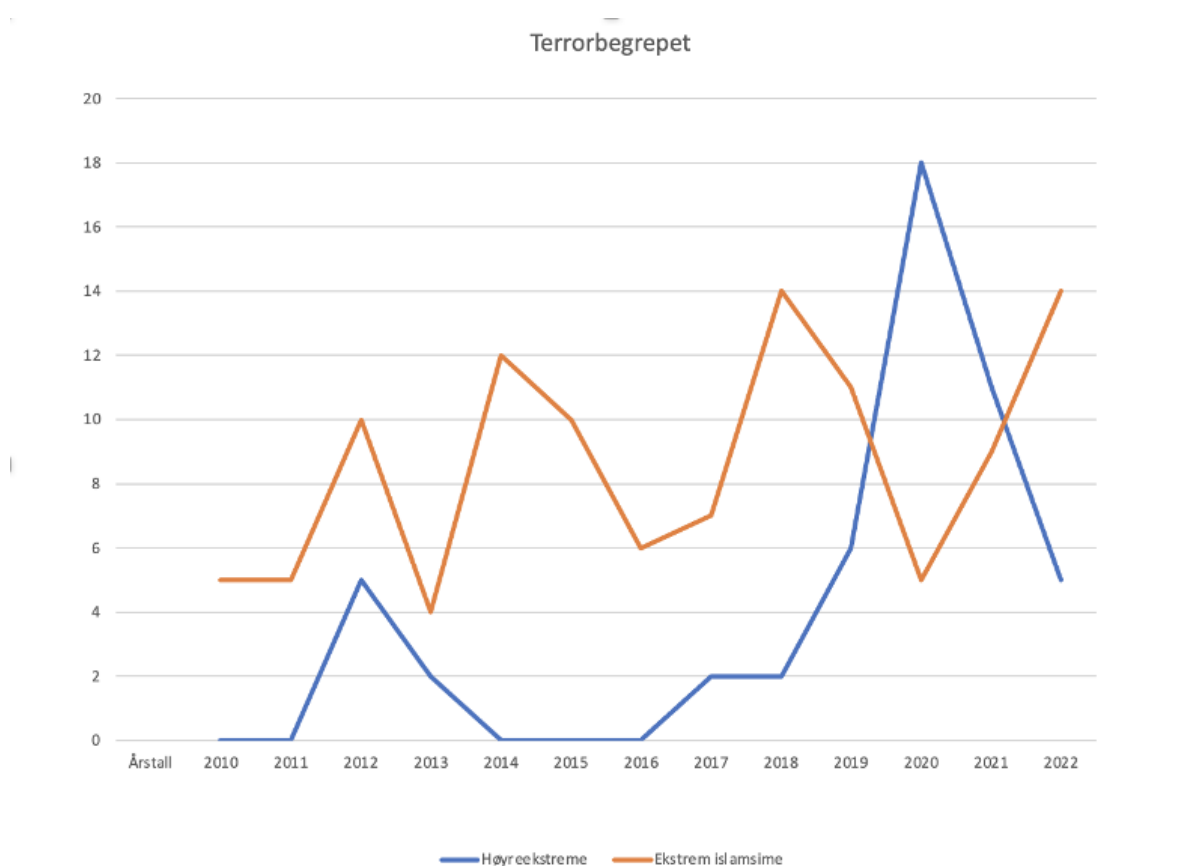
På den andre siden kan PSTs anvendelse av sannsynlighetsordene ses i lys av Woo (2009) argument om at når man anvender sannsynlighet blir det lettere å sammenligne en trussel. Dette bygger på at kvantitative tall er lettere å dra sammenligninger med. Det kan derfor forstås ut ifra PST anvende av sannsynlighetsord at ekstrem islamisme utgjør en større terrortrussel enn høyreekstremisme fra 2017 frem til 2019, da PST fra 2019 til 2022 informerer at de utgjør en like stor terrortrussel. Dog er det viktig at PST aldri forklarer direkte hvorfor terrortrusselen er den sannsynligheten den er.

Det som er sentralt å bemerke både ved PST endring i underoverskrifter og endringen av hvem som utgjør størst trussel, er at i året før endringene i trusselvurderingene til PST er det et terrorangrep til i Norge. I 2011 ble det gjennomført et høyreekstremt terrorangrep i Norge, og året etter endret PST deres inndeling i delen politisk motivert vold. I 2019 ble det gjennomført et høyreekstremt terrorangrep i Norge, og fra og med 2020 utgjør ekstrem islamisme og høyreekstremisme like stor terrortrussel. Det kan reises et kritisk spørsmål om hva som skal til for at PST endrer sine beskrivelser av høyreekstremisme, er det et norsk terrorangrep som må til? Ignorerer PST til en viss grad terrortrusselen fra høyreekstreme?

6.2.1.3. Terrorbegrepet

Gjennom trusselvurderingene denne oppgaven tar for seg veksler PST mellom tre ulike terrorbegreper i sine beskrivelser av terrortrusselen fra ekstrem islamisme og høyreekstremisme. De anvender terrorangrep, terroraksjon og terrorhandling. PST er ikke konsekvent i sin anvende av disse ordene, og det virker noe randomisert.

Figur 2: Terrorbegrep

Grafen illustrerer hvor mange ganger PST anvender de ulike terrorangrepene når de kommuniserer om ekstrem islamisme eller høyreekstreme. Det oransje linjen illustrerer ekstrem islamisme, mens den blå linjen illustrerer høyreekstreme. Den vannrette aksene er årstallene på de ulike trusselvurderingene, mens den horisontale aksene er antall ganger ulike terrorbegreper blir anvendt..

Som figur 2 illustrerer anvender PST terrorbegreper i større grad når de kommuniserer om ekstrem islamisme enn når de kommuniserer om høyreekstremisme. Det er fem årstall, samt

en periode det er relevant å trekke frem og forklare hvorfor det kan foreligge en endring i grafen. Det gjelder årene 2012, 2014, 2018, 2020 og 2022, samt perioden fra 2014 til 2016.

Det har inntruffet en rekke ulike hendelser i verden som kan ha forklare PSTs anvende av terrorbegrepet. I 2011 ble det gjennomført et terrorangrep i Norge, dette kan forklare endringen i grafen i 2012. I 2013 ble det gjennomført et terrorangrep i Nairobi, Kenya, der det var flere gjerningspersoner, blant gjerningspersonene var det en norsk statsborger. I trusselvurderingene fra 2018 supplerer PST med kjøretøy som terrorvåpen (se tabell 10), dette kan forklares ved at i det i 2016 og 2017 totalt ble gjennomført 6 terrorangrep med denne metoden i Europa. Det neste årstallet det er relevant å forklare er 2020, i 2019 ble det gjennomført to høyreekstreme terrorangrep, et i Norge og et i New Zealand. Det siste årstallet er 2022, og som PST skriver ble en 16 år gammel gutt dømt for terrorplanlegging i Norge i 2021. Videre er det relevant å påpeke at det i trusselvurderingen fra 2014 til 2016 ikke ble anvendt et terrorangrep i denne perioden, PST anvendte da heller ord som voldshandling.

Hva har egentlig denne begrepsbruken å si for lesers forståelse av terrortrusselen fra ekstrem islamisme og høyreekstremisme. Igjen er det relevant å se til både Kaufmann (2018) og Loftus og Palmer (1974) om at ordvalg har betydning for forståelse av ulike fenomener og hendelser. Ved at PST i nesten alle trusselvurderingene velger å anvende terrorbegreper i større grad når de beskriver trusselen fra ekstrem islamisme kan det påvirke leserens forståelse.

I de årene PST ikke anvender noen terrorbegreper i sin beskrivelse av høyreekstreme, kan det forstås dithen at PST ønsker å beskrive ekstrem islamisme som et sikkerhetsproblem og høyreekstremisme som et kriminalitetsproblem.

6.2.2. Terrorhandlingen 22.juli og dens skriftlige følger

22.juli 2011 inntraff et av Norges største terrorangrep. Gjerningspersonen Anders Behring Breivik omtales som en av Norges mest kjente høyreekstreme terrorister (Ravndal, 2018, s.778; Ravndal, 2020, s.360). Ravndal (2020, s.360-361) kommenterer at terrorangrepet blir betegnet som et skille i både det norske og det internasjonale høyreekstreme trusselbilde. Hammerstad og Boas (2015, s.485) viser i sin artikkel hvordan terrorangrepet 9.september

2001 i USA fikk store betydninger for beskrivelsen av terror i NSS i Storbritannia. Kan man se lignende konsekvenser i Norge?

I trusselvurderingen fra 2012 foreligger det ingen endringer i trusselbilde fra høyreekstreme. PST beskriver at ekstrem islamisme fortsatt utgjør den største terrortrusselen, mens 22.juli ikke har medført noen endringer i trusselbilde fra høyreekstreme (PST, 2012).

For å kort oppsummere de skriftlige følgende i trusselvurderingene til PST etter 22.juli, kommer dette eksplisitt til uttrykk i trusselvurderingen fra 2012, 2013 og 2015. I trusselvurderingen fra 2012 og 2015 plasser PST informasjonen om 22.juli i delen om ekstrem islamisme. PST skriver at 22.juli demonstrerer at enkeltpersoner kan utføre terrorangrep alene, noe som er vanskeligere å fange opp. PST kommenterer at soloterrorister utgjør det største terrortrusselen fra ekstrem islamisme (PST, 2012; PST, 2015). I trusselvurderingen fra 2013 nevner PST at Anders Behring Breivik anses som en inspirator for høyreekstreme til å utføre voldshandlinger, men kommenterer ikke at de vil utføre terrorangrep (PST, 2013). Dette er det eneste PST nevner om 22.juli i trusselvurderingene etter 2011.

Hva skyldes at terrorhandling 22.juli ikke fikk større skriftlige konsekvenser i PSTs trusselvurderinger enn det som nevnes her. En tenkelig forklaring være at PST anses 22.juli terrorangrepet som en sort svane. Aven (2022, s.48) beskriver at terrorhandlingen 22.juli kom som en total overraskelse på PST. Dette forklarer han med kunnskapen PST satt med før handlingen inntraff (Aven, 2022, s.48). Hvorvidt 22.juli var en sort svane eller ikke, kan diskuteres. 22.juli-kommisjonen har blant annet rettet en kritikk mot PST ved at tolletaten hadde sendt PST et dokument med 41 navn, deriblant Anders Behring Breivik. Som det kommer frem i kritikken fra kommisjonen hadde dette dokumentet ikke blitt behandlet av PST før terrorhandlingen inntraff (NOU 2012:14, s.378; Halvorsen, 2014, s.249). Videre blir det kommentert at hvis PST hadde hatt en bedre arbeidsmetodikk kunne de ha kommet på sporet av Anders Behring Breivik før 22.juli (Halvorsen, 2014, s.233). Det er viktig å merke seg at det er lettere å komme med kritikk etter at en handling har inntruffet. Halvorsen (2014, s.241) kommenterer at etter at en hendelse har inntruffet er alltid signalene krystallklare. Hvorvidt PST kunne ha hatt informasjon om 22.juli gjerningspersonen eller ikke skal ikke diskuteres videre. Det skal dog diskuteres hvorvidt 22.juli var en total uventet overraskelse, og derav en sort svane.

Aven (2013, s.47) kommenterer to hovedmåter å forstå en sort svane på. Den første fremmer en sort svane som en sjelden hendelse med ekstreme konsekvenser. Den andre måten retter seg mot ekstremt overraskende hendelser i forhold til vår nåværende kunnskap (Aven, 2013, s.47).. Aven (2013, s.47) presiserer at 22.juli kun anses som en sort svane hvis man anvender det første forståelsen. Dette argumenterer han med at 22.juli ikke kan anses som en totalt overraskende hendelse, da det har inntruffet lignende hendelser før. Videre kommenterer Aven (2013, s.48) at 22.juli ikke kan klassifiseres som en ukjent ukjent hendelse da lignende hendelser har skjedd før. Halvorsen (2014, s.288) kommenter at det foreligger visse komparative likheter mellom 22.juli rapporten og rapporten etter 11.september i USA. Noe som underbygger poenget til Aven om at 22.juli ikke var en total overraskelse. Videre har det som Romarheim (2012) kommenterer skjedd blant annet tre terrorangrep i vesten i USA (2001), Storbritannia(2005) og Sverige(2010). Dette underbygger igjen poenget til Aven (2013) om at 22.juli ikke kom som en total overraskelse basert på nåværende kunnskap. Noe som resulterer i at 22.juli ikke bør forstås som en sort svane.

6.2.3. Diktets oppsummering

I 2002 beskrev Rumsfeld terrorisme som det ukjente ukjente, altså de truslene vi ikke kan vite noe om (Kaufmann, 2018, s.25). Som diskusjonen viser, foreligger det tydelige forskjeller i PST beskrivelse av terrortrusselen fra ekstrem islamisme og høyreekstremisme. Skiller man de to ekstremistiske gruppene fra hverandre, hvor i diktet til Daase og Kessler (2007) bør de plasseres.

Dikte lyder som følger:

As we know,
There are known knowns.
There are things we know we know.
We also know
There are known unknowns.
That is to say
We know there are some things
We do not know.
But there are also unknown unknowns,

The ones we don't know

We don't know

Finally, there are unknown knowns

The knowns

We don't want to know (Daase og Kessler (2004, s.411-412)

Gjennom diskusjonen kommer det frem at PST gjennom de tretten trusselvurderingene denne oppgaven tar for seg beskriver ekstrem islamisme og høyreekstremisme på to ulike måter, dette kommer tydeligst frem i PSTs begrepsbruk i sine beskrivelser.

Ut ifra hva som kommer frem i diskusjonen og analysen kan man plassere ekstrem islamisme i diktets andre vers. Det retter seg mot at ekstrem islamisme utgjør i Norge en terrortrussel, dette er noe Norge har kunnskap om, men slik det blir beskrevet i trusselvurderingene er dette varierende.

Høyreekstremisme på den andre siden kan plasseres et annet sted. I perioden denne oppgaven tar for seg har det blitt gjennomført to høyreekstre terrorangrep i Norge, der begge disse hendelsene ikke har fått direkte store betydninger på trusselbilde i Norge, kun i de tre siste årene utgjør høyreekstre og ekstrem islamisme like stor terrortrussel. Dette i sammenheng med at det ikke har inntruffet noen ekstrem islamistiske terrorangrep i Norge. Det kan reises et kritisk spørsmål om hvorfor PST velger beskrive trusselen fra de ulike gruppene så forskjellig, og da i lys av hendelser som har inntruffet i Norge og i verden. Fra et kritisk perspektiv kan høyreekstremisme plasseres i diktets fjerde vers, altså de truslene man ikke vil vite noe om.

6.3. Oppsummering

Diskusjonen har vært todelt. Der del en har diskutert hvordan risikokommunikasjonsteorien kommer til uttrykk i trusselvurderingene til PST, mens del to av diskusjonen har belyst PST beskrivelser av høyreekstremisme versus ekstrem islamisme.

Del en har diskutert hvorvidt PSTs trusselvurderinger kan oppnå en effektiv risikokommunikasjon, i lys av behovet for tillit mellom avsender og mottaker, samt ønske om

en toveiskommunikasjon. Christensen og Aars (2017, s.198) kommenterer at PST har en høy tillit i samfunnet, men som diskusjonen foreligger det visse faktorer som kan være med på å svekke tilliten mellom avsender og mottaker. Eksempelvis hvis avsenders informasjon oppleves som alarmerende, eller i lys at kritikken som oppstår etter et terrorangrep inntreffer, og den forventede kommunikasjonen.

Aven mfl. (2004, s.42) understreker er det ikke lenger tilstrekkelig med kun en enveiskommunikasjon, det er også nødvendig med en toveiskommunikasjon. PSTs trusselvurderinger kan hovedsakelig forstås som en enveiskommunikasjon, men som diskusjonen belyser foreligger det implisitte aspekter ved vurderingene som tidvis åpner for en toveiskommunikasjon mellom PST og den norske befolkningen.

Del to av diskusjonen belyser PSTs beskrivelse av ekstrem islamisme kontra høyreekstremisme. I diskusjonen har det blitt belyst fra to sider, den ene siden retter seg mot PSTs begrepsbruk og den andre mot sporene etter 22.juli i trusselvurderingene til PST. Som det kommer frem foreligger det skiller i PSTs beskrivelse av de ulike ekstremistiske gruppene, dog blir skillet noe mindre med årene som går. I diskusjonen rundt 22.juli har det blitt diskutert hvorvidt 22.juli bør og kan anses som en sort svane. I argumentene rundt hvorfor det ikke bør anses som en sort svane, kan det rettes kritikk til PST, da de eksplisitt nevner av 22.juli ikke fikk noen følger for terrortrusselen fra høyreekstreme i Norge.

7. Avslutning

I denne oppgaven har jeg hatt to mål. Det første målet har vært å gjennomføre en grundig analyse av PSTs åpne nasjonale trusselvurderinger fra 2010 til og med 2022, ved å besvare forskningsspørsmålene “*Hvilke trusler beskriver PST i sine åpne trusselvurderinger*” og “*Hvordan endrer trusselvurderingene seg over tid*”. Ved å besvare disse forskningsspørsmålene har ønske vært å gi en detaljert beskrivelse av innholdet og strukturen i PSTs trusselvurderinger. Det andre målet har retter seg mot å belyse trusselvurderingene gjennom oppgavens teoretiske rammeverk, ved å besvare følgende forskningsspørsmål “*Hvordan kan PSTs åpne trusselvurdering forstås i lys av risikokommunikasjonsteorien*” og “*Hvordan beskriver PST politisk motivert vold*”, og da med fokus på ekstrem islamisme og høyreekstremisme. For å besvare oppgavens forskningsspørsmål har jeg anvendt metoden kvalitativ dokumentanalyse.

Gjennom analysen har trusselvurderingene blitt detaljert beskrevet. Trusselvurderingene beskriver kort sagt utviklingstrekkene i PSTs ansvarsområde, og PST deler trusselvurderingene inn i tre til fire deler. Antall deler er en av de største strukturelle endringene fra 2010 til 2022. I skifte fra 2015 til 2016 fjerner PST den ene av de før fire hoveddelene. De fire hoveddelen besto av; spredning av masseødeleggelsesvåpen, statlig etterretning, trussel mot myndighetspersoner og politisk motivert vold. I skifte fjerner PST delen spredning av masseødeleggelsesvåpen, og fra og med 2016 består trusselvurderingene kun av tre deler.

Innholdet i de ulike delene er meget forskjellig, men likheten er at de alle beskriver ulike trusler som på ulike måter utgjør en trussel mot Norges sikkerhet og nasjonale interesser. Spredning av masseødeleggelsesvåpen retter seg mot trusselen om at andre fremmede stater kan anskaffe seg kunnskap og produkter i Norge, som kan bli anvendt til produksjon av masseødeleggelsesvåpen i hjemlandet. PST presenterer her at trusselen hovedsakelig kommer fra Iran. Trussel mot myndighetspersoner på den andre siden beskriver trusselen mot at norske myndighetspersoner (politikere, medlemmer av kongefamilien og domstolen) blir utsatt for ulike trusler og da spesielt gjennom via digitale plattformer. PST beskriver at en ytterst konsekvens at disse truslene er at det kan få negative konsekvenser for grunnpilarene i det norske demokratiet.

Statlig etterretning på sin side beskriver trusselen ved at andre fremmede stater bedriver ulovlig etterretningsvirksomhet mot Norge, på bekostning av norske interesser. Eksempelvis gjennom spionasje, sabotasje eller datanettversoperasjoner. I denne delen foreligger det et tydelig skifte i PSTs beskrivelser. PST endrer gjennom de tretten trusselvurderingene denne oppgaven tar for seg vinklingen fra å fokusere på etterretningsmål til å fokusere på metoder fremmede stater anvender. Noe som har resultert i at PST utgir mer informasjon om statlig etterretning.

Den siste delen PST presenterer er delen om politisk motivert vold. I denne delen beskriver PST terrortrusselen i Norge i lys av de ulike ekstremistiske gruppene som vi har. Gjennom de tretten trusselvurderingene retter PST hovedsakelig søkelyset mot ekstrem islamisme, samt høyreekstremisme. I trusselen fra høyreekstremisme ser man utvikler gjennom de tretten vurderingene. Ved at høyreekstremisme nesten ikke utgjøre en direkte terrortrussel mot Norge, til å utgjøre like stor trussel som ekstrem islamisme, og gjennom sannsynlighetsord beskriver PST terrortrusselen som mulig, altså 50% sannsynlig.

I diskusjonen av oppgaven har trusselvurderingene til PST blitt belyst i lys av risikokommunikasjonsteorien. Det har blitt diskutert hvorvidt det foreligger en tillit mellom PST og den norske befolkningen. Som det kommer frem foreligger det en høy tillit, men når ulike hendelser inntreffer kan dette utfordre tilliten og det kan dukker opp et behov for å gjenopprette tilliten. Videre har det blitt diskutert hvorvidt PSTs trusselvurderinger anses som en enveis- eller toveiskommunikasjon. Funnene presenterer at trusselvurderingen kan forstås som eksplisitte en enveiskommunikasjon, men kan tidvis også forstås som en implisitt toveiskommunikasjon.

Del to av diskusjonen har belyst hvordan PST beskriver terrortrusselen fra ekstrem islamisme kontra høyreekstremisme. Som det kommer frem, foreligger det visse forskjeller i beskrivelsene til PST. Eksempelvis anvender PST i større grad terrorbegreper i sine beskrivelser av ekstrem islamisme i motsetning til høyreekstremisme. Dette kan påvirke mottakers oppfatning og forståelse av de ulike ekstremistiske gruppene. PST sitter med en definisjonsmakt som sikkerhetsmyndighet til å konstruere hvilke av de ulike ekstremistiske gruppene som utgjør den største trusselen, og som diskusjonen viser foreligger det forskjeller.

Som en del av forståelsen av PSTs beskrivelser har de ulike ekstremistiske gruppene, har diskusjonen belyst hvordan 22.juli terrorangrepet påvirket informasjonen i trusselvurderingene. 22.juli har ikke hatt noen innvirkning på terrortrusselen fra høyreekstremer i Norge, tvert imot kan det forstås som at hendelsen skjerpet trusselen fra ekstrem islamisme.

Verden er stadig i endring, og det vil hele tiden kunne inntreffe hendelser som på ulike måter vil kunne påvirke trusselbilde i Norge, om det er en krig, pandemi eller et terrorangrep. Dette gjør det spennende å studere PSTs beskrivelse av trusselbilde. For selv om denne oppgaven har belyst trusselvurderingene fra 2010 til 2022, i en periode hvor det blant annet har intruffet to terrorangrep i Norge, foreligger det ikke like store endringer i trusselvurderingene som man kunne forventet.

7.1. Videre forskning

Gjennom dette forskningsprosjektet har jeg forstått at det foreligger lite forskning på trusselvurderingen til PST. Det foreligger derfor et behov for mer forskning på dette feltet.

I denne oppgaven har jeg blant annet kommet frem til at PST beskriver terrortrusselen fra ekstrem islamisme og høyreekstremisme på forskjellige måter, dette kunne det vært spennende å gå videre med. Da i lys av også hvordan “mannen i gata” forstår trusselvurderingene. Det er ønskelig fra PSTs side at trusselvurderingene skal fungere som en samfunnskommunikasjon, men hvor mange leser egentlig trusselvurderingene, og vil “mannen i gata” komme frem til det samme som meg?

Antall ord: 31 908

8. Litteraturliste

Amoore , L. (2013) *The politics of possibility: Risk and security beyond probability*. North Carolina: Duke University Press

Amoore, L. (2014) Security and the incalculable. *Security Dialogue* 45(5) s. 423-239
DOI: 10.1177/0967010614539719

Aradau, C. (2010) Security that matters: critical infrastructure and objects of protection. *Security Dialogue* 41(5) s.491-514
DOI: 10.1177/0967010610382687

Asdal, K. og Reinertsen, K. (2020) *Hvordan gjøre dokumentanalyse?* Oslo: Cappelen Damm akademisk

Aven, T., Boyesen, M., Njå, O., Olsen, K.H, og Sandve, K. (2004) *Samfunnssikkerhet*. Oslo: Universitetsforlaget

Aven, T. (2013) On the meaning of a balck swan in a risk context. *Safety Science* 57. s. 44-51.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2013.01.016>

Aven, T. og Krohn, B. (2014) A new perspective on how to understand, assess and manage risk and the unforeseen. *Reliability Engineering and System Safety* 121, s. 1–102

Aven, T. (2014a) *Risk, surprises and black swan: Fundamental ideas and concepts in risk assessment and risk management*. Routledge, London and New York.

Aven, T. (2014b) Implication of black swans to the foundations and practice of risk assessment and management. *Reliability Engineering and System Safety* 134 s. 83-91
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ress.2014.10.004>

Aven, T. (2019) Risiko, i *Store norske leksikon*. Tilgjengelig fra:
<https://snl.no/risiko> (Hentet: 12.Oktober 2021)

Aven, T. (2022) *Risiko og risikovitenskap: fortellinger og refleksjoner*. Oslo:
Universitetsforlaget

Balzacq, T. og Cavelti, M.D. (2017) Introduction, i Cavelti, M.D. og Balzacq T. (red)
Routledge Handbook of Security Studies: Second Edition. London og New York: Routledge,
s. 1-9

Bures, O. (2017) Terrorism and counterterrorism, i Cavelti, M.D. og Balzacq T. (red)
Routledge Handbook of Security Studies: Second Edition. London og New York:
Routledge, s. 139-149

Buzan, B. (1997) Rethinking Security after the Cold War. *Cooperation and Conflict* 32(1)
s.5-28
DOI:<https://doi.org/10.1177/0010836797032001001>

Buzan, B., Wæver, O. og de Wilde Jaap (1998) *Security: A new Framework for analysis*.
London: Lynne Rienner Publishers

Buzan, B. (2017) The english school and international security, i Cavelti, M.D. og Balzacq
T. (red) *Routledge Handbook of Security Studies: Second Edition*. London og New York:
Routledge, s.43-53

Christensen, D.A. og Aars, J. (2017) Nordmenns holdninger til telefonavlytting: Resultater
fra et surveyeksperiment. *Tidsskrift for samfunnsforskning* 58(2) s. 191-209

Cole, D. (2008) Terror Financing, Guilt by Association and the paradigm of prevention in the
“war on terror”. i Bianchi, A. og Keller, A. (red) *Counterterrorism: Democracy’s Challenge*.
Oxford: Hart Publish. s. 233-250

Daase, C. og Kessler, O. (2007) Knowns and Unknowns in the ‘War on Terror’: Uncertainty
and the Political Construction of Danger. *Security Dialogue* 38(4) s.411-434

DOI:10.1177/0967010607084994

Duedahl, P. og Jacobsen, M.H. (2010) *Introduksjon til dokumentanalyse*. Odense: Syddansk universitetsforlag.

Eriksen, T.H. (2006) Innledning: Tryggheten og dens motstandere. i Eriksen, T.H. (red.) *Trygghet*. Oslo: Universitetsforlaget. s.11-31

Feeley, M. og Simon, J. (1998) Actuarial Justice: the emergence of new criminal law. i O'Malley, P. (red.) *Crime and the risk society*. Aldershot: Ashgate. s.375-403.

Feeley, M. (2004) Actuarial Justice and the Modern State, i Bruinsma, B. Elffers, H. og de Keijser, J. (red.) *Punishment, Places, and Perpetrators*, Cullompton, Devon: Willan. s. 62–77.

Ferguson, A.G. (2017a) Policing Predictive Policing. *Washington University Law Review* 94(5) s. 1109-1189

Ferguson, A.G. (2017b) *The rise of big data policing: surveillance, race and the future of law enforcement*. New York: New York University Press.

Fischhoff, B. (2011) Communicating about the risk of terrorism (or anything else). *American Psychologist* 66(6) s.520-531

DOI: <https://doi.org/10.1037/a0024570>

Freedman, L. (2006) The politics of warning: Terrorism and risk communication. *Intelligence and National Security* 20(3) s.379-419

DOI: <https://doi.org/10.1080/02684520500281502>

Frewer, L. (2004) The public and effective risk communication. *Toxicology Letter* 149 (1-3) s.391-394.

DOI: <https://doi.org/10.1016/j.toxlet.2003.12.049>

Frøberg, T. (2016) *Alminnelig strafferett i et nøtteskall*. Oslo: Gyldendal Juridisk

Garland, D. (1996) The limits of the sovereign state: Strategies of crime control in contemporary society. *The British Journal of Criminology* 36(4) s. 445-471

Grbich, C. (2013) *Qualitative data analysis: an introduction*. London: Saga

Grønmo, S. (2012) Kvalitativ og kvantitativ metode: Begreper og distinksjoner. *Sosiologisk Tidsskrift* 20(1) s. 85-91

Grønmo, S. (2016) *Samfunnsvitenskapelige Metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Gule, L. (2019) Fremmedkrigere og terror. *Kritisk juss* 45 (1) s. 18-47

DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.2387-4546-2019-01-03>

Halvorsen, V. (2014) Overvåkningens begrensninger: Et komparativt og historisk perspektiv på 22.julikommisjonens kritikk av PST. i Hausken, L., Yazdani, S.R. og Haagensen, T.K. (red.) *Fra terror til overvåkning*. Oslo: Vidarforlaget s.227-252

Hammerstad, A. og Boas, I. (2015) National Security risks? Uncertainty, austerity and other logics of risk in the UK government's National Security Strategy. *Cooperation and Conflict* 50(4) s.475-491

DOI:10.1177/0010836714558637

Hennink, M, Hutter, I. og Bailey, A. (2020) *Qualitative Research Methods*. London: Saga Publications

Hudson, B. og Ugelvik, S. (2012) Introduction: New landscapes of security and justice, i Hudson, B. og Ugelvik, S. (red.) *Justice and Security in the 21 st Century: Risks, rights and the rule of law*. London og New York: Routledge, s.1-6.

Hudson, B. (2012) Who needs justice? Who needs security? i Hudson, B. og Ugelvik, S. (red.) *Justice and Security in the 21 st Century: Risks, rights and the rule of law*. London og New York: Routledge, s.6-23

Husby, I. (2019) Politiets Sikkerhetstjeneste, i *Store norske leksikon*. Tilgjengelig fra https://snl.no/Politiets_sikkerhetstjeneste (Hentet: 15.april.2022)

Johannessen, A., Tufte, P.A. og Cristoffersen, L. (2016) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag AS

Johnston, L. and C. Shearing (2003) *Governing Security: Explorations in Policing and Justice*. London: Routledge.

Kaufmann, M. (2018) Kriminalitetskontroll eller sikkerhetspolitikk? *Nytt norsk tidsskrift*, 35(1) s.22-31
DOI:<https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2018-01-03>

Kibar, O. (2022) PST: Enhver kinesisk borger kan pålegges å samarbeide med Kinas etterretningsapparat. *Dagens næringsliv*. 11.februar 2022. Tilgjengelig fra: <https://www.dn.no/teknologi/pst/kina/spionasje/pst-enhver-kinesisk-borger-kan-palegges-a-samarbeide-med-kinas-etterretningsapparat/2-1-1166762> (Hentet: 21.mai 2022)

Lapperød, T. (2022) Trusselvurderinger: PST advarer mot ny ideologisk miks, *Nettavisen*, 11.februar 2022. Tilgjengelig fra: <https://www.nettavisen.no/nyheter/trusselvurderinger-pst-advarer-mot-ny-ideologisk-miks/s/12-95-3424243519> (Hentet: 20.mai 2022)

Lidén, K. (2017) National Risk Assessments and the Politics of Public Risk Communication. *PRIO policy Brief, 07/2017*. Oslo: Peace Research Institute Oslo (PRIO)

Lidén, K. (2022) A better foundation for national security? The ethics of national risk assessments in the Nordic Region. *Cooperation and Conflict* 00(0) s. 1-20
DOI: 10.1177/001083672111068877

Lipschutz, R.D. (1995) On Security. i Lipschutz, R.D. (red.) *On Security*. New York: Columbia University Press. s.1-23

Loader, I. (2002) Policing, securitization and democratization in Europe. *Criminal Justice* 2(2) s. 125-153

Loftus, E.F. og Palmer, J.C. (1974) Reconstruction of Automobile Destruction: An Example of the Interaction Between Language and Memory. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior* 13. s. 585-589.

DOI: [https://doi.org/10.1016/S0022-5371\(74\)80011-3](https://doi.org/10.1016/S0022-5371(74)80011-3)

Lomell, H.M. (2012) Punishing the uncommitted crime: Prevention, pre-emption, precaution and the transformation of criminal law. i Hudson, B. og Ugelvik, S. (red.) *Justice and Security in the 21 st Century: Risks, rights and the rule of law*. London og New York: Routledge, s. 83-100

Lomell, H.M. (2018) Arbeidsmengde» til «resultat»: Oslo-politiets egen presentasjon kriminalstatistikk 1950-2008, *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskap* 105(2), s. 133-153

McCulloch, J. og Wilson, D. (2015) *Pre-crime: Pre-emption, Precaution and the future*. London: Routledge

McDonald, M. (2013) Constructivism, i Williams, P.D. (red.) *Security Studies: An introduction*. New York: Routledge. s.63-75.

Mutimer, D. (2017) Critical Security Studies, i Cavelti, M.D. og Balzacq T. (red) *Routledge Handbook of Security Studies: Second Edition*. London og New York: Routledge, s. 54-63

NEM- Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag (2019) - *Veiledning for forskningsetisk og vitenskapelig vurdering av kvalitative forskningsprosjekt innen medisin og helsefag*. Tilgjengelig fra: <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/med-helse/vurdering-av-kvalitative-forskningsprosjekt-innen-medisin-og-helsefag/> (Hentet: 10.februar 2022)

Nilstun, C. (2021) Predikere, i *Store norske leksikon* Tilgjengelig fra:<https://snl.no/predikere> (Hentet: 15.mai 2022)

NOU 2012:14. *Rapport fra 22.juli-kommisjonen*

O'Mallet, P. (2004) *Risk, Uncertainty and Government*. Sydney: Glasshouse press

Patomäk, H. (2017) International political economy and security. i Caveltly, M.D. og Balzacq T. (red) *Routledge Handbook of Security Studies: Second Edition*. London og New York: Routledge, s.32-42

Petersen, K.L. (2017) Risk and security, , i Caveltly, M.D. og Balzacq T. (red) *Routledge Handbook of Security Studies: Second Edition*. London og New York: Routledge, s. 117-125

PST - Politiets sikkerhetstjeneste (u.d.a) Dette gjør vi. Tilgjengelig fra:
<https://www.pst.no/alle-artikler/artikler/dette-gjor-vi/> . (Hentet: 15.april. 2022)

PST - Politiets sikkerhetstjeneste (u.d.b) Ikke spredning. Tilgjengelig fra:
<https://www.pst.no/alle-artikler/artikler/trusler/ikke-spredning/> (Hentet:28.desember. 2021)

PST - Politiets sikkerhetstjeneste (u.d.c.) Terrorisme. Tilgjengelig fra:
<https://www.pst.no/alle-artikler/artikler/trusler/terrorisme/> (Hentet, 29.desember 2021)

PST – Politiets sikkerhetstjeneste (u.d.d) Pst.no Tilgjengelig fra: <https://www.pst.no> (Hentet: 21.mai. 2022)

PST - Politiets Sikkerhetstjeneste (2010) *Trusselvurdering 2010*. Oslo: PST
Lastet ned fra: <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2010/>
(Hentet: 22.april 2021)

PST - Politiets Sikkerhetstjeneste (2011) *Trusselvurdering 2011*. Oslo: PST
Lastet ned fra: <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2011/>
(Hentet: 22.april 2021)

PST - Politiets Sikkerhetstjeneste (2012) *Trusselvurdering 2012*. Oslo: PST
Lastet ned fra: <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2012/>
(Hentet: 22.april 2021)

PST - Politiets Sikkerhetstjeneste (2013) *Årlig Trusselvurdering 2013*. Oslo: PST
Lastet ned fra: <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2013/>
(Hentet: 22.april 2021)

PST - Politiets Sikkerhetstjeneste (2014) *Årlig Trusselvurdering 2014*. Oslo: PST
Lastet ned fra: <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2014/>
(Hentet: 22.april 2021)

PST - Politiets Sikkerhetstjeneste (2015) *Årlig Trusselvurdering 2015*. Oslo: PST
Lastet ned fra: <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2015/>
(Hentet: 22.april 2021)

PST - Politiets Sikkerhetstjeneste (2016) *Trusselvurdering 2016*. Oslo: PST
Lastet ned fra: <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2016/>
(Hentet: 22.april 2021)

PST - Politiets Sikkerhetstjeneste (2017) *Trusselvurdering 2017*. Oslo: PST
Lastet ned fra: <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2017/> (Hentet: 22.april 2021)

PST - Politiets Sikkerhetstjeneste (2018) *Trusselvurdering 2018*. Oslo: PST
Lastet ned fra: <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2018/>
(Hentet: 22.april 2021)

PST - Politiets Sikkerhetstjeneste (2019) *Trusselvurdering 2019*. Oslo: PST
Lastet ned fra: <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2019/>
(Hentet: 22.april 2021)

PST - Politiets Sikkerhetstjeneste (2020) *Nasjonal Trusselvurdering 2020*. Oslo: PST
Lastet ned fra: <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/nasjonal-trusselvurdering-2020/> (Hentet: 22.april 2021)

PST - Politiets Sikkerhetstjeneste (2021) *Nasjonal Trusselvurdering 2021*. Oslo: PST

Lastet ned fra: <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/nasjonal-trusselvurdering-2021/> (Hentet: 22.april 2021)

PST - Politiets Sikkerhetstjeneste (2022) *Nasjonal Trusselvurdering 2022*. Oslo: PST.
Lastet ned fra: <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/ntv-2022/> (Hentet: 17.februar 2022)

Ravndal, J.A. (2018) Right-wing Terrorism and Militancy in the Nordic Countries: A Comparative Case Study. *Terrorism and Political Violence*, 30(5), s.772-792.
DOI: <https://doi.org/10.1080/09546553.2018.1445888>

Ravndal, J.A. (2020) Fra Landssvik til "trollterror": utviklingen i det norske høyreekstreme trusselbilde fra 1945 til 2019. *Nytt Norsk Tidsskrift* 37(4), s.355-368.
DOI: <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.18261/issn.1504-3053-2020-04-06>

Renn, O. og Levine, D. (1991) Credibility and trust in risk communication. i Kasperson, R.E. og Stallen P.J.M. (red.) *Communicating risks to the public: International perspectives*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers. s. 175-217
I Bokserie: Technology, risk and society 4

Renn, O. (2008) White Paper on Risk Governance:Toward an integrative framework. i Renn, O. og Walker, K.D. (red.) *Global Risk Governance: Concept and practice using the IRGC framework*. Dordrecht: Spring Netherlands s. 3-73
I bokserie: International Risk Governance Council Bookseries 1

Reynold, B. og Seeger, M.W. (2007) Crisis and emergency risk communication as an integrative model. *Journal of Health Communication* 10 (1) s. 43-55
Doi: 10.1080/10810730590904571

Romarheim, A.G. (2012) terrorismens tiår. *Internasjonal politikk* 70(1), s.85-96
DOI: <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1757-2012-01-05>

Rothschild, E. (1995) What is security. *The MIT press* 124 (3), s.53-98

Shearing, C. (2001) Punishment and the changing face of governance. *Punishment and Society* 3(2) s. 203-220.

DOI: <https://doi.org/10.1177/1462474501003002001>

Skilbrei, M.L. (2019) *Kvalitative metoder: Planlegging, gjennomføring og etiske refleksjoner*. Bergen: fagbokforlaget

Skoglund, A. (2013) *Sinte hvite menn: De ensomme ulvenes terror*. Oslo: Humanist forlag

Taleb, N.N. (2007) *The Black Swan: The impact of the highly improbable*. New York: Random House

The open University (2014) Securitisation Theory- International Relations (3/7). Tilgjengelig fra: https://www.youtube.com/watch?v=wQ07tWOzE_c (Hentet: 28. desember 2021)

Veberg, A. (2021) Sikkerhetstjenestene med nye rapporter: Dette er de største truslene mot Norge, *Aftenposten*, 8.februar, Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/norge/i/PRjRo5/sikkerhetstjenestene-med-nye-rapporter-dette-er-de-stoerste-truslene-mot-norge> (Hentet: 3.januar 2022)

Vuori, J.A. (2017) Constructivism and securitization studies , i Cavelt, M.D. og Balzacq T. (red) *Routledge Handbook of Security Studies: Second Edition*. London og New York: Routledge, s. 64-74

Walt, S.M (1991) the Renaissance of security studies. *International Studies Quarterly* 35(2) s.211-239

DOI: <https://doi.org/10.2307/2600471>

Wohlforth, W.C. (2017) Realism and Security Studies, i Cavelt, M.D. og Balzacq T. (red) *Routledge Handbook of Security Studies: Second Edition*. London og New York: Routledge, s. 11-21

Woo, G. (2009) Terrorism Threat Assessment and Management. *Defence Against Terrorism Review* 2(1) s. 101-116

https://www.tmmm.tsk.tr/publication/datr/volume3/06-Terrorism_Threat_AssessmentandManagement.pdf

Williams, P.D. (2013) *Security Studies: An introduction*. New York: Routledge

Wæver, O. (1995) Securitization and Desecuritization, i Lipschutz, R.D. (red.) *On security*. New York: Columbia Press s.46-86

Young, J. (2003) Merton with energy, Katz with structure: The sociology of vindictiveness and the criminology of transgression. *Theoretical Criminology* 7(3) s.389-414

DOI: <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1177/13624806030073007>

Zedner, L. (2003) Too much security? *International Journal of the Sociology of Law* 31(2003) s. 155-184

DOI:10.1016/j.ijsl.2003.09.002

Zedner, L. (2007) Pre-crime and Post-criminology? *Theoretical Criminology* 11(2) s.261-281

DOI: 10.1177/1362480607075851

Zedner, L. (2009) *Security*. London: Routledge.

Zedner, L. (2018) Counterterrorism on Campus. *University of Toronto Law Journal* 68(4) s. 545-587

DOI: 10.3138/utlj.2018-0010